

فهرست مطالب

۲	سر مقاله/ آفرینش گیاه، نشانه... اداره مجله
۳-۶	د رمضان مبارکي مياشتي روژي ته... مولوی عبدالملک حمیدی
۷-۹	نقش امنیت غذایی در سلامتی... / قسمت سوم استاد محمد شریف رباطی
۱۰-۱۳	اهمیت صلح برای امت و جامعه/ قسمت سوم و آخر دکتور عبدالباری حمیدی
۱۴-۱۷	حصولی از فضایل ماه مبارک رمضان مولوی عنایت الله شریفی
۱۸-۲۱	در آمدی بر کاربرد های اصلاحی سازمان ناصرالدین دریز
۲۲-۲۴	فضیلت روزه ماه مبارک رمضان ذکرالله سیدخیلی
۲۵-۲۷	فضایل و برتری های روزه مولوی جمال الدین حقانی
۲۸-۳۰	دولت و حکومت از دیدگاه اسلام/ قسمت دوم و آخر مولوی عبدالعظیم جهیر
۳۱-۳۳	گونه هایی از فساد اداری... استاد زین العابدین کوشان
۳۴-۳۷	د ماشومانو د حقوقو د ساتني... / دویمه او وروستی برخه استاد فریدالله ازهری
۳۸-۳۹	انتخابات در بینش و تفکر دینی/ قسمت دوم و آخر سید مسلم شاه اسدی
۴۰-۴۱	د خپل ژوند او چاپیریال پاک ساتنه شاه محمود درویش
۴۲-۴۴	نقش تصوف در ترکیه نفس مولوی عبدالناصر رقیب
۴۵-۴۸	په نړۍ کې د فقر عوامل او سببونه/ دویمه برخه ابو نافع حمیدی
۴۹-۵۲	شرایط و اصول مفاهمه پیرامون... مولوی غلام محمدجویا
۵۳-۶۰	کارکردها و گزارش ها خبرنگار مجله/ توکل بخشی

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ

دیني، علمي، ادبي، تحقيقي او اجتماعي
مياشتنۍ خپرونه
دامتياز خاوند: دارشاد، حج او اوقافو
وزارت
د تاسيس نېټه: ۱۳۳۱ لمريز کال

مدیر مسؤل

مولوی عنایت الله شریفی

سکرتر مسؤل

سید مسلم شاه اسدی

هیأت تحریر

ناصرالدین دریز
استاد غلام الدین کلانتری
استاد محمد شریف رباطی
استاد نور الله صافی
مولوی عبدالملک حمیدی

دور دوم، سال هفدهم، شماره دوم
ماه ثور ۱۳۹۸ هجری شمسی
شعبان المعظم - رمضان المبارک
۱۴۴۰ هجری قمری

آفرینش گیاه، نشانه قدرت باری تعالی است

یکی از دلایل واضح بوجود پروردگار، پدید آمدن و رویداده شدن نباتات، حبوبات، و میوه جات از زمین است؛ خداوند می فرماید: ﴿وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًا مُتَرَاكِبًا وَمِنْ أَلْفِهَا فَنُوَانِ دَانِيَةً وَجَعَلْنَا مِنْ أَغْصَابِ النَّارِ تَوْنًا وَالزَّيْتُونَ وَالزَّيْتُونَ وَالزَّيْتُونَ مُتَشَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ انْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْوَعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (الأنعام: ۹۹)

((خداوند آن ذاتیست که از ابر آسمان باران فرو می فرستد، و سپس به وسیله ی آن آب، تمام گیاهان را می روینیم و از آنها سبزینه و از سبزینه ها دانه های سخت و فشرده ی فراوان بیرون می آوریم، و از شگوفه های درخت خرما خوشه های آویزان و نزدیک به هم و در دسترس، ایجاد می کنیم، و باغهای انگور و زیتون و انار پدید می آوریم که (شکل و مزه و فایده) همگون یا غیر همگونند. بنگرید به میوه نارس و میوه های رسیده ی این باغها، بی گمان در این (دگرگونی درونی و بیرونی و تغییر آغاز و انجام میوه ها و گیاهان و حبوبات)، نشانه های بس واضح و روشنی بوجود پروردگار دانا و توانا برای کسانی که حق را می پذیرند و در برابر دلیل تسلیم می شوند و ایمان می آورند، وجود دارد)). به این آیه توجه فرمایید و ملاحظه کنید چه حقیقتی را بیان می دارد که بعد از چهارده قرن، علم گیاه شناسی اعجاز آن را تایید می نماید. ﴿فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًا مُتَرَاكِبًا﴾ (الأنعام: ۹۹)

(ماده سبزینه (کلروفیل) را در گیاه به وجود آورده ایم، و از این سبزینه (کلروفیل) دانه ی سخت و بهم فشرده را آفریده ایم)).

این موضوع امروز از لحاظ علمی ثابت شده که گیاهان، مواد غذایی را به وسیله ی سلولهای موجود در برگهای سبز (کلروفیل) می گیرند و دستگاه سلولی برگهای سبز به اندازه ی منظم و دقیق است که هیچ دستگاه و کارخانه ی بسیار پیشرفته ی ساخته ی دست انسان نمی تواند در برابر آن قد علم نماید. آیا این تعبیر و بیان قرآن از بزرگترین دلایل وجود خداوند و صدق نبوت محمد نیست؟ قرآن در آیه ی دیگری اختلاف گیاهان را بیان می نماید و می فرماید: هر چند در یک زمین می رویند و به یک آب آبیاری می شوند ولی در طعم و رنگ و شکل و ... با هم مغایرت دارند و این تغییرات را نشانه ی قدرت و عظمت خدا قرار می دهد: ﴿وَفِي الْأَرْضِ قُطْعٌ مُتَجَاوِرَةٌ وَجَعَلْنَا مِنَ الْأَعْنَابِ وَرِزْقًا وَنَحْلًا وَغَيْرَ صُنُونٍ يُشْفَى بِمَاؤِ وَجَدٍ وَتُفَضَّلُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾ (الرعد: ۴)

((بر روی زمین قطعه های در کنار هم هستند، و تا کستانها و کشتزار ها و نخلستانهای یک ریشه ئی و دو ریشه ئی در آنها وجود دارد و با یک نوع آبیاری می شوند، با وجود اینکه زمین و آب و هوای آنها یکی است، ولی از لحاظ مزه و طعم، برخی را برخی دیگر برتری می دهیم، بیگمان در این اختلاف، نشانه های روشنی بر قدرت خدا برای کسانی وجود دارد که عقل خویش را به کار می گیرند)). و باز این آیه، اختلاف رنگ گیاهان را بیان می فرماید: ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْبِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا أَلْوَنُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطْلًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٍ لَأُولِي الْأَلْبَابِ﴾ (الزمر: ۲۱)

((مگر نمی بینی که خداوند از آسمان باران را نازل می کند، و آنها را در حفره ها و گودال های موجود در زیر زمین ذخیره می نماید، و به وسیله ی آن، انواع گیاهان رنگارنگ را می رویند)) گاهی برخی از شاخه های یک گیاه یا یک درخت نر و برخی دیگر ماده است. وقتی که این شاخه ها با هم برخورد می کنند درخت تلقیح می شود و بارور می گردد، قرآن کریم این امر را نشانه ی قدرت و عظمت خدا قرار داده است، البته بعضی از گیاهان و درختان به واسطه ی هوا و حشرات تلقیح می گردند، و خداوند می فرماید:

الشعراء: ۷-۸

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَرَاهٍ قَدْ أَفْنَيْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (الشعراء: ۷-۸)

((آیا آنان به زمین نمی نگرند و نمی بینند که انواع و اقسام گیاهان و درختان نر و ماده، زیبا و سودمند را در آنان روینده ایم؟ بیگمان در این کار نشانه های بزرگی است بر وجود عظمت و قدرت آفریدگار جهان، ولی اکثر مردم به علت گمراهی، ایمان نمی آورند)). دکتر لستر جون زمرمان، در مورد چگونگی رشد گیاهان می گوید: (تنها وجود آب و هوا و سایر مواد شیمیایی برای رشد گیاهان کافی نیست، بلکه در داخل بذرها، نیرویی وجود دارد که در شرایط مناسب به حرکت در می آید و باعث ایجاد فعل و انفعالات زنجیره ای و بهم پیوسته و پیچیده می گردد که به صورت بسیار عجیب و هماهنگ انجام می گیرند. و باز می گوید (هر چند گیاهان پیشرفته از لحاظ فردی با هم اختلاف دارند، ولی بعضی صفات عمومی را می بینیم که همه در آن با هم شریک هستند. مثلاً همه ی مواد غذایی را از دی اکسید کربن و آب به هنگام وجود نور می گیرند و در بین گیاهان تشابه زیادی در ترکیب بذرها، جذب آن، و نوع برگ و گل وجود دارد که هر یک از این جنبه های مشابه، وظایف همسانی را در گیاهان مختلف برعهده دارند، از طرفی گیاهان دارای عکس العمل های مشابه در برابر عوامل خارجی هستند، مثلاً همه تمایل به نور دارند، و هرگاه از نور واکسیژن محروم شدند، از بین می روند، خواننده ی محترم! این همه قوانین و نظم دقیقی که باعث نمو و رشد گیاه و به ارث گرفتن صفات کامل از پدر خود می باشد، ممکن است به وسیله ی چی کسی به وجود آمده باشد؟ آیا اولین گیاهان و به عبارت دیگر چه طور آفریده شده اند؟ البته عقل سلیم و منطق درست اجازه نمی دهند که بگوییم اینها همه خود به خود پیدا شده اند و آفریدگاری ندارند، و یا در اثر تصادف به وجود آمده اند. بنابراین ناچاریم جواب این سوال را از طریق بحث درباره ی پروردگار جستجو کنیم، وقتی که راه درست را شناختیم و از نیروی عقل و فکر استفاده کردیم عقل به ما حکم می کند که ابتدا ایمان به وجود خداوند دانا و توانا و با اراده، واجب و ضروری است.

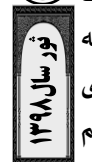
د رمضان مبارک میاشتی روژی ته

څرنگه هرکلی ووايو؟

مولوی عبدالملک حمیدی

نلری نو دیوه مسکین د خوراک په اندازه به فدیہ ورکوی (چې نیمه پیمانہ کیږي) نو هرڅوک چې دخیرکار وکړي هغه ورته غوره دی او روژه نیول ستاسو لپاره غوره دی که پوه شئ.

د رمضان میاشت هغه میاشت ده چې پکې قرآن را نازل شوي ترڅو خلکو ته لارښونه وکړي او دهدایت ښکاره دلیل او دحق او باطل ترمنځ توپیر کوونکی، نو څوک چې له تاسو نه دغه میاشت کې حاضر وی نو روژه ونیسي او څوک چې ناروغه او یا مسافرو (او روژه وخوري) نو دهماغه ورځو په اندازه دبل وخت روژه ونیسي، الله پاک ستاسو لپاره آرامی غواړي او دتکلیف او مشقت غوښتونکی ندی او دا چې تاسې د رمضان د ورځو شمیر پوره کړي او ددی په شکرانه کې چې تاسې ته یی هدایت کړی، الله پاک په لوئی سره یاد کړي ترڅو تاسې شکر کوونکی شئ. په پورتنيو مبارکو آیتونو کې الله رب العزت ددريو احکامو لپاره درې علتونه ذکر کوي، ترڅو پربندگانو باندی آسانی راشی او دغه الهی حکم ورباندی بوج نشی، له هغې جملې نه:

ترتولو مخکې دخپل رحمت وسعت بیانوی چې په روژه کې یی څو

له جملې نه یوه هم د رمضان د مبارکې میاشتی روژه او پخپله همدغه برکتی میاشت ده او دا روژه خوالله پاک د اسلام نه مخکې په نورو امتونو هم فرض کړی وه خو وخت، کیفیت او کمیت ئې له دغې مبارکې میاشتی سره ډیر فرق درلود.

الله تعالی ﷺ په قرآن عظیم الشان کې فرمایي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَكُمْ ثَمَرٌ إِنَّمَا مَعَدُّوهُنَّ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَن تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ. وَأَن تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾
القرآ: ۱۸۳ - ۱۸۵

ژباړه: ای مؤمنانو! پرتاسو روژه فرض شوی، لکه پرهغو چې تر تاسو نه مخکې و فرض شوی وه، ترڅو تاسې پرهیزگاره شئ، څوکمی او معینی ورځی دی، نوکه له تاسو نه څوک ناروغه او یا مسافر شی او روژه وخوري نو دهغې په اندازه به بیا روژه نیسي او هغه څوک چې دروژی دنیولو توان

د اسلام باعظمت دین ټولو ارکانو، احکامو او ارشاداتو کې دبشریت لپاره ستړې ښیګڼې او ښکلاوې نغښتي وي چې د دنیا او آخرت لپاره ورته دسوکالی، عزت، وقار او لوړو بریاؤو باندی مزین لوړ انسانی کرامت وربښی.

دا ارشادات که د اوامرو په بڼه سره وي او یا هم دنواهیو او ممنوعاتو، هره برخه کې ددغه انسان په ګټه تمامېږي دا چې الله جلالت عظمته د اسلام پنځه ستړی بناوی لکه، دتوحید کلمه، لمونځ، روژه، زکات او حج فرض کړي او ورسره په څنګ کې ئې صله رحم، د یتیم پالنه، صدقات، دکاوندی سره مرسته او... لازم او مسلمانی د تکمیل اعمال بللی.

په مقابل کې، غلا، وژنه (قتل)، زنا، دروغ، تهمت لګول، شرک، چوغلګری، وعده خلافي، د امانت نه ساتل دکاوندیانو آزارول، دموور او پلار نارضايتي او... د انسانیت دښیرازی خلاف او ناروا اعمال دي، چې شریعت ورڅخه منعه کړي، ځکه ددغو چارو په ارتکاب سره ډیری دنیوی بدبختی رامنځته کیږي او دغه انسانی مهذبۀ ټولنه له ګډوډی او بدبختی سره مخ کوی، او د آخرت د تلپاتی هوسا ژوند د ناآرامی او بدمرغی لامل کیږي.

د الهی احکامو او د اسلام دسترو ارکانو

سهولتونه راوړی ځکه وخت یی ډیرکم مقرر کړی او بیایې دسهولت رعایتولو په موخه په ناروغ او مسافر باندې فرض ندی گرزولی:

﴿يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ همدا رنگه دحج په سوره کې الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمُ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ﴾^{۷۸}

او الله تعالی په دغه دین کې تاسې باندې سختی نده راوړی. او الله پاک بیا ددریو احکامو لپاره دری لاملونه ذکر کوي:

۱- علت دعدد رعایتولو لپاره، لکه چې فرمایي: ﴿وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ﴾ یعنې ترڅو تاسی د رمضان د ورځو شمیر تکمیل کوئ کمال دعدد دمقیم او جوړ انسان لپاره په اداء کولو سره او د ناروغ او مسافر لپاره په قضاء راوړلو سره آسانېږي.

۲- علت د قضا کیفیت لپاره، لکه چې فرمایي: ﴿وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدٰٰنَكُمْ﴾ یعنې ددی په شکرانه کې چې تاسوته یی هدایت کړی دی نو الله تعالی په لوئی سره یاد کړي.

۳- د رخصت لپاره علت دي، لکه چې فرمایي: ﴿وَلَمَّا كُمُ تَشْكُرُونَ﴾ یعنې ترڅو دالله تعالی دلورو نعمتونو په مقابل کې شکروباسی، چې د ناروغی او سفر پرمهال یی دروژی نیولونه تاسوته رخصت درکړ.

روژه دبرکتونو، فضیلتونو او الهی رحمتونو دنزول مبارکه میاشت ده، دا میاشت په ټول کال کې یوځل د مسلمان بنده میلمنه کیږی چې دزړه په خلوص، پوره ایماندارۍ، خپل رب ته په تضرع، دخپل سره پدی تعهد کولو چې له گناهونو څخه به په ټول عمر کې نور ځان ساتم، دخپلی لوړی او تندۍ او انسانی شهوانی ضرورتونو

څخه په ځان ساتې، د ورځی لخوا نه په نوه نیولو او دشبې لخوا نه په عبادت، تهجد او تراویح سره تیرولو به ورته هرکلی کوي.

د روژی مبارکی میاشتی فضایل خو بی شمیره ډیرزیات دی او دغه فضایل دنیوی او اخروی اړخونو ته شامل دی، په ډیره لنډه او ځغلنده توگه ورځه دگرانو مسلمانو روژه تیانو دنډه تسل لپاره یادونه کوم:

حضرت ابی هریره رضی الله عنه په یوه مبارک قدسی حدیث کې له رسول الله نه روایت کوی چې هغه مبارک فرمایلی: الله تعالی دا رنگه فرمایلی دي:

« کل عمل ابن آدم له الا الصيام، فانه لی و انا اجزی به، والصيام جنة، فاذا کان یوم صوم احدکم فلا یرفث ولا یصخب، فان سابه احد او قاتله فلیقل: انی امرؤ صائم، والذی نفس محمد بیده لخلوف فم الصائم اطیب عندالله یوم القيمة من ریح المسک، للصائم فرحان یفرحهما: اذا افطر فرح بفطره، و اذا لقی ربه فرح بصومه»

ژباړه: د بنی آدم ټول اعمال یی دخپل ځان لپاره دي، مگر روژه چې هغه زما لپاره ده او زه به یی پخپله بدله ورکوم، او روژه منع کوونکی ډال او سپرده له بدو کارونو څخه، که یوله تاسونه روژه ولری نو باید بی حیایې ونکړی، پوچی او بد ردی و نه وایی، که څوک ورته بشکنځلی وکړی او یا ورسره جگړه جنجال کوی نو دی د ورته وایي: زه روژه داره یم- بالمقابل درته کنځل نه کوم او شخړه جگړه نکوم- سوگند په هغه ذات چې د محمد نفس په ید بلاکیف دهغه کې دي، د روژه تی دخولی بدبویي دخدای په وړاندی دقیامت په ورځ دمشکونه هم خوشبویه دي، دروژه تی لپاره دوی خوشحالی دي چې دی به خوښ کړي، یوه خوښی هغه ده کله چې روژه ماتی

کوي او بله خوښی هغه مهال چې دخپل رب سره ملاقی کیږی نو پخپله روژه به ویاړی او خوښی به پری کوي.

امام قرطبی رحمته الله ددغه مبارک قدسی حدیث په اړه لیکي:

(کل عمل ابن آدم له الا الصيام)

۱- دبندگانو په اعمالو کې د ریا امکانات ډیرکیدل کیږی، چې بیایي بده پایله همدوی ته ورگرځی، مگر روژه چې یوازی او یوازی پکی اخلاص او دخپل رب نه ویره اوله ده سره بی حده مینه تمثیلوی.

۲- دبنده نور اعمال ددوی لپاره ظاهراً یوه گټه او فایده رسوی، مگر روژه چې ظاهراً پکې هیڅ گټه او منفعت نه لیدل کیږی، یوازی لوړه ده، تنده ده او ددنیا دټولو نعمتونو نه پرهیز کول او نفسی مشقت، خو باطنی گټی یی بی شمیره او دځینو خلکوله دیده پتی دي.

۳- دانسانانو نور اعمال ددوی او صاف تمثیلول او ددوی داحوالو سره پوره مناسبت لری، مگر روژه، چې هغه دخوراک او څښاک نه استغناء ده اونه خوړل خو دانسانانو صفت ندی او نه هم ددوی دحالاتو سره مناسبت لری، بلکه دا دپریشتو خصلت او صفت گڼل کیږی، چې مسلمان په روژه سره ملکی خصلت غوره کوی.

۴- دانسان ټول اعمال دی ته نسبت کیږی لکه چې ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ﴾ یوازی روژه چې نسبت یی الله تعالی خپل ځان ته کړي، تشریفاً و تکریماً للصيام والصائم لکه الله تعالی چې دتکریم له وجی ځینی نورشیان هم ځان پوری منسوبوی لکه چې فرمایي: بیټی، عبادی

۵- ټول اعمال ملانکو ته ښکاری او دوی یی لیکي، مگر روژه چې هغه نیت او امساک دی او په هغه باندی یوازی الله تعالی

علم لری نو پدی سبب سره یې بدله هم هغه قدوس ذات ورکوي.

۶- نور اعمال کیدای شی نورو بندگانوته یې دثواب اندازه ولگېږي چې دوه چنده او څو برابره.... مگر روژه، چې په هغې باندې به الله تعالی بې اندازی ثواب ورکوي. لکه په یوه بل روایت کې چې امام مسلم را نقل کړی او رسول الله په هماغه قدسی حدیث کې له خپل رب نه حکایت کوي: (کل عمل ابن آدم یضاعف، الحسنة عشرة امثالها الى سبعة ضعف قال الله عزوجل: الا الصوم فانه لي وانا اجزي به).

یعنی د بنی آدمانو ټول عملونه ورته څو چنده کیږي. یوه نیکي په لسو باندې بدلېږي تر اوه سوو پورې به الله بدله ورکوي لکه الله تعالی چې فرمائي:

مگر روژه چې هغه زما لپاره ده او زه به دهغې بدله ورکوم.

الله تعالی دخپلو مخلصو روژه تیانو بندگانو لپاره دروژی په نیولو سره په جنت کې داسې وعدې کړي چې دنورو عبادتونو والا خلکو او دجنت دنورو اوسیدونکو لپاره نه میسرېږي.

حضرت سهل بن سعد رضی الله عنه د رسول الله نه روایت کوي چې نبی کریم صلی الله علیه و آله فرمایلې: (ان فی الجنة باباً یقال له الریان، یدخل منه الصائمون یوم القیمة، لا یدخل منه احد غیرهم، یقال: این الصائمون؟ فیقومون لا یدخل منه احد غیرهم، فاذا دخلوا اغلق، فلم یدخل منه احد) متفق علیه

ژباړه: په یقین سره په جنت کې یوه دروازه ده چې «ریان» ورته ویل کېږي، او دقیامت په ورځ به جنت ته ددغه دروازی نه یوازې روژه تیان داخلېږي، او نور څوک به نه ورڅخه داخلېږي، وېه ویل شی: چېرته دی روژه تیان؟ نو دوی به ور جگېږي او له دغې دروازی نه به جنت ته داخلېږي او پرته

له دوی نه به نور څوک نه ور داخلېږي، کله چې دوی ور داخل شی نو نوموړی دروازه به وتړل شی چې بیا به نور څوک نشي ور داخلیدای.

روژه او قرآن دمسلمان بنده لپاره د خدای جل جلاله په وړاندې شفاعت کوي او هریو به خپل دشفاعت دلایل وړاندې کوي چې ولی ددغه بنده شفاعت د رب الجلیل په وړاندې په هغه ورځ چې لاینفع مال ولا بنون الا من اتى الله بقلب سليم، باندې کوي.

حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنه د رسول الله نه یو حدیث را نقل کړی چې سیدالانبياء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله فرمایلې: (الصام والقرآن یشفعان للعبد یوم القیمة، یقول الصیام: ای رب منعتہ الطعام والشهوات بالنهار فشفعنی فیہ و یقول القرآن: منعتہ النوم باللیل، فشفعنی فیہ، فیشفعان) رواه احمد

ژباړه: روژه او قرآن دقیامت په ورځ دبنده شفاعت کوي، روژه به وایي: ای ربه! مادغه ستا بنده دورځی لخوا نه دخوراک او جنسی اړیکونه منعه کړي و نوزما شفاعت دده په حق کې قبول کړي، او قرآن به وایي: ای ربه! مادغه بنده دشپې لخوا دخوبه منعه کړي و نوزما شفاعت یې په حق کې قبول کړه، نو الله تعالی به ددوی دواړو شفاعت یې په حق کې قبول کړي.

حقیقی روژه تیان به الله تعالی د دوزخ له اوره وژغوري، حضرت ابی سعید الخدری رضی الله عنه وایي: رسول الله فرمایلې: (ما من عبد یصوم یوماً فی سبیل الله الا باعد الله بذلك الیوم وجهه عن النار سبعین خریفاً) متفق علیه

ژباړه: یو دخدای بنده چې دخدای جل جلاله رضا حاصلولو په موخه یوه ورځ روژه ونیسي نو الله تعالی به یې ددی ورځی روژی په بدل کې هغه ددوزخ د اوره د اویا منیو(دکال ددریم فصل موسم) په اندازه واټن سره ورڅخه لیري وساتي.

همدارنگه رسول الله روژه تی مسلمان ته دروژی په نیولو سره دگناهونو دبښنې او الهی عفو زيری ورکوي:

عن ابی هريره رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم (من صام رمضان ايماناً و احتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه) متفق علیه

ژباړه: حضرت ابی هريره رضی الله عنه له رسول الله نه روایت کړي چې رسول الله فرمایلي: څوک چې د رمضان میاشت د ایمان په لرلو او ثوابونو ته یې په امیدلرلو او اخلاص سره روژه ونیسي، نو الله به ورته کړي گناوی وېښي.

د رمضان میاشت دومره بختوره او برکتی او دفضایلو ډکه میاشت ده چې پکې دجنت دروازی الله تعالی دمؤمنو بندگانو پرمخ پرانیزي او ددوزخ ټولی دروازی تری او شیطانان چې دانسان ښکاره او ډیر سخت دښمن دی، الله پاک یې د روژی په حرمت او عظمت سره په ځنځیرونو تری او نشي کولای چې نوی خبیثانه فعالیتونه وکړي او دالله بندگان د هلاکت کندوته وغورځوي، رسول الله په یوه حدیث کې چې حضرت ابو هريره رضی الله عنه روایت کړي، فرمائي:

(اذا جاء رمضان فتحت ابواب الجنة و غلقت ابواب النار و صفت الشیاطین) متفق علیه

یعنی کله چې رمضان راوړسېږي، دجنت دروازی پرانیستل کیږي او ددوزخ دروازی تړل کیږي او شیاطین تړل کیږي.

خوڅرنگه روژه؟

پدی کې خو هیڅ شک نشته چې د رمضان مبارکه میاشت او روژه یې څومره محاسن، فضایل او

ښیگنې لري، چې مسلمان یې په هغه شکل سره چې شرع ورته ټاکلی روژه ونیسي، پکې غیبت ونکړي، دروغ ونه وایي، دمسلمان په آبرو، مال او ناموس تیری و نکړي...

یوازې داسې نه دی چې خوله بنده او تړل شوی او نور ټول انساني حواس او اعضا خوشی دي، هرڅه چې کوي، هغه دکاندی! نه داسې نده یوازې دخولې بندول او نه خورل روژه نده، بلکه ټول اندامونه، زړه او ضمیر باید تر کابو لاندې وي، سترگې باید نامحرموته ونه گوري، ژبه باید غیبت، بهتان، چوغلگری، دروغ، پوچ او فحش ونه وایي، غوړونه باید غیبت، دروغ، ناروا او نامحرمه خبرې وانه وری او باید د قرآن تلاوت، نصیحت، د حق وینا، درس او تعلیم او... واورې، لاسونه تر کنټرول لاندې وي، د بل حق، مال، ناموس ته ونه غځول شي. بل مسلمان په ناحقه پرې ونه وژل شي، په گوتو باندې د بل مسلمان په حق کې د ظلم او ناروا، حق تلفۍ او سپکاوی په موخه قلم کش نشی، او لکه شاعر چې توصیه کوي:

وما من كاتب الا سيلى

ويبقى الدهر ما كتبت يداه

فلاتكتب بخطك غير شيء

يسرك في القيامة أن تراه

پښې باید ترخپله قبضه لاندې وي، ناروا ځايونو او محافلوته پرې لار نشی، غلا، چور او چپاول او نورو د معصيت کارونو لپاره پرې لار نشی، بلکه جومات، د علم زړه کړې، دخبر او اصلاح ذات البين محافلو او مجالسوته پرې لار شي، دغه پښې او ټول بدن په دغه میاشت کې په نوافلو، تراویحو او تهجدو باندې ستومانه کړي...

خپله گیده خو تل باید دناروا او حراموشیانو نه تغذیه نکړو، خو په روژه کې بیا ډیر متوجه ؤ چې حرام خیز او حرامه مړۍ مو ترستونی ښکته نشی، هغه به څرنګه روژه وی چې ټوله ورځ یو څوک نوه ونیسی او بیا ماښام یې په مرداره ډوډۍ، د رشوت، ظلم تیږی او ناروا

لارې څخه په راغلی غذا سره روژه ماتې کوی او بیا خپل رب ته د تضرع لاس به هم اوچتوی چې ای ربه دغه روژه خومی ستا په دربار کې قبوله کړي؟! (فأنی یُستجاب له) ؟

همدارنګه داسې روژه ونیول شی چې ټول اعضا، ظاهر او باطن، روح او روان دخدای ﷻ رحمت ته په امید او دخشوع او خضوع، خوف او رجاء په لباس مزین، ددغې مبارکې میاشتي نه هرکلی وکړی او په نه ستړۍ کیدونکو فرض او نفلی عباداتو سره یې بدرګه کړي که نه نو الله پاک زموږ عبادت ته څه احتیاج نلری، خو بده به هغه وی چې یو مسلمان ځان ستړي، وړی، تږی، بی خوبه کړی خوداهلی ځلی یې دالله تعالی دقبول وړ ونه ګرزی او دهغه حدیث مصداق شی چې رسول الله فرمایي:

ژباړه: ډیر داسی تهجد کوونکی وی چې پرته له بی خوبۍ یې نور څه ثواب په نصیب نه وی، او ډیر داسې روژه تیان وي چې پرته له لوړی او تندۍ یې نور څه په برخه نه دي. رسول الله په یوه مبارک حدیث کې فرمایي:

(من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة في ان يدع طعامه و شرابه) بخاری

ژباړه: څوک چې په روژه کې دروغ ویل او په هغه باندې عمل کول ترک نکړی نو الله تعالی دی ته اړتیا نلری چې دوی یوازې خواړه او څښل پریږدی.

همدارنګه که یو څوک پرته له شرعی عذر نه روژه وخورۍ نو ډیره زیاته ګناه لری، لکه رسول الله چې فرمایلي:

(من افطر يوماً في غير رخصة، رخصها الله له لم يقض عنه صيام الدهر و ان صامه) رواه ابن ماجه

ژباړه: څوک چې د رمضان د میاشتي یوه ورځ روژه پرته له هغه رخصت نه چې الله تعالی ورته ورکړی، وخورۍ، نوکه بیا ټول کال روژه ونیسی نه ورڅخه

قبلیږی.

هوکی! روژه خو هغه مبارکه او نیکمرغه میاشت ده چې په صدر اسلام کې یا د اسلامی تاریخ په مختلفو پړاوونو او مراحلو کې الله رب العزت دخپلو بی وزلو مخلصو بندگانو په برخه ډیر فتوحات، نیکمرغۍ او لوړی لاسته راوړنی په برخه کړي چې ورڅخه دلورو فتوحاتو او انتصاراتو تر عنوان لاندې یادونه کیږی، دا هغه میاشت ده چې الله پاک پکې قرآن کریم د بشریت د هدایت او لارښوونې ډالی را نازل کړي دا هغه میاشت ده چې پکې لیلة القدر شپه شتون لری، هغه شپه چې الله پاک یې عظمت او فضیلت د قرآن په ژبه بیان کړي چې تر زرو میاشتو نه غوره ده او بالاخره دا هغه میاشت ده چې...

نن سبا چې اسلامی نړۍ په عامه توګه او زموږ هیواد په ځانګړی ډول سره د ناوړینونو، ستونزو، ناخوالو، درېدږو، بیچارګیو، مظلومیتونو، جنگونو، لوړو او راز راز غمونو او مصیبتونو سره مخامخ دي، ټولو دغې مبارکې میاشتي (رمضان المبارک) ته سترګې نیولی چې الله رب العزت ددغه نیکمرغه او بختوړی میاشتي د حرمت، عظمت او برکت په خاطر پرموږ باندې رحم وکړی او دا د تورتم، جنگونو او درېدږو تږنور زموږ دهیواد نه ټول، او پرځای یې یوه تلپاتی، دایمی، حقیقی سوله هغه چې زموږ ټولو انساني کرامت، سوکاله ژوند، دیانت، ورورولۍ، عزت او آبرو پکې خوندي وي راولی، ټول به په ډیره عاجزی، اخلاص او د زړه له تله پدی هکله خپل مجیب الدعوات رب ته لاس په دعا کیږو او ددغه قیمتي فرصت څخه به انشاء الله ګټه ترلاسه کوو.

ياحنان يامنان ياوهاب ياديان يامجيب دعوات المضطرين، برحمتك نستغيث

نفس است غذایی

در سلامتی انسان از دیدگاه اسلام

قسمت سوم:

استاد محمد شریف رباطی

بخش دوم: خوردنی و نوشیدنی های پاکیزه
روشن است که بدون خوراک و پوشاک و نوشیدنی، زندگی برای انسان قابل تصور نیست و به همین دلیل هم رزق و خوراکی های پاک برای مردم مباح اعلام شده و آنان از چیزهای پلید و نا پاک نهی شده اند.^(۱)

استفاده از غذاها و نوشیدنی ها و میوه های مفید و پاکیزه و مشروع و گوارا مانند: گوشت، شیر، عسل، انار، انگور و ... به هیچ وجه نامشروع و ناپسند نیستند و خوردن و آشامیدن بهترین نوع از آنها که نفس انسان اشتهای بهره مندی از آنها را دارد بلامانع است. همچنان که خداوند متعال در مورد اصحاب کهف نقل می فرماید که: ﴿فَاَبْعَثُوا اَحَدَكُمْ يَمْشِيَ بَيْنَهُمْ يَسْأَلُهُمْ فِيْهِمْ اَزْكٰى طَعَامًا فَلْيَاْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ﴾^(۲) یعنی: "این سکه را به یکی بدهید تا برای خرید بهترین و پاکیزه ترین غذا به شهر برود و مقداری از آن را با خود به همراه بیاورد."

رسول خدا به گوشت شانه حیوان و حلوا علاقمند بودند، و آب شور را با قرار دادن چند عدد خرما در داخل ظرف برای ایشان شیرین می کردند. خداوند متعال در برابر بهره گیری از این نعمتها به جز سپاسگزاری از مالک حقیقی آنها و پاکی و پرهیزگاری انتظار دیگری را از آنان ندارد. و میفرماید:

﴿كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ ۖ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبُّ غَفُورٌ﴾^(۳)

یعنی: "از روزی و نعمتهای پروردگار تان بخورید و شکر او را به جای بیاورید، شهری است پاک و پاکیزه و پروردگار بس آمرزنده"^(۴)

خوردنی های پاکیزه دریایی

خداوند قدوس و لایزال در کتاب سماوی خویش این مشعل فروزان و منبع هدایت عالم بشریت در رابطه با خوردنی ها و امکان بهره برداری از آنها مانند: صید ماهی میفرماید:

﴿وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا﴾^(۵)

یعنی: "و اوست که دریا را در اختیار

شما نهاده است، تا از آن گوشت تازه (بیرون بیاورید) برای خوراک از آن استفاده کنید"

خوردنی ها و نوشیدنی های پاکیزه حیوانی
در مورد خوردنی ها و نوشیدنی های پاکیزه حیوانی مانند: گوشت و شیر خداوند متعال می فرماید:

﴿وَالَّذِينَ ذَكَّاهُمْ لَكُمْ فِيْهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُوْنَ﴾^(۶)

یعنی: "و چهار پایان را آفریده است که در آنها برای شما وسیله گرما (وسرما) فراهم می نمایند، و از گوشت (و شیر و ماست و پنیر، قیماق و...) آنها مواد غذایی خود را تهیه می کنید" (زیرا) از

برخی از آنچیزهایی که در داخل شکم او قرار دارد و از میان سرگین و خون، شیرخالص و گوارایی برای شما آفریده ایم کسانی که آن را می نوشند برایشان بسیار گوارا است.

طبیات (پاکی ها)

و اما واژه «طیب» به معنی هر

۱۳۹۸ سال

۱۳۹۸ سال

۷

چیز پاک و پاکیزه در مقابل «خیث» (ناپاک) است.

«راغب» در «مفردات» می گوید: «طیب» دراصل، به معنی هر امر لذت بخش است، خواه حواس انسان از آن لذت ببرد، و یا روح و جان انسان، ولی در شرع، به معنی چیزی است که پاک و حلال باشد.

خداوند بلند مرتبه می فرماید: ﴿كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾ ^{البقرة: ۱۷۲} «از چیزهای پاکی بخورید که روزی شما کرده ایم».

قرآن، فقط به تحریم پلیدی ها بسنده نکرد، بلکه مردم را به سمت غذا های مفید و سالم، رهنمون و آن ها را به استفاده از غذای حلال، راهنمایی کرد.

برای اینکه (بهتر) اسلوب قرآن را در منطق علمی و عملی دریابیم، آن را با برخی از ادیان مقایسه خواهیم کرد:

دین بودا، خوردن هرگونه گوشتی را بر پیروان خود به طور مطلق حرام کرده است.

هندوها، گوشت گاو را به سبب تقدیس و مبارکی حرام می دانند.

برخی از ادیان و مذاهب دیگر، دستور می دهند که باید از خوردن گوشت و

فراورده های دیگر؛ چون تخم مرغ، شیر، پنیر، و ... به مدت چهل روز یا نود روز در سال خود داری کرد.

مردمان چین و جاپان را گیاه خوار می نامند؛ زیرا گیاهان مواد اصلی تغذیه ایشان را شکل می دهد. بر همین اساس، دولت مردان این کشورها جدیداً درموردی به

۴۹۸

۱۳۹۸ سال

۸

مبارزه با این سنت پرداخته، آن ها را به خوردن انواع گوشت ها تشویق می کنند، بدون این که نظام مند باشد. چنان که به خاطر نبود تبلیغات مناسب، مردم چین، به خوردن گوشت سگ و گربه روی آورده اند و جاپانی ها ماهی را به صورت خام می خورند. کشور های اروپایی بیشتر در جیره غذایی خود بر گوشت خوک تاکید می کنند.

برگردیم به قرآن بینیم درمورد غذاها چه نظری دارد می فرماید: ﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَهُمْ كُلُّ شَيْءٍ طَيِّبٍ﴾ ^{المائدة: ۴} «از تو می پرسند که چه چیز بر آنان حلال شده است؟ بگو: بر شما چیزهای پاکیزه حلال شده است».

با این نظریه ی واقع گرایانه، خداوند ﷻ، انواع غذا را حسب ذائقه ی مردم، حلال کرد که برای جسم و روحشان مفید است و زیانی متوجه آن ها نمی گرداند. قرآن فقط به این بسنده نمی کند، بلکه به ردّ کسانی می پردازد که می خواهند زینت های الهی با طیبات روزی شده ی مردم را حرام گردانند و می فرماید:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ ^{الأعراف: ۳۲}

«بگو: چه کسی زینت های الهی را که برای بندگانش آفریده است و همچنین مواهب و روزیهای پاکیزه را تحریم کرده است؟ بگو: این (نعمتها و موهبت های حلال و) چیزهای پاکیزه، برای افراد با

ایمان در این جهان آفریده شده است» و باز در تاکید این آیه می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحَرُّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ﴾ ^{المائدة: ۸۷} «ای مؤمنان، چیزهای پاکیزه ای را که خداوند ﷻ برای شما حلال کرده است بر خود حرام نکنید».

معنی طیب، در این آیه، فقط به ارزش غذایی محدود نمی شود، بلکه بالاتر رفته، ارزش معنوی آن را نیز در بر می گیرد؛ یعنی باید غذا، پاک و واجب است که حلال نیز باشد؛ وقتی انسان، شادابی، نشاط و خوشبختی را حس می کند که از دسترنج خود بخورد، برخلاف روحیه ی حرص و وalc که روزی دیگران را از دست آن ها بر بایی و از دسترنج دیگران بخوری، خداوند بلند مرتبه می فرماید:

﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ هَلْالًا طَيِّبًا﴾ ^{المائدة: ۸۸} «و از نعمت های حلال و پاکیزه ای که خداوند به شما روزی داده است بخورید».

اشارات قرآنی در مورد انواع پاکی ها: گوشت چهار پایان: خداوند بلند مرتبه می فرماید:

﴿وَاللَّائِمَةُ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ ^{النحل: ۵}

«و چهار پایان را آفریده است که در آن ها برای شما، وسیله گرما و سودهایی موجود است و از آن ها می خورید».

منظور از انعام در این آیه، شتر، گاو گوسفند و بز است بدون شک اگر انسان از زنجیره ای غذایی خود گوشت ها را حذف کند، نمی تواند ادامه حیات دهد؛ زیرا گوشت ها غنی ترین منبع پروتئین ها مخصوصاً

پروتئین های آلی (ارگانیک) وبا ارزش هستند، به نحوی که انسان هر اندازه از سبزیجات و دیگر غذاهای گیاهی مصرف کند نمی تواند پروتئین لازم برای بدن را تامین نماید. با این مقدمه، نتیجه می گیریم کسانی که گوشت را برخورد حرام کرده اند یا برای مدت ها از آن نمی خورند، دچار اشتباهی بزرگ شده اند؛ زیرا کمبود پروتئین های دراز مدت، عوارض زیر را به دنبال خواهد داشت:

۱- کاهش میانگین رشد، مخصوصاً در کودکان که منجر به لاغری اندام و بیماری کواشیر کور میشود؛ ۲- ناتوانی دستگاه گوارش در هضم و جذب مواد غذایی و در نهایت، منجر به اسهال می شود؛ ۳- ناتوانی بنگر؛ ۴- ضعف عضلات؛ ۵- کمبود خون؛ ۶- عقب ماندگی ذهنی.

گوشت ها به خاطر چربی های موجود در آن ها کالری بالایی دارند. همچنین گوشت سرشار از آهن، فسفر، نیاسین، ویتامین B و C است و مخصوصاً کبد (جگرسیاه) حاوی مقدار بالایی از ویتامین های آهن و ویتامین A می باشند، با این ویژگی های گوشت نسبت به دیگر غذا ها ممتاز است.

شیر چهار پایان:

خداوند بلند مرتبه می فرماید:

﴿وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنَبِّحُوا بِهَا فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ﴾^{۶۶} النحل:

«بی گمان (ای مردمان)، در وجود چهار پایان برای شما (درس) عبرتی است از برخی از چیزهایی که در شکم آنها است، شیر خالص و گوارائی به شما می نوشانیم که از میان تفاله و

خون بیرون می تراود و نوشندگان را خوش می آید.»

شیر، غذایی خالص، گوار او کامل است که خداوند آن را به مردم ارزانی داشت پس باید پیوسته شکرگزار آن باشند. شیر، خالص است؛ چون به محض خارج شدن از پستان آماده ی در روده ها باقی نمی ماند.

بخاطر مزایایی که خداوند در آن نهاده، خوش طعم است و طبع مردم آن را می پسندد، سفید رنگ، شیرین طعم و حرارتی؛ چون حرارت بدن دارد. وقتی از پستان خارج می شود، استرلیزه و آسان هضم است. غذایی کامل و حاوی عناصر غذایی ضروری در حد کمال است و پاسخگوی برخی از نیاز های بدن است. در جدول زیر مواد موجود در شیر چهارپایان و شیر انسان به نمایش گذاشته شده است:

همچنین شیر، حاوی اسید های آمینه اساسی است و به مقدار کافی عناصر معدنی چون فسفر، مس، کلسیم را با خود دارد، جز این که آهن موجود در شیر، نیاز کودک را مرتفع نمی کند و به مقدار بیشتری از آن نیاز دارد. شیر، حاوی مقدار مناسبی از ویتامین های B و A کمپلکس و نیاسین است، اما ویتامین D موجب در شیر بعد از چهار ماهگی یا پنج ماهگی، نیاز شیر خوار را بر طرف نمی سازد.

یکی از پزشکان روسی «بوهمرلینر» که مطالعاتی به نام «بازگشت جوانی» دارد مشاهده کرد که در یکی از

قبایل مسلمان در کشور یوگوسلاوی اوسط عمر هریک افراد از ۱۰۰ سال بالاتر است. وی بعد از تحقیق و بررسی دریافت که علت این طول عمر در نوع تغذیه ی آنان است که شامل گوشت گاو، عسل و شیر بز بود و همچنین آنان از گوشت خوک و مشروبات الکلی دوری می کردند.

حالا زمان آن فرا رسیده است که از این کارگاه بزرگ (پستان) که شیر با ارزش را ارزان میدهد، بپرسیم: چگونه به نیاز های بدن به عناصر غذایی پی برده تا آن ها را از خون بگیرد و چگونه توانسته آن ها را به شکلی مناسب با هم ترکیب نماید؟ پاسخی که پستان در نهایت ادب میدهد، این است:

این عبرت و موعظه است تا با آن، انسان به خدای خود پی برد:

﴿وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنَبِّحُوا بِهَا فِي بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ﴾^{۶۶} النحل:

«بی گمان (ای مردمان)، در وجود چهار پایان برای شما (درس) عبرتی است از برخی از چیزهایی که در شکم آنها است، شیر خالص و گوارائی به شما می نوشانیم که از میان تفاله و خون بیرون می تراود و نوشندگان را خوش می آید.»^{۶۶} اعجاز علمی قرآن.

ادامه دارد...

اهمیت صلح برای امت و جامعه

قسمت سوم و آخر:

دکتر عبدالباری حمیدی

در قسمت دوم مقاله پیرامون اهمیت صلح برای ملت و جامعه صحبت مفصل صورت گرفت اکنون در این قسمت اهمیت صلح را برای فرد مسلمان مورد بررسی قرار میدهم.

فرد مسلمان، عنصر اساسی ساختار یک خانواده مسلمان و بالآخره یک مجتمع اسلامی را تشکیل میدهد؛ لذا در پیوند به صلح و آشتی، توجه به فرد مسلمان از اهمیت به سزایی بر خوردار است، روی همین علت پیامبر ﷺ این جمله را سه بار تکرار نموده فرمودند: « إِنَّمَا الدِّينُ النَّصِيحَةُ » یعنی دین همانا نصیحت و خیر اندیشی است. اصحاب سوال نمودند: لمن یا رسول الله؟، یعنی نصیحت برای چه کسی؟

فرمودند: « لله و لرسوله ولكتابه ولأئمة المسلمين و عابثهم »^(۱)، فرمودند: برای خدا و برای کتابش و رسولش و برای پیشوایان مسلمانها، و برای همه مسلمین.

عامه مسلمانان افراد مجتمع

اسلامی اند، و نصیحت برای آنان به وسیله ایجاد اصلاح میان آنها صورت می گیرد^(۲).

اکنون اهمیت صلح را در پیوند با فرد مسلمان از لابلای نکات ذیل میتوان بررسی کرد:

۱ - صلح سبب محافظت و پاسداری از دین می گردد:

محافظت بر دین و پاسداری از آن یکی از مهمترین مقاصد شریعت اسلامی به شمار میرود؛ زیرا الله متعال زمانیکه اسلام را به عنوان دین پسندیده ی خود برای جهانیان عرضه نمود ما مسلمانان را مامور ساخت تا از آن پاسداری نماییم، طوریکه فرمود: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ آل عمران: ۱۰۲

" ای کسانی که ایمان آورده اید! آن چنان که حق تقوا و پرهیزکاری است از خدا بپرهیزید، و از دنیا نروید مگر اینکه مسلمان باشید (باید گوهر ایمان را تا پایان عمر حفظ کنید)".

و در عین زمان ما را از هرنوع تفرق و اختلاف باز داشته و از نعمت خاص الفت

وهمدلی یاد آور شده فرمود:

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾ آل عمران: ۱۰۳

" و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید، و نعمت (بزرگ) خدا را بر خود بیاد آرید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او در میان دلهای شما الفت ایجاد کرد، و به برکت نعمت او برادر شدید".

هم چنان پیامبر ﷺ از خراب شدن روابط و پیدا شدن تنشها بر حذر داشته فرمودند: « إِيَّاكُمْ وَ سَوَاءَ ذَاتِ الْبَيْنِ فَإِنَّهَا الْحَالِقَةُ »^(۳)

" از تفرقه و دشمنی بپرهیزید که این امر، دین شما را از بین میبرد".

و از ابو درداء رضی الله عنه روایت شده که پیامبر ﷺ فرمودند: « أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّدَقَةِ وَالصَّلَاةِ؟ قَالَ: قُلْنَا: بَلَى، قَالَ: إِصْلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، وَ فِسَادُ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ »^(۴)

" آیا شما را به انجام عملی راهنمایی نکنم که از اجر و پاداشی فراتر از روزه، نماز و صدقه برخوردار است؟ عرض

فهرست

۱۰۲

۱۰۳

۱۰۴

۱۰۵

۱۰۶

۱۰۷

۱۰۸

۱۰۹

۱۱۰

کردند: بلی ای رسول خدا! فرمود: « إصلاح ذات البین فإن فساد ذات البین هی الحالقة ». یعنی: "ایجاد صلح و آشتی میان مردم؛ چراکه تفرقه و اختلاف، دینشان را از بین میبرد".

هم چنان از پیامبر ﷺ روایت شده که فرمودند: « دَبَّ إِلَيْكُم دَاءُ الْأُمَمِ قَبْلَكُمْ، الْحَسَدُ وَالْبَغْضَاءُ هِيَ الْحَالِقَةُ، لَا أَقُولُ تَحْلُقُ الشَّعْرَ، وَلَكِنْ تَحْلُقُ الدِّينَ »^(۵).

یعنی مواظب باشید که درد و مرض امت های قبلی به شما نیز راه پیدا کرده که عبارت از مرض حسد و بدبینی است، و این آفتها از بین برنده است، نمی گویم که موی را از بین می برد بلکه دین را از بین می برد.

۲- صلح، خوشنودی، عفو و مغفرت خداوند را بار می آرد:

اهمیت دیگر صلح و آشتی برای فرد مسلمان این است که صلح رضایت و خوشنودی، عفو و مغفرت خداوند را ببار می آورد؛ زیرا جزاء و پاداش همیشه از جنس همان عملی است که انسان انجام میدهد، پس کسیکه زندگی اش را میان مردم در شقاق و مشاجره، بغض و دشمنی سپری می نماید، از عفو و مغفرت خداوند محروم می ماند، چنانچه از ابوهریره ؓ روایت شده که پیامبر ﷺ فرمودند: « تعرض الأعمال في كل اثنين وخميس، فيغفر الله عز وجل في ذلك اليوم لكل امرئ لا يشرك الله شيئاً، إلا امرأ كانت بينه وبين أخيه شحناء، فيقول: اتركوا هذين حتى يصطلحا »^(۶).

" اعمال در هر روز دو شنبه و پنجشنبه پیش می شود و خداوند هر شخصی را که به خدا چیزی شریک نمی آورد می آمرزد، مگر آنکه میان او و برادرش دشمنی باشد، پس

می می فرماید: این دو را بحال شان بگذارید تا با هم صلح نمایند."

و در یک روایت صحیح مسلم آمده است که پیامبر ﷺ فرمودند: « تفتح أبواب الجنة يوم الاثنين والخميس، فيغفر لكل عبد لا يشرك بالله شيئاً، إلا رجل كان بينه وبين أخيه شحناء، فيقال: انظروا هذين حتى يصطلحا، انظروا هذين حتى يصطلحا، انظروا هذين حتى يصطلحا »^(۷).

" درهای بهشت روز دو شنبه و پنجشنبه باز می شود و برای هر بنده که به خدا شریک نمی آورد، آمرزش می شود، مگر مردی که میان او و برادرش دشمنی و عداوت باشد و گفته می شود: این را به تأخیر اندازید تا با هم صلح و آشتی نمایند."

و از معاذ بن جبل ؓ روایت شده که پیامبر ﷺ فرمودند: « يطلع الله إلى جميع خلقه ليلة النصف من شعبان، فيغفر لجميع خلقه إلا لمشرك أو مشاحن »^(۸).

خداوند متعال شب پانزدهم شعبان به بندگانش توجه مینماید و تمام بندگان را مغفرت می کند به استثنای مشرک و کسانی که دشمن سرسخت همدیگر بوده باشند.

پس کسیکه گذشت نماید، الله تعالی از وی نیز گذشت می نماید، و کسیکه ببخشد خداوند نیز او را مورد بخشش قرار میدهد، و کسیکه میان مردم صلح و آشتی بیاورد، خداوند کار و امورش را اصلاح می سازد، طوریکه از انس ؓ روایت شده که پیامبر ﷺ فرمودند: « من أصلح بين الناس أصلح الله أمره، وأعطاه بكل كلمة تكلم بها عتق رقبة، ورجع مغفوراً له ما تقدم من ذنبه »^(۹).

کسیکه میان مردم اصلاح بیارد، الله متعال کارش را درست می کند و در برابر هر کلمه صلح آمرزش ثواب آزادی

فرد مسلمان، عنصر اساسی ساختار یک خانواده مسلمان و بالآخره یک مجتمع اسلامی را تشکیل میدهد؛ لذا در پیوند به صلح و آشتی، توجه به فرد مسلمان از اهمیت به سزایی برخوردار است، روی همین علت پیامبر ﷺ این جمله را سه بار تکرار نموده فرمودند: « یعنی دین همانا نصیحت و خیر اندیشی است.

یک برده را عطا می کند، و در حالی از مجلس صلح بر میگردد که تمام گناهان سابقه اش مغفرت گردیده است.

۳- صلح و آشتی بخل را از بین برده نفس انسان را به سخاوت مندی وادار می سازد: بخل توأم با حرص که شح نامیده می شود در نفوس بشری موجود بوده و یکی از غرائز انسانی به شمار میرود، پس هر انسان بر اساس خواست نفس و غریزه اش باید بخل ورزد، و همین بخل در برابر هر خیر و نیکی مانع قرار میگیرد؛ لذا خداوند

متعال در قرآن کریم صلح را خیر محض توصیف نموده سبب از بخل به عنوان یک پدیده ی موجود در نفس انسان یاد آور شده فرمود: ﴿فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ﴾ النساء: ۹۲.

در این آیت، جمله: ﴿وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ﴾ که

یک جمله اعتراضیه است بیانگر این حقیقت است که شح و بخل با نفس انسان در مجاورت و ملازمت قرار دارد و هیچ وقت از انسان جدا نمیشود^(۱۰)، هم چنان این جمله معترضه بیانگر این حقیقت است که شح و بخل از صلح و آشتی باز میدارد؛ لذا زمخشری در تفسیر این آیت میگوید: طبیعت زن این است که از سهم و غیر سهم اش هیچ نوع گذشت نمی کند، و مرد نیز زمانیکه زنی را خوب نبیند آماده نیست تا برایش سهمی قائل شود و یا حتی آن را نزدش نگهدارد^(۱۱) زمانیکه حقیقت چنین باشد پس صلح و آشتی است که این بخل را از بین می برد و نفس را بر سخاوت مهار می سازد؛ لذا خداوند متعال فرموده است:

﴿وَلَا تُخْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ النساء: ۱۲۸.

"و اگر نیکی کنید و پرهیزگاری پیشه سازید (و بخاطر صلح، گذشت نمائید) خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است (و پاداش شایسته به شما خواهد داد)".

یعنی اگر بوسیله قائم ماندن بر زندگی زنا شوهری با زنان تان نیکی کنید و از سرکشی و اعراض و آنچه به خصومت و اذیت بیانجامد پرهیز نمائید، پس الله به آنچه انجام میدهید آگاه است^(۱۲).

سپس زمخشری در کشاف داستان جالبی را در مورد احسان آورده گفته است: عمران بن حطان خارجی از بد قیافه و بدشکل ترین انسانها بود اما زنش از جمله زیبا ترین زنان بود، روزی زنش رویش را

بطرف عمران کرد و الحمد لله گفت. شوهرش گفت: خیر باشد چرا چنین گفتی؟ زنش گفت: من حمد الله را به این سبب گفتم که من و تو هردو از اهل بهشت خواهیم بود. شوهرش گفت: چطور؟ زنش گفت: چون به تو همانند من یک زن زیبا داده شده و تو حتماً شکرش را بجا آوردی و به من مثل تو یک شوهر بد قیافه داده شد و من صبر کردم، و الله متعال به بندگان صبرکننده و شکر کننده وعده بهشت را داده است^(۱۳).

۴ - اصلاح یک تجارت سودمند و صدقه ای بس بزرگی است که سبب خوشنودی خداوند می گردد:

اصلاح آوردن میان مردم از بزرگترین اعمال نیک نزد خداوند به شمار میرود؛ زیرا عمل اصلاح یک تجارت سودمند و عمل بسیار نیکی است که خدا و رسولش آن را دوست دارند، طوریکه از انس[ؓ] روایت شده که رسول الله به ابو الدرداء[ؓ] گفتند: «ألا أدلك على تجارة؟ قال: بلى، قال: صل بين الناس إذا تفاسدوا وقرب بينهم إذا تباعدوا، وفي رواية: ألا أدلك على عمل يرضاه الله ورسوله قال: بلى، قال: صل بين الناس إذا تفاسدوا وقرب بينهم إذا تباعدوا»^(۱۴).

آیا ترا به تجارتی رهنمایی نکنم؟ ابوالدرداء گفت: آری چرا نی؟ فرمود: میان مردم سازش ببار زمانیکه روابط ایشان خراب گردد، میان آنها قرب را ایجاد کن زمانیکه از هم دور شوند. در یک روایت دیگر آمده: آیا من ترا به عملی رهنمایی نکنم که الله و رسولش می پسندد؟ گفت: آری. گفت: فرمود: میان مردم سازش ببار زمانیکه روابط ایشان خراب گردد، میان آنها قرب را

ایجاد کن زمانیکه از هم دور شوند. وعن أبي أيوب قال: قال لي رسول الله صلى الله عليه وسلم: يا أبا أيوب ألا أدلك على صدقة يحبها الله ورسوله؟ تصلح بين الناس إذا تباعدوا وتفاسدوا^(۱۵).

و از ابو ایوب[ؓ] روایت شده که گفت: پیامبر[ؐ] برایم گفت: ای ابو ایوب! آیا ترا رهنمایی نکنم بر صدقه ی که الله و رسولش آن را دوست دارند؟ آن صدقه این است که میان مردم زمانیکه با هم بدبین شدند و روابط شان به تیرگی گرائید، اصلاح ببار.

ولفظ اصبهانی این چنین است: «ألا أدلك على صدقة يحب الله موضعها؟ قال: قلت بأبي أنت وأمي، قال: تصلح بين الناس، فإنها صدقة يحب الله موضعها».

آیا من ترا رهنمایی نکنم بر صدقه ای که الله متعال محل آن صدقه را خوش دارد؟ من گفتم: پدر و مادرم فدایت باشد رهنمایی ام کنید؟ پیامبر[ؐ] فرمودند: صلح و آشتی را قایم کن میان مردم؛ زیرا این یک صدقه ای است که خداوند محل آن را دوست میدارد.

و از ابوهریره[ؓ] روایت شده که پیامبر[ؐ] فرمودند: «كل سلامي من الناس عليه صدقة، كل يوم تطلع فيه الشمس تعدل بين الاثنين صدقة، وتعين الرجل على دابته فتحمله عليها أو ترفع له عليها متاعه صدقة، والكلمة الطيبة صدقة، وبكل خطوة تخطوها إلى الصلاة صدقة، وتميط الأذى عن الطريق صدقة»^(۱۶).

"بر هر مفصل و بند از مردم در هر روزی که آفتاب می تابد، صدقه لازم است. میان دو کس عدالت می کنی صدقه است. مردی را در بار کردن سواری اش یاری می کنی یا

سپس زمخشری در کشاف

داستان جالبی را در مورد احسان آورده گفته است:

عمران بن حطان خارجی از بد قیافه و بدشکل ترین انسانها بود اما زنش از جمله زیبا ترین زنان بود، روزی زنش رویش را

خودش را بر آن سوار می کنی صدقه است. سخن نیکو صدقه است، و به هر گامی که بسوی نماز می نهی صدقه است. دور کردن اذیت رساننده از راه صدقه است."

و معنی « تعدل بین اثنين » این است که میان دو فرد بر اساس عدل و انصاف اصلاح بیاری^(۱۷).

در مورد ارتباط حدیث با (باب فضل الإصلاح بین الناس والعدل بینهم) که امام بخاری حدیث را تحت آن آورده است برخی یک اشکال را مطرح نمودند که در باب فضیلت اصلاح ذکر شده اما در حدیث تنها فضیلت عدل ذکر شده است؟ در جواب این اشکال ابن المنیر گفته است: زمانی که همه مردم را به عدل فرا خوانده شده، مسلماً بین مردم حکام و غیر حکام همه حضور دارند پس عدل به حاکم و اصلاح به دیگران تعلق میگیرد.

و برخی گفته اند که اصلاح نوعی از عدل است پس عطف عدل بر آن از باب عطف عام بر خاص است^(۱۸).

و از ابوهریره^{رضی الله عنه} روایت شده که پیامبر^{صلی الله علیه و آله} فرمودند: « ما عَمِلَ ابن آدم شیئاً أفضل من الصلاة، وصلاح ذات البین، وخلق حسن »^(۱۹).

بنی آدم بهتر از نماز، اصلاح ذات البین و اخلاق نیکو هیچ عملی را انجام نداده است.

و از عبد الله بن عمرو^{رضی الله عنه} روایت شده که پیامبر^{صلی الله علیه و آله} فرمودند: « أفضل الصدقة إصلاح ذات البین »^(۲۰).

یعنی بهترین صدقه اصلاح امور ذات البینی است.

۵- فرد مصلح تحت رعایت الله قرار داشته و الله متعال کارهایش را درست می کند:

از انس^{رضی الله عنه} روایت شده که پیامبر^{صلی الله علیه و آله} فرمودند: « من أصلح بين الناس أصلح الله أمره، وأعطاه بكل كلمة تكلم بها عتق رقبة، ورجع مغفوراً له ما تقدم من ذنبه »^(۲۱).

" کسیکه میان مردم اصلاح بیارد، الله متعال کارش را درست می کند و در برابر هر کلمه صلح آمرزش ثواب آزادی یک برده را عطا می کند ، و در حالی از مجلس صلح بر میگردد که تمام گناهان سابقه اش مغفرت گردیده است."

فرد مصلح را الله متعال رعایت و حفاظت نموده کارش را درست می کند و نزد الله متعال از مراتب و درجات برتری بر خوردار گردیده، و در دلهای مردم نیز محبوبیت و جایگاه خاصی را کسب می کند. روی همین علت حسن بن علی^{رضی الله عنه} مستحق مدح پدر بزرگش پیامبر^{صلی الله علیه و آله} گردید، طوریکه فرمودند: « إن ابني هذا سيد، و لعل الله أن يصلح به بين فئتين عظيمتين من المسلمين »^(۲۲).

" یقیناً این فرزند من سید و سر دار مردم است و امید می کنم که الله متعال بوسیله وی بین دو گروه بزرگ از مسلمانان صلح و آشتی را قائم نماید." هم چنان دو مردی که بین دو قبیله عبس و زیبان صلح را بر قرار ساخت توسط زهیر بن ابی سلمی مدح گردید و در بیتش از آنها یاد آور شده گفت: یمیناً لنعم السیدان وجدتما *** علی کل حال من سحیل ومیرم.

فهرس مآخذ:

- (۱)- مسند أحمد (۱۶۹۴۰) ۲۸ / ۱۳۸ و در موردش گفته شده : صحیح علی شرط مسلم
- (۲)- تنبیه الغافلین تألیف سمرقندی ص ۴۱۲.
- (۳)- حدیث حسن است، ترمذی در سنن (۲۵۰۸) ۴ / ۶۶۳ روایت نموده و گفته است: حدیث صحیح غریب.

(۴)- این حدیث صحیح است و آن را أبو داود در سنن (۴۹۱۹) ۴ / ۲۸۰، و امام بخاری در الأدب المفرد (۳۹۱) روایت نموده و ترمذی در سنن (۲۵۰۹) ۴ / ۶۶۳، و ابن حبان در صحیحش (۱۹۸۲) آن را صحیح دانسته اند.

(۵)- حسن: مسند أحمد (۱۴۱۲) و (۱۴۳۰) و (۱۴۳۲).

(۶)- صحیح مسلم (۲۵۶۵) ۴ / ۱۹۸۷.

(۷)- صحیح مسلم (۲۵۶۵) ۴ / ۱۹۸۷.

(۸)- حسن: رواه الطبرانی فی الأوسط (۶۷۷۶)، وابن حبان فی صحیحه (۵۶۶۵)، وحسنه الالبانی (السلسلة الصحيحة ۱۱۴۴)، وقال الأرنبوط: صحیح بشواهد، وروی البیهقی من حدیث ابی بکر الصدیق رضی الله عنه بنحوه بإسناد لا بأس به.

(۹)- رواه الأصبهانی، وقال المنذرى: حدیث غریب جدا.

(۱۰)- الجامع لأحكام القرآن از قرطبی ۵ / ۴۰۶،

تفسیر کشاف از زمخشری، ۱ / ۵۸۸، والرازی: تفسیر کبیر از رازی ۱۱ / ۶۸، فتح القدیر از شوکانی، ۱ / ۵۸۶.

(۱۱)- تفسیر کشاف از زمخشری ۱ / ۵۶۸.

(۱۲)- تفسیر کشاف از زمخشری ۱ / ۵۸۸، تفسیر کبیر از رازی، ۱۱ / ۶۸.

(۱۳)- تفسیر کشاف از زمخشری ۱ / ۵۶۸.

(۱۴)- رواه البزار والطبرانی.

(۱۵)- رواه الطبرانی.

(۱۶)- صحیح البخاری، کتاب الصلح، باب ۵۸۴، حدیث ۹۱۱.

(۱۷)- ریاض الصالحین از امام نووی، ص ۱۱۱.

(۱۸)- فتح الباری از حافظ ابن حجر عسقلانی، (۲۷۰۷) ۵ / ۳۶۴.

(۱۹)- شعب الإيمان للبيهقي، باب ۷۶، حدیث ۱۱۰۹۱، ۷ / ۴۸۸.

(۲۰)- رواه الطبرانی والبزار، وفی إسناده عبد الرحمن بن زیاد بن أنعم، وحديثه هذا حسن لحديث أبي الدرداء.

(۲۱)- رواه الأصبهانی، وقال الحافظ المنذرى: حدیث غریب جدا.

(۲۲)- صحیح البخاری، کتاب الصلح، باب

۵۸۲، حدیث ۹۰۸، ۴ / ۳۶۵.

حصولی از فضایل ماه مبارک رمضان

مولوی عنایت الله شریفی

مقدمه: الحمد لله رب العالمین و الصلاة والسلام علی أشرف الأنبیاء والمرسلین سیدنا محمد و علی آله و أصحابه أجمعین. اما بعد! ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَكُمْ تَنَفُّونَ﴾ ^{البقرة: ۱۸۳}

ماه مبارک رمضان، ماه نزول قرآن کریم، و بعثت پیامبر اسلام است. ماه مغفرت و آمرزش، ماه جود و کرم و بخشش، ماه عبادت و آبادی مساجد و منابر، ماه صبر و استقامت، ماه ایثار و از خود گذری، ماه جهاد و تلاش، ماه رحمت و آزادی مسلمانان از آتش جهنم، و ماه سازندگی و تهذیب نفس که مسلمان می تواند در پرتو قرآن، (کلام الله مجید) و در سایه عبادات صیام و قیام به معنویات والطف ربانی دست یابد و خود را مهذب و مصفی سازد و چنانکه سزاوار بندگان شایسته و نیکوکار خداست، تقصیر و نقص گذشته خود را جبران نماید. چنین ماهی فرصتی است بسیار ارزشمند که نباید.

لحظه ای از آن را در غفلت گذرانند. از این روی رسول الله: می فرمایند: "کسی از دنیا بدون استفاده از ماه مبارک رمضان ببرد، خداوند او را از رحمتش دور می گرداند." آن کس که رمضان سبب آمرزش گناهانش نگردد، و از «فرصت مناسب آن استفاده ننماید. رحمت خداوند را نصیب نمی گردد. خداوند توفیق عبادت و استقامت بر شریعت را نصیب همه ما نماید، و در راه خدمت به اسلام و مسلمین همگی را موفق و مؤید

گردانند. خداوند ﷻ در این آیه می فرماید: روزه فريضة قديمی، و در هردینی بر باورمندان به خدا فرض بوده است، ونخستین هدف روزه آماده ساختن دل های مؤمنان برای پذیرش تقوا و شفافیت و حساسیت و ترس از خدا است چنانچه فوقاً تحریر گردید.

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید بر شما روزه فرض است همانگونه که بر کسانی که پیش از شما بوده اند فرض بوده است تا باشد که پرهیزگار شوید. بدین منوال هدف بزرگ روزه که تقوا است نمایان می شود. چه تقوا است که در دلها بیدار می گردد و این فريضة را محض اطاعت از خدا و فداکاری برای کسب رضایت الله، انجام می دهد. تقوا است که چنین دل هائی را از تباه کردن روزه به وسیله انجام گناه نگه میدارد، هرچند چنین گناهی آن چیزی باشد که تنها بر دل می گذرد. مخاطبان این قرآن، مقام تقوا را در پیشگاه خدا و ارزش آن را در ترازوی او می دانند. از اینجا است که روند گفتار در برابر دیده گانشان هدف تابان و درخشانی را بالا می برد تا از راه روزه بدان رو کنند: ﴿لَكُمْ تَنَفُّونَ﴾ تا باشد که پرهیزگار شوید. سپس بار دوم برمی گردد و به بیان روزه می پردازد و می گوید که روزه چند روز معین و اندک است، و فريضة همیشگی و در طول عمر نیست و تکلیف دایمی و در همه ایام روزگار نمی باشد. با وجود این خداوند بیماران را تا هنگام بهبودی شان، و مسافران را تا زمانی که سفر

خود را به پایان می برند، از گرفتن روزه معاف فرموده است تا تخفیفی برای آنان بوده و رفاهی به حال ایشان باشد: ﴿أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ ^{البقرة: ۱۸۴} (روزه در) چند روز معین و اندکی است، و کسانی که از شما بیمار یا مسافر باشند (اگر افطار کردند و روزه نگرفتند به اندازه آن روزها) چند روز دیگری را روزه می دارند. ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ ^{البقرة: ۱۸۵}

ترجمه: ماه رمضان مهیای است که نازل شده در این ماه قرآن و ماه رمضان، آغاز نزول قرآن در ماه رمضان گردیده و در مدت ۲۳ سال به تدریج نزول آن کامل شده است. قرآن نازل شد تا مردم را راهنمایی کند و دلیلی و راهنمای باشد برای ارشاد انسان ها و فارق (میان حق و باطل) در همه ادوار جدائی افکند، پس هر کس از شما این ماه را دریابد باید آن را روزه بدارد. ماه مبارک رمضان، بهترین و بزرگترین فصل کسب خیرات و برکات است، ماهی که آخرین برنامه ی عالم تاب و هدایت بشری در آن فرو فرستاده شده است در این ماه «بنده ی مسلمان» مهمان خداوند متعال است. رمضان، موسم پرهیزگاران و بازار تجاری صالحان است. برای هر کالائی بازاری است که طرفداران و علاقمندان خاصش انتظار آن را می کشند تا سود فراوانی به دست بیاورند، مسلمانان نیز منتظر فرا

رسیدن رمضان اند تا برای به دست آوردن سود ارزشمند و توشه سفر آخرت یعنی تقوا، تلاش کنند ماه رمضان فرصت خوبی است که فرد مسلمان بتواند نیکی های فراوانی کسب و برای زندگی ابدی ذخیره کند. درهای بهشت در رمضان به روی مؤمنان روزه دار باز و درهای جهنم بسته و شیاطین در غل و زنجیر افکنده می شوند تا به مؤمنان روزه دار و مهمانان خدا آسیبی نرسانند. روزه بهترین راه و روش برای کسب رضایت خداست، روشی که تأثیر بسیار عمیقی در باز سازی دل و درون دارد و فرد مؤمن را بنده پروردگارش میگرداند روزه به روزه دار اخلاص و پاکدامنی می آموزد، زیرا این عبادت سری است بین خدا و بنده. روزه جهاد با نفس است و به تقویت اراده ی شخص می انجامد روزه دار نفس خود را از سرکشی باز می دارد و از تمام آرزوها و امیالش می گذرد و بدین وسیله خویشتن داریش را تقویت می کند. روزه مسلمان را به زیور حلم و بردباری می آراید، قلب را از آلودگیهای گناه، می زداید و حجاب و پرده های به وجود آمده از بار گناه را از میان بر می دارد و موجب می شود که نور حق در دلها بتابد و جان برای ذکر و دعا و تلاوت قرآن و توبه و استغفار آماده گردد. روزه، اجتماعی بودن را به روزه دار می آموزد، چون با روزه گرفتن، نیازمندیهایی برایش پیش می آید و در نتیجه به فکر نیازمندان می افتد و در حد توان به کمک آنان می شتابد. روزه بر شهوتها چیره می گردد و در نتیجه نقشه های شیاطین را که از طریق شهوت اجرا می شوند، در هم می شکند. روزه آموزش عبادی است که باید تمامی اعضای بدن مسلمان روزه باشند. شخص روزه دار یک ماه عبادت کردن را تمرین می کند تا آثار ارزشمند این یک ماه در ماههای دیگر پیوسته برای انجام عبادت کمکش کند و در طول زندگیش از چشمه زلال معرفت الهی بهره ها ببرد. ماه رمضان، ماه پاکیزگی و جلا دادن تیرگیهای درونی ای است که بر اثر گناه بر لوح سفید قلب نقش بسته اند. می توان در ماه رمضان با تضرع و زاری و ریختن اشک ندامت بر زخمهای حساس از گناهان مرهم نهاد و از هر لحظه این ماه بویژه شبهای آن نهایت بهره را برد چون وقت تنگ است و مسؤولیت ها سنگین و

فردای روز قیامت بسیار سخت. خطبه رمضان مبارک رسول الله برای اولین بار هنگامیکه روزه ی ماه مبارک رمضان بر مسلمانان فرض گردید و فرا رسیدن این ماه مبارک نزدیک بود، در آخرین روز ماه شعبان خطبه ای ایراد نمودند که به شرح زیر می باشد ۳۲۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بَكْرٍ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَصْحَابِنَا رَجُلٌ يَقُولُ لَهُ يَسَاسُ رَفَعَ الْحَدِيثَ إِلَى سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آخِرَ يَوْمٍ مِنْ شَعْبَانَ فَقَالَ : يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ قَدْ أَطْلَقَكُمْ شَهْرٌ عَظِيمٌ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فِيهِ لَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ فَرَضَ اللَّهُ صِيَامَهُ وَجَعَلَ قِيَامَ لَيْلِهِ تَطَوُّعًا فَمَنْ تَطَوَّعَ فِيهِ بِخِصْلَةٍ مِنَ الْخَيْرِ كَانَ كَمَنْ أَدَّى فَرِيضَةً فَمَا سِوَاهُ وَمَنْ أَدَّى فِيهِ فَرِيضَةً كَانَ كَمَنْ أَدَّى سَبْعِينَ فَرِيضَةً وَهُوَ شَهْرُ الصَّبْرِ وَالصَّبْرُ ثَوَابُهُ الْجَنَّةُ وَهُوَ شَهْرُ الْمُوَأَسَةِ وَهُوَ شَهْرٌ يُزَادُ رِزْقُ الْمُؤْمِنِ فِيهِ مَنْ فَطَرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ عَقْدٌ رَقِيعَةٌ وَمَغْفِرَةٌ لِدُنُوبِهِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَيْسَ كُنَّا نَجِدُ مَا يَفْطُرُ الصَّائِمَ قَالَ يُعْطِي اللَّهُ هَذَا الثَّوَابَ مَنْ فَطَرَ صَائِمًا عَلَى مَذَقَةٍ لَبَنٍ أَوْ تَمْرَةٍ أَوْ شَرْبَةِ مَاءٍ وَمَنْ أَشْبَعَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مَغْفِرَةٌ لِدُنُوبِهِ وَسَقَاهُ اللَّهُ مِنْ حَوْضِي شَرْبَةٍ لَا يَطْمَأَنَّ حَتَّى يَدْخُلَ الْجَنَّةَ وَكَانَ لَهُ مِثْلُ آخِرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ آخِرِهِ شَيْئًا وَهُوَ شَهْرٌ أَوَّلُهُ رَحْمَةٌ وَأَوَسُّهُ مَغْفِرَةٌ وَآخِرُهُ عَقْدٌ مِنَ النَّارِ وَمَنْ خَفَّفَ عَنْ مَمْلُوكِهِ فِيهِ أَعْفَقَهُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ (۱) فُلْتُ وَيَأْتِي أَحَادِيثُ فِي فَضْلِ الصَّوْمِ فِي صَوْمِ التَّطَوُّعِ. حضرت سلمان فارسی ؓ می گویند که رسول الله خطبه ای ایراد نموده و در آن فرمودند: ای مردم؛ بر سر شما یک ماه با برکت و با عظمت در حال نزدیک شدن و سایه افکندن است و در این ماه یک شب وجود دارد که بهتر از هزار ماه است (یعنی لایله القدر از لحاظ عبادت و ثواب) روزه گرفتن در این ماه را خداوند فرض نموده و قیام شبهای آن را برای امت من موجب به دست آوردن اجر و ثواب گردانیده (یعنی بر پای نماز تراویح) و هرکسی که در این ماه عبادتی از نوافل انجام دهد به اندازه ی فرایض به وی ثواب می رسد و انجام فرایض در این ماه ثواب هفتاد فرض در ماه های دیگر را دارد. این ماه، ماه صبر می باشد و جزا و پاداش صبر (جنت بهشت) است و نیز این ماه، ماه همدردی و غمخواری با فقراء و نیازمندان) می باشد. این ماهی است که در آن رزق مؤمن زیاد می شود و هر کس که در این ماه شخص روزه داری را افطاری دهد، موجب مغفرت گناهان و آزادیش از آتش

جهنم می شود، به غیر از اینکه در ثواب آن روزه دار کمی کرده باشد (چیزی از ثواب شخص روزه دار نیز کم نمی شود). عرض شد یارسول الله برخی از ما قدرت (توانائی مالی) نداریم که روزه داری را افطاری دهیم. آن حضرت فرمودند: این ثواب به هرکسی که جرعه ای شیر یا آب به یک روزه دار دهد خواهد رسید و سپس فرمودند: کسی که روزه داری را کاملاً غذا و آب بدهد و سیر نماید خداوند متعال او را از آب حوض کوثر من سیراب می نماید. که بعد از آن هرگز تشنه نمی گردد. تا آنکه وارد جنت شود. و بعد از آن فرمودند: ابتدای این ماه (۱۰ روز اول) رحمت است و اوسط آن (۱۰ روز دوم) مغفرت و آخر آن (۱۰ روز سوم) آزادی از دوزخ می باشد و نیز فرمودند هرکسی که در این ماه از غلام و خادم خود تخفیف و مسامحت (آسان گیری) نماید، خداوند متعال او را مغفرت می نماید و از دوزخ او را نجات می دهد و در ادامه خطبه فرمودند واستکبروا فيه من اربع خصال خصلتين ترضون بهما ربكم و خصلتين لا غناء بكم عنها فاما الخصلتان اللتان ترضون بهما ربكم فشهادة ان لا اله الا الله و تستغفرونه اما الخصلتان اللتان لا غناء بكم عنها فتستلثون الله الجنة و تعوذون به من النار (این خزیمة وقال : إن صح هذا الخبر، (۲)

ترجمه: در این ماه چهار چیز را زیاد انجام دهید: دو مورد آن موجب رضای الله ﷻ می شود و دو تای دیگر چنان اند که شما به غیر از آنها چاره ای ندارید. آن دو چیز که موجب خوشنودی پروردگارتان است، خواندن «لا اله الا الله» و «استغفار» است و دوی دیگر یکی این است که از الله ﷻ جنت را بخواهید و دوم، از آتش دوزخ پناه بخواهید.

فضایل ماه مبارک رمضان: «رمضان» نام یکی از ماه های سال عربی و اسلامی می باشد و نهمین ماه از سال هجری قمری است؛ و در نزد پروردگار دارای منزلت فراوانی می باشد. «رمض» در لغت به معنی سوختن می باشد، سوخته شدن پا در اثر گرمی زمین، و چون ماه رمضان گناهان را می سوزاند از این رو این ماه را رمضان نامیده اند، ماه رمضان تنها

ماهی است که نام آن در قرآن کریم ذکر گردیده است. ماه رمضان، با فضیلت ترین و با برکت ترین ماه سال به شمار می آید زیرا در این ماه خداوند متعال درهای رحمت خویش را بر مسلمان می گشاید. و از اهمیت های رمضان نزول قرآن، کلام پروردگار و بزرگترین معجزه رسول اکرم ﷺ می باشد، قرآنی که حامل برنامه هدایت و سعادت انسان می باشد در این ماه پر برکت از آسمان نازل گردید و در رمضان شبی وجود دارد، یعنی شب قدر است که از جهت ثواب با هزار ماه برابری می کند و نیز در ماه رمضان نماز تراویح خوانده می شود. پرهیزگاری و توجه به معنویات توسط اجتناب از خوردن، آشامیدن و جماع نمودن (همبستری نکردن) یکی دیگر از خصیصه های این ماه مبارک می باشد و فضایل بیشمار دیگری برای این ماه مبارک وجود دارد که به تعدادی از آنها که در قرآن و احادیث نبی رحمت ﷺ وارد شده می پردازیم. قال الله تعالی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَكُمْ مِّنْهُ نَفْعٌ كَثِيرٌ﴾^(۱) ای کسانی که ایمان آورده اید: [۱] بر شما فرض شد روزه (ماه رمضان) همان گونه بر کسانی که پیش از شما بودند (فرض گردانیده شده بود) باشد که پرهیزگارشوید. پس با وجود این آیه وجوب روزه ماه رمضان بر ما آشکار خواهد شد و فرض بودن روزه ماه رمضان همانند فرض بودن نماز، زکات و حج می باشد زیرا روزه ی ماه رمضان یکی از شعائر و پنج اصل ارکان اسلامی می باشد و هرکس که آن را انکار نماید کافر می گردد و تارک آن فاسق و گناهکار محسوب می شود. پروردگار متعال در هر جا لفظ ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾ را به کار برده که نشان از رحمت وی در آن مسئله دارد.

عن ابی هریره رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: «يقول الله ﷻ الصوم لی و أنا اجزی به، یدخ شھوته و اکلہ و شربه من اجلی و الصوم جنۃ و للصائم فرحتان: فرحه حین یفطر و فرحه حین یلقى ربہ و یخلف فم الصائم اطیب عند الله من ریح المسک»^(۲)

ابوهریره رضی الله عنه می گوید: که رسول الله فرمودند: [۲] خداوند ﷻ می فرماید:

روزه از آن من است و من جزا و پاداش آن را خواهم داد، زیرا (شخص روزه دار) ارضای تمایلات جنسی و خوردن و آشامیدن را به خاطر من ترک می نماید. روزه همچون سپری در برابر آتش دوزخ می باشد. و برای شخص روزه دار در دو موقعیت خوشحالی وجود دارد. یکی زمانی که افطار می نماید^(۳) و دیگری زمانی که پروردگارش را ملاقات نماید. و بوی دهان روزه دار در نزد خدا از بوی مشک خوشبوتر است. حدیث فوق یک حدیث قدسی می باشد. یعنی سخنی که پروردگار آن را در زبان رسول الله جاری نموده است، اما آیه نمی باشد و در این حدیث مبارک خداوند خود فضیلت این ماه مبارک را متذکر شده و پاداش آن را خداوند خود به شخص مؤمن می دهد و فقط او می داند که چه پاداش ارزشمندی در رمضان است و به ایمان داری که آن را بر پا دارد تعلق می گیرد، عن ابی هریره رضی الله عنه عن رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: «الصوأتُ الخمس و الجمعة الی الجمعة و رمضان الی رمضان مکفرات لما یبھن اذا اجتھت الکبائر»^(۴). ابوهریره رضی الله عنه می گوید که رسول الله فرمودند: نمازهای پنجگانه و جمعه تا جمعه و رمضان تا رمضان سبب بخشش و کفاره گناهی که در این میان صورت می پذیرد است تا زمانی که از گناهان کبیره پرهیز شود. یعنی به راستی اگر مؤمن رضایی را بدرستی و همراه با اعمال نیک و صالحه به پایان برساند تا رمضان سال بعدی که خواهد آمد اگر چه ناخواسته به گناهی (صغیره) مرتکب شود، آن عباداتی که در رمضان گذشته به جای آورده کفاره گناهان وی خواهند بود، خوشا به حال مسلمانی که این فرصت مبارک غنیمت شمرده و بهترین بهره را از آن دریافت نماید. عن سهل بن سعد رضی الله عنه عن النبی صلی الله علیه وسلم قال: «ان فی الجنة باباً یقال له: الرِّیَانُ یدخل منه الصائمون یوم القیامه، لا یدخل منه احدٌ غیرهم، یقال: این الصائمون؟ فیقومون لا یدخل منه احدٌ غیرهم، فاذا دخلوا اغلق فلم یدخل منه احدٌ»^(۵). سهل بن سعد رضی الله عنه می گوید رسول الله فرمودند: به حقیقت در بهشت دری وجود دارد که به آن «ریان» گفته می شود و روزه داران در روز قیامت از آن داخل می گردند که هیچ کسی غیر از ایشان از آن داخل نمی شود.

عن ابی سعید ن الخدری رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله تبارک و تعالی غفقاء فی کل یوم و لیلہ یعنی فی رمضان و ان لکل مسلم فی کل یوم و لیلۃ دعوةٌ مستجابہ^(۶)

از ابو سعید خدری رضی الله عنه ارشاد آنحضرت ﷺ نقل شده است که در هر شب و روز رمضان از طرف الله ﷻ زندانیانی از جهنم آزاد می شوند و از هر مسلمانی در هر شبانه روز یک دعا حتماً قبول می شود. دعا یک عبادت بسیار مهمی است، که غفلت از آن باعث نقصان و ضرر شدیدی می شود و اگر کسی احیاناً آثار قبولیت را نبیند، نباید ناامید شود. در این امر، الله ﷻ مصلحت بندگان را در نظر می گیرد، اگر برای او آن چیز مصلحت باشد به او می دهد و اگر نه نمی دهد. این هم یکی از احسانات الله ﷻ است زیرا ما انسانها به سبب نادانی گاهی چیز هایی را طلب می کنیم که برای ما مناسب نیست. و در روایات آمده است که در وقت افطار دعا قبول می شود، ولی ما در آن موقع طوری به خوردن متوجه می شویم که حتی دعای افطار را هم فراموش می کنیم.

عن ابی هریره رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم «من لم یدع قول الزور و العمل به فلیس الله حاجۃ فی أن یدع طعامه و شرابه»^(۷).

حضرت ابوهریره رضی الله عنه می گوید رسول الله فرمودند: هر کس که دروغ گویی و عمل به مقتضای آن را ترک ننماید، خداوند نیازی ندارد که او خوردن و نوشیدن را ترک کند. پس مشخص شد که یکی از فواید روزه تعالی بخشیدن به اخلاقیات انسانی و ترک اخلاق های رذیله می باشد. امام غزالی رح در کتاب اربعین می فرمایند: روزه گرفتن از لحاظ اسرار نیز، دارای سه درجه می باشد و کمترین آنها این است که انسان صرف از چیزهایی که روزه را باطل می نماید خود داری نماید و اعضای بدن خود را از چیزهای مکروه و ناپسند نگاه دارد و این روزه ی عموم است که فقط به اسم آن اکتفا می نمایند درجه دوم این است که انسان با خود داری از آنچه روزه را باطل می نماید اعضای بدن را نیز حفظ کند به عنوان مثال زبان را از غیبت و چشم را از نظر بد و سایر اعضاء را از اعمال ناروا و ناپسند محفوظ دارد. درجه سوم این است که در کنار حفظ اعضای بدن از انجام اعمال ناروا قلب را نیز از وسوسه و افکار دنیوی خالی نماید و فقط به یاد خداوند متعال باشد و این روزه به حد

کمال رسیده و مخصوص خواص است و برای رسیدن آن به حد اعلی و منتهای کمال لازم است که شخص روزه دار با طعام حلال و بدون شبهه افطار نماید و از طعام حلال هم زیاد نخورد بصورتی که غذای نخورده‌ی آن روز را جبران نماید و نباید طعام دو نوبت را در یک نوبت بخورد تا معده اش را سنگین و شهوتش را تقویت نماید و فایده روزه و رازی را که در آن نهفته است از بین ببرد و در خود به گونه ای تنبلی ایجاد نماید که از تهجد (تراویح و نماز شب) محروم گردد زیرا امکان دارد چنین شخصی قبل از صبح بیدار نشود.

فضیلت سحری: عن انس رضی الله عنه قال: قال رسول الله صلی الله علیه وسلم «تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَهً»^(۸) حضرت انس رضی الله عنه می گوید: رسول الله فرمود: سحری بخورید زیرا در سحری برکت وجود دارد. عن عمرو بن العاص رضی الله عنه ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: فضل ما بین صیامنا و صیام اهل الکتاب اکله السحر: عمرو بن العاص می گوید: رسول اکرم فرمودند: فرق میان روزه‌ی ما (مسلمانان) و روزه‌ی اهل کتاب (یهودیان و مسیحیان) سحری خوردن است. در این حدیث مبارک مشخص می شود که سحری خوردن یکی از ارکان و ویژگی های روزه در ماه مبارک رمضان است و از تشابه مسلمانان به غیره جلوگیری می نماید. حضرت عبدالله بن حارث رضی الله عنه از یکی از صحاب نقل می کند که من موقعی که رسول الله سحری می خوردند، به خدمتشان حاضر شدم. آن حضرت فرمودند: این یک چیز پر برکتی است که الله به شما عطا فرموده آن را ترک نکنید. بسیاری از مردم به علت سهل انگاری از این فضیلت محروم می شوند و بعضی ها بعد از تراویح غذا می خورند و می خوابند و در موقع سحری بلند نمی شوند، آنها از این ثواب محروم می شوند.

«افطار»: افطار نمودن یکی دیگر از زیباییهای روزه می باشد در افطار نمودن برکات فراوان موجود می باشد و هنگامه‌ی افطار جزو اوقاتی می باشد که دعا مستجاب و قبول می گردد پیامبر اکرم فرمود: افطاری خوردن و شتاب کردن برای افطاری به مسلمین امر نموده است. که خود یکی از سنتهای آن بزرگوار می باشد و زمان افطار زمانی است که وقت نماز مغرب رسیده

باشد و اذان مغرب گفته شود و با گفتن اذان روزه دار افطار می نماید و اما از سنت های رسول اکرم این می باشد که روزه دار با خرما افطار نماید و اگر خرما در دسترس نباشد با آب افطار نماید. افطاری دادن به دیگران نیز یکی دیگر از سنت های مستحب می باشد و علی الخصوص افطاری و طعام دادن به فقرا و نیازمندان که یکی از مسائلی می باشد که در اسلام سفارش های فراوانی به آن شده است. افطاری دادن موجب بوجود آمدن صلح رحم و دوستی و برقراری روابط صمیمانه با خویشاوندان و دوستان می گردد و این خود نشانه دیگری از رحمت خداوند متعال در این ماه مبارک می باشد.

رمضان و قرآن: قرآن مجید را با ماه مبارک رمضان یک تعلق خاص است چنانچه در سوره بقره خداوند متعال می فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ﴾ ماه رمضان ماهی است که در آن قرآن نازل شد نبی خدا فرمودند: الصيام و القرآن يشفعان للعبد يقول الصيام ای رب انی منعه الطعام و الشهوات بالنهار فشفعنی فیہ يقول القرآن منعه النوم باللیل فشفعنی فیہ فیشفعان.^(۱۰) روزه و قرآن در بارگاه خداوندی برای بنده سفارش خواهند نمود. روزه می گوید بار الهی من این بنده را در طول روز از خوردن و آشامیدن و دیگر خواهشات مانع شده بودم لذا شفاعت من را در مورد او قبول کنید. و همچنین قرآن مجید می فرماید که بار الهی من هم او را شب ها از خواب محروم می کردم لذا شفاعت من را در حق او قبول نمایید. چنانچه سفارش هر دو قبول می شود. هر سال در ماه مبارک رمضان حضرت جبرئیل علیه السلام قرآن را از نبی اکرم می شنیدند و نبی اکرم هم از حضرت جبرئیل گوش می کردند، در سالی که وفات نبی اکرم در آن صورت گرفت دومرتبه قرآن سماعت شد و پیش از آن یک مرتبه از این معلوم شد که در ماه مبارک رمضان وقتی حفاظ کرام از همدیگر گوش می کنند طریقه مسنون است.

رمضان و سخاوت

رمضان المبارک ماه سخاوت و بخشش است در این ماه هرچه خرج کنی کم است چرا که این ماه، ماهی است که برای آخرت میتوان بهترین توشه ها را ذخیره کرد و این ماه را «شهرالمواساه» (ماه غمخواری) گفته اند چنانچه در احادیث نبوی به این امر خیلی

دستور داده شده است. در حدیثی آمده است: کان رسول الله صلی الله علیه وسلم اذا دخل شهر رمضان اطلق کل اسیر و اعطی کل سائل. وقتی که ماه مبارک رمضان می آمد نبی کریم هر اسیری را آزاد می کردند و به هر گدایی چیزی عطا می کردند و در حدیث دیگری آمده است: کان رسول الله صلی الله علیه وسلم اجود الناس بالخير و کان اجود ما یكون فی رمضان کان جبرئیل یلقاه کل لیله فی رمضان یعرض علیه النبی صلی الله علیه وسلم القرآن فاذا القیه جبرئیل و کان اجود بالخیر من الريح المرسله.^(۱۱) نبی کریم از همه مردم بیشتر سخاوت و بخشش داشتند و در ایام رمضان از همه روزها بیشتر خرج می کردند در ماه رمضان هر شب جبرئیل با پیامبر ملاقات داشتند و بر پیامبر قرآن را تلاوت می کردند، هنگامی که پیامبر اکرم با جبرئیل ملاقات می کردند در آن موقع بذل و بخشش پیامبر مثل باران سیل آسا بود. رمضان وسلامتی بدن در ماه مبارک رمضان همچنان که تزکیه ظاهر و باطن حاصل می شود. در ضمن این تندرستی و سلامتی بدن هم بدست می آید. چنانچه حافظ منذری رحمه الله حدیثی از رسول اکرم بدین مضمون نقل کرده اند: أغزو تَغیمو و صوموا تَصُومُوا و سافروا تستغفوا.^(۱۲)

ترجمه: جهاد کنید غنیمت حاصل می شود، روزه بگیرید تندرست می شوید سفر کنید مالدار می شوید رواه البطرانی فی الاوسط در رواه ثقات. نبی کریم هر آنچه بفرماید حق است یعنی در جلوی چشم است اطباء و داکتر ها هم قایل بر این هستند که روزه بر سلامتی و تندرستی اثر خاص دارد، مباحث علمی و پزشکی در باب فواید روزه بسیار فراوان، گسترده و جامع می باشد. روزه یک تدبیر خوب و یک روش درمانی مناسب برای بسیاری از امراض جسمی و روحی میباشد و شاید دستگاه گوارش بیش از سایر اندام های دیگر از آن بهره مند شود.

منابع:

- ۱- بغیه الباحث عن زوائد مستدالحارث (الشامه) ۳۲۱.
- ۲- جامع الاحادیث ۲۵۷۸۲- (الشامه).
- ۳- متفق علیه.
- ۴- رواه مسلم.
- ۵- متفق علیه.

۱۷

۱۷

درآمدی بر کاربردهای اصلاحی سازمان

ناصر الدین دریز

سازمانی جهت جلب تنوع ذوقی مشتریان با سرعت در حال دگرگونی و فروپاشی است. کم توجهی برای انکشاف سازمانی، سبب عقب ماندگی از کاروان رو به رشد جهان در حال تکامل می گردد.

در بازار پررنگ رقابتی امروز، سازمانی می تواند نردبان تکامل را از دیگران برپاید که دارای ظرفیت دینامیک و بروز منابع بشری، فناوری، استراتژی، قوانین و سایر امکانات مناسب بوده و روابط تنگاتنگ علمی با سازمان های یادگیرنده جهان داشته و خدمات با کیفیت را عرضه و فرآورده های دلنشین و مورد نیاز را برای مشتریان پیشکش نماید.

افغانستان نیز که جزء جداناپذیر جامعه بشریست، نمی تواند جدا از دیگران زیسته و برخلاف مسیر حرکت آب شنا نموده و مستقلانه عمل نماید. اداره عامه افغانستان ضرورت جدی به بازنگری، تقویت ظرفیت، تغییر و اصلاحات گسترده دارد.

علی الرغم آن که کمیسیون مستقل اصلاحات اداری در راستای اصلاح نظام اداری کشور گام هایی را برداشته، اما کافی نبوده اند؛ زیرا

مقامات ارشد تدوین پالیسی، استراتژی و نظارت از آن می باشد. ادارات مرکزی اکثر ساختار شکنی (Decentralize) یا غیرمتمرکز گردیده اند و برخی از سطوح مسوولیت ها و صلاحیت های آنان به واحدهای دومی تفویض گردیده است. به زبان ساده حجم و تشکیلات ادارات مرکزی کوچک شده و وظایف اجرایی آنان بیشتر به ادارات محلی سپرده شده است.

در این مقاله، اصطلاحات کاربردی سازمان (اداره) توضیح یافته و چگونگی تخریکی روند برنامه اصلاح اداره عامه مورد بحث قرار گرفته است. در ضمن کوشیده شده تا برای افزایش معلومات علاقمندان، از تجارب جهانی و داخلی استفاده به عمل آید.

همچنان به چالش ها و نقاط ضعیف برنامه اصلاح اداره عامه کشور اشاره رفته تا مقامات صالحه به راه حل های معقول آن بیاندیشند. بدون شک که مطالب و معلومات این مبحث عاری از دلچسپی به ویژه برای کارکنان خدمات ملکی نمی باشد.

ما زنده بر آنیم که آرام نداریم
موجیم که آسودگی ما عدم ماست
آینده در تسخیر آینده اندیشان است
ما در دهکده ای از جهان رو به انکشاف
زیست می کنیم که رویکردهای

تحقیقات موسسات و منابع مستقلی که طی یکنیم دهه پسین در مورد اداره عامه افغانستان پژوهش نموده اند، نشان می دهد که با وجود کندی و چالش ها در روند تطبیق اصلاحات اداری، پیشرفت هایی در زمینه به میان آمده، ولی بسنده نمی باشند. طوری که بیشتر چالش های فراراه اصلاح نظام اداره عامه افغانستان، ناشی از مداخله برخی مقامات رده های بالایی ادارات، نمایندگان مردم، زد و بندهای سیاسی، قومی، وجود حلقه مافیا و فساد در اداره خدمات ملکی کشور عنوان می شود.

گرچه کمیسیون مستقل اصلاحات اداری مسوولیت استخدام کارکنان خدمات ملکی را به دوش دارد، اما عوامل نامبرده باعث شده که نظام اداری کشور به یک اداره ناکارا، غیرمسلکی و ناتوان مبدل گردد. امروز در کشورهای مردم سالار جهان، گزینش افراد از کانال یک اداره مسلکی و مسوول به معنی واقعی کلمه صورت می گیرد و مقامات وزارتخانه ها و ادارات در انتخاب و تعیین افراد مداخله نمی نمایند.

مسوولیت رده های سیاسی و

هنوز سفر درازی در پیش است. مداوای تن داغ‌دیده کشور زمانگیر بوده و به یکبارگی درمان نمی‌گردد. اصلاحات فرآیندی تدریجی است و نتایج آن به زودی ثمر به دست نمی‌دهد. افغانستان یکی از کشورهای جهان است که به ویژه در دونیم دهه پسین به تربیه کادرهای جوان مطابق نیاز سازمان، مدیریت کادری، مدیریت تغییر، ارتقای ظرفیت منابع بشری، ساده سازی روند اداری، استخدام شفاف کارکنان خدمات ملکی، اصلاح نظام اداری بر وفق معیارهای پذیرفته شده جهانی کمتر توجه اساسی نموده است.

مسئله سازی کارکنان کمیسیون مستقل اصلاحات اداری و سایر ادارات، بازنگری ساختارهای تشکیلاتی، لایحه وظایف، قوانین، مقرره ها، استراتیژی ها، معاش کارکنان (حسب نرخ روز) و سایر موارد مهم در تمام اداره خدمات ملکی هر پنج سال بعد، از پیش شرط ها و اولویت های عمده اصلاحات اداری تلقی می گردد تا شالوده یک اداره نظام مند پایه گذاری شده و کشور بتواند پا به پای تغییرات جهانی و نیازمندی های داخلی حرکت نماید.

افغانستان که یکی از فقیرترین کشورهای جهان است، بیش از صدها میلیون دالر را بالای ارتقای ظرفیت منابع بشری به مصرف رسانیده، ولی نتایج ملموسی از آن عاید نگردیده است. هرگاه مطابق یک برنامه استراتیژیک بالای هر فرد صدهزار دالر هزینه می گردید، امروز بیش از صدها کادر متخصص در بخش های مختلف به معنای واقعی کلمه وجود می داشت که هر کدام به عنوان استاد در دانشگاه های مختلف کشور به تربیه کادرهای مسلکی پرداخته و خالیگاه ظرفیتی ادارات را مرفوع و سطح علمی دانشگاه ها و عرضه خدمات عامه را معیاری می نمودند.

در گذشته بیشتر وجوه مالی زیر نام ارتقای ظرفیت در پروژه های کوتاه مدت و کارگاه های آموزشی و یا سفرهای تجمعی مقامات دولتی به مصرف رسیده و برای آینده فرزندان کشور، کمتر فکر و چاره درست شده است.

این در حالیست که سالانه صدها هزار نوزاد بر جمعیت کشور افزوده شده و صدها هزار دانش آموزش جدید به امید راه یافتن به یکی از دانشگاه ها، از صنوف دوازدهم فارغ می شوند و هزاران جوان فارغ التحصیل دانشگاه ها بی شرنوشت برای دریافت کار به هر در و دیواری می کوبند. به زبان ساده همه ساله بر پیمانه چالش های سال بعد افزوده می شود.

گرچه در این راستا چندین سال سرمایه زمانی و فرصت های طلایی به هدر رفته، اما به قول معروف "ماهی را هر وقت از آب بگیری، تازه است"، باید مسوولین هرچه بیشتر در مورد کادرسازی، ارتقای ظرفیت و استخدام شفاف کارکنان خدمات ملکی توجه بیشتر نمایند.

بدبختانه گاهی منافع گروهی، روابط سیاسی، تباری و مصلحت ها سبب می شوند که زیر نام آزمون رقابتی افرادی در اداره خدمات ملکی به کار گماشته شوند که کمترین تحصیل و تجربه را در مورد پست مورد نظر، داشته و یا پیوند با فساد دارند.

در یک سخن این چنین افراد از عهده انجام مکلفیت های خویش برنیامده، دیگران ناگزیر می شوند تا بار مسوولیت های آنان را به دوش کشیده و در نتیجه اداره عامه افغانستان به یک اداره ناکارآمد، غیرمسلکی و ناسالم مبدل گردد.

همه روزه فساد، مانند موربانه نظام اداری کشور را از درون خورد می کند. اصلاح اداره عامه اهمیت حیاتی برای بقای نظام سیاسی کشور دارد. باید

توجه جدی و معیاری به آن شود. افزون برآن، در کشور دانشکده مشخصی وجود ندارد که به صورت اکادمیک و پایدار، مضامین مرتبط به اصلاح اداره را به دانشجویان تدریس نماید تا این خلای مدیریتی پر شده و فارغان آن، مسوولیت بخش های منابع بشری ادارات را به عهده گیرند. از طرف دیگر تدریس مضمون ثقافت اسلامی برای دانش آموزان در دانشگاه های کشور سبب می شود تا نسلی با روحیه ای اسلامی و وطن دوستی در جامعه تبارز نموده و بنیاد یک کشور اسلامی پاسخگو و عاری از فساد اداری پایه گذاری گردد.

بدیهست تا زمانی که مسوولان ارشد جهت حل و فصل معضلات بزرگ اجتماعی و اداری دست به کار نشده و به راهکارهای علمی و عملی نظام سازی نیندیشند و مردم نیز صادقانه برای تحقق عینی برنامه های دولت عزم و جزم جدی نگیرند، آمیدی به ایجاد اداره سالم، شگوفایی کشور و آینده درخشان نمی رود.

قبای زندگانی چاک تاکی؟
چو موران آشیان در خاک تاکی؟
به پرواز آ و شاهینی بیاموز
تلاش دانه در خاشاک تاکی؟
میان لاله و گل آشیان گیر
ز مرغ نغمه خوان درس فغان گیر
اگر از ناتوانی گشته یی پیر
نصیبی از شباب این جهان گیر

اصلاحات

در گذشته نباید توقف کرد. تنها از گذشته باید آموخت و از آن به عنوان موتوری برای حرکت رو به جلو استفاده کرد. باید کوشید تا افق های تابان و آینده مسعود را برای خود ترسیم کرد. این افق های روشن و آینده بهتر با اصلاحات فراهم می گردد.

زیرا اصلاحات روند مستمر

نوسازی و سازگاریست که پیوسته تغییرات مثبت، مفید و هدفمند را با توجه به دگرگونی‌ها و نیازهای بشر بیرون می‌دهد تا در گراف کمی و کیفی بازدهی و عرضه خدمات، بهبود و افزایش به عمل آید.

افزون بر آن با بهره‌گیری از هنر مدیریت تغییر، مصارف مالی، نیروی بشری و تخیلی افت نموده و خدمات بهتر و معیاری به شهروندان ارائه می‌گردد.

اصلاحات خط اول مشروعیت نظام سیاسی است. اصلاحات یکی از ایجابات عصر امروزی است. اصلاحات فرآیند زمانگیر و مملو از فراز و فرود است. اصلاحات فرآیندی پیوسته از آزمایش و میوه‌ی دیررس است. اصلاحات و تغییرات توأم با نگرانی و امید است.

اصلاحات عنصر بازدارنده و پیشگیرانه از پسمانی و شکست هاست. اصلاحات دیگراندیشی فکری و استفاده فزینگی از منابع مورد نیاز است. اصلاحات تجدید مولفه‌های کاربردی و ساختاری سازمان است. اصلاحات کاهش نابسامانی‌ها و افزایش توانمندی یک موسسه و یک جامعه است.

اصلاحات به طراحی دوباره لایه‌های نظام اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، اداری، علمی، تعلیمی و فرهنگی دیدگاه مردم جامعه می‌پردازد. اصلاحات هر یک از عناصر وجودی جامعه را پردازش مجدد می‌دهد.

اصلاحات آغاز جدید و تولد دوباره است. اصلاحات رستاخیز جدیدیست که روح تازه را در سازمان می‌دمد. اصلاحات گذار از گذشته ناموفق و رفتن به آینده بهتر است. اصلاحات وسیله‌ی بی برای بیداری ملت هاست.

اصلاحات سازنده سیمای زیبا و نو برای سازمان است. اصلاحات فرآیند تکاملی و حرکت پیشرونده بشر است. اصلاحات داروی بیماری تن علیل جامعه است. اصلاحات نگاه واقع بینانه به حال و آینده است. اصلاحات پیراستن گذشته و آراستن آینده است. اصلاحات زدودن غبار تیره‌گی هاست. اصلاحات مایه پویایی و پایداری سازمان است. اصلاحات عامل بیداری از غفلت و گرفتاری است.

اصلاحات بازاندیشی، بازشناسی و بازآفرینی استعدادهای نهفته و خفته است. اصلاحات بیداری، استواری و استقامت نیروهای خفته در برابر یورش لشکر دل‌سردی و ناامیدیست. اصلاحات تنفس تازه و تجدید قوا برای ادامه مبارزه است. اصلاحات پیکار پیوسته با کجروی و ستمکاریست.

اصلاح طلبان، مشعل دارانی اند که می‌خواهند با فروغ انوار هدایت، جامعه و جهان را انگیزه، استقامت و حرکت تکاملی دهند. مصلحان، طبیبان دردها و بیماری‌های جامعه اند که با هنر خویش به مهندسی و بازسازی مجدد جامعه می‌پردازند.

اصلاحات نوزایش تاریخی و تربیتی است. اصلاحات فرصتی برای آزمایش جدید است. اصلاحات بیرون رفت از حلقه محاصره پسمانی است. اصلاحات روشی برای بهتر زیستن و ابزاری برای تشویق کارمندان است. اصلاحات رفع عوارض منفی و خلق انگیزه‌های مثبت است.

پیکر بیمار جامعه به وسیله اصلاحات پرستاری و تدای می‌گردد. نخبگان بشریت از گذشته‌های دور تا حال با بهره‌گیری از این نسخه، جامعه را از کجروی و بیماری نجات بخشیده‌اند. بدون شک که امروز نیز برای تداوم زندگی مصوون و جلوگیری جامعه از ابتلا به مرض‌های واگیر و فراگیر، پیگیری این روش اصلاحی

ضروری تلقی می‌گردد.

اصلاحات تدارک آمادگی برای ادامه حیات و آینده نگریست. اصلاحات تغییرفکری، فرهنگی، اداری، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است. اصلاحات نسخه ایست که باید همه و همیشه داروی آن مورد استفاده قرار گیرد تا به نتیجه مطلوب منتهی گردد؛ زیرا عناصر مختلفه آن، تافته جدا بافته از هم نیستند. اصلاحات روند پیوسته و به هم بسته است. اصلاحات پایان ایستایی و آغاز یک حرک جدید است. اصلاحات تلاش مستمر و مستدام برای بازسازی فردی و اجتماعی است.

اصلاحات نگرش نیکو به آینده و یادگیری از گذشته است. اصلاحات فرآیند است نه فرآوند، باید پیوسته تحقق یابد نه گسسته. اصلاحات عینیت بخشی تجارب مفید حاصله است. اصلاحات روندی است که با پیدایش بشر آغاز و با انتهای آن انجام می‌یابد. اصلاحات پردازش به آینده و آموزش از گذشته است. اصلاحات آموختن از اشتباه‌ها و پرداختن به طرح‌های جدید است.

اصلاحات یک ارزش هدفمند مادی و معنوی برای تغییرات بهتر است. اصلاحات فرآیندی است که باورهای کارکنان، ساختار اداری، قوانین سازمانی و مدیریت منابع بشری را با تغییرات هدفمند بازآفرینی می‌کند.

آنچنان که تاریخ شاهد است در گذشته‌ها نقش اصلاح طلبانه و روشن‌گرانه پیامبران، مبارزان، دانشمندان و پژوهشگران در پیکار پیوسته و پیگیر اصلاحی، بیشتر بارز و برجسته بوده است؛ در آینده نیز این خط هدایتگری به وسیله صالحان، هدایتگران، دانشمندان و متعهدان، پایا و روشن باقی خواهد ماند.

اصلاحات روند پیوسته ایست که نتایج ثمربخش آن به صورت تدریجی و به مرور زمان در نسل‌های بعدی ظاهر می‌

مجمع مدنی

۱۳۹۸ سال

۲۰

گردد. اصلاحات فرآیند تغییرات مستمریست که بر مبنای آن سازمان ها خود را با خواست های مشتریان و دگرگونی های محیط اطراف سازگاری و همنوایی می بخشند. اصلاحات در واقع حرکت سازمان یافته و توسعه طلبانه ایست جهت توزیع عادلانه منابع مادی و معنوی یک جامعه و یک ملت.

اصلاحات ابزار مدیریتیست برای انکشاف ساختار، تقویت فرهنگ، و مدیریت منابع مادی و معنوی سازمان. اصلاحات، سرآغاز یک تعهد رفتاری و تغییر مثبت در بازدهیست. اصلاحات سفر درازیست که در میانه آن تفریح و توقف وجود ندارد.

اصلاحات یکی از گزینه های برتر برای مدیریت بحران زدایی اداريست. اصلاحات یک پدیده جدید و جریان پیچیده ایست که رمز آشنایی با آن نیازمند دریافت اطلاعات بیشتر است. اصلاحات دستگاه دولت را به سوی حکومتداری خوب رهنمون می سازد. اصلاحات دریچه یی برای همصدایی با کاروان تکاملی جامعه بشریست. اصلاحات با مدیریت تغییر و کارآفرینی مناسب، سازمان را اداره نموده و روح تازه به آن می بخشد. اصلاحات با رهبری خردمندانه، سازمان یافته و روش معقول، راه علمی استفاده از ثروت های بشری و طبیعی را مدیریت می نماید.

اصلاحات عبور از وضعیت نامطلوب و رفتن به حالت مطلوب است. اصلاحات برنامه ریزی شده، و اصلاحات اجباری دو اصل متفاوت از همدیگر اند. تاکید کشور ما بر اصل اول است. اصلاحات برنامه ریزی شده و مدیریت سالم، انطباق پذیری، مبارزه پویا برای تغییر و تطبیق فعالیت های درون سازمانی با محیط متغییر سیاسی، فرهنگی و اقتصادی بیرون سازمانی است. اصلاحات و تغییرات منطقی و مثبت به

میزان باورمندی مردم نسبت به سازمان ها بیشتر از پیش می افزاید.

تجارب جهانی نشان می دهند که اصلاحات آگاهانه از طریق ایجاد یک نهاد مسلکی، دایمی و معین بهتر صورت گرفته می تواند. حمایت قوی و دوامدار از روند اصلاحات به ایجاد اداره سالم منتج می گردد. منافع ملی ایجاب می نماید، جهت تغییر فکری، فرهنگی و بهبود وضعیت اداری، اجتماعی، اقتصادی و حکومتداری خوب، برنامه اصلاحات به عنوان تجربه موفق جهانی مورد استفاده قرار گیرد. انتخاب راه های پرشتاب برای تطبیق اصلاحات، نمی تواند هدف های استراتژیک آن را با نتایج دلخواه برآورده سازد. موفقیت تطبیق اصلاحات توأم با مهار چالش ها ممکن است و نتایج دیرنگام اصلاحات با شکست می نمودار می گردد.

با اصلاحات و الگوهای نوین، تفکر و اندیشه های پربار جدیدآموزشی ترویج می یابد. برنامه های اصلاحات ایجادگر زمینه های انکشاف متوازن اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در کشور است. جلب اعتماد مردم در گرو اصلاحات و تغییرات مثبت است. هر جامعه ای به اصلاحات و تغییرات ضرورت دارد به ویژه جوامع در حال انکشاف.

تحقق اصلاحات در گرو مشارکت و بردباری هوشیارانه مردم جامعه است. با اصلاحات نمی توان راه صد ساله را یک شبه پیمود. تطبیق اصلاحات توأم با عقب نشینی و افتادن های فراوان ممکن است. عاملان تطبیق اصلاحات بدون دلسردی و یاس، برنامه های شان را به پیش می برند.

جهان با اصلاحات پایان نمی پذیرد. یکی از شاخص ها برای حفظ سلامت جامعه، به کارگیری راهکار اصلاحات است. جوامع بیماری که در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی،

فرهنگی، تعلیمی، و تربیتی آن فساد رخنه کرده باشد، از همه بیشتر نیازمند اصلاحات اند.

سیاست بیماری زدایی، تدبیر سالم سازی و اصلاح جامعه باید از سوی مقام های مسوول حکومت طراحی و حمایت قوی گردد؛ زیرا ترویج فرهنگ مدیریتی و تطبیق اصلاحات اداری به کارایی و ثمربخشی اداره عامه افزوده و سطح معیشتی افراد جامعه را بهبود می بخشد.

کلید گشایش گره های عقب مانگی ملت ها و انکشاف دولت ها در گرو اصلاحات هدفمند، منطقی و تغییرات برنامه ریزی شده تدریجی، و مدیریت استراتژیک پلان های بازسازی در پیوند با فرهنگ معقول جامعه، نهفته است.

مسوولیت مدیر ارشد، مهندسی مجدد سازمان است که به طور دایم در صدد اصلاحات و یافتن روش های جدید برای بهبود کیفیت، کمیت و عرضه خدمات ارزنده می باشد. مدیر کاردان باید علت شکست های اداره را دریافته و در پی اصلاحات آن برآید. مدیریت سالم و اصلاحات رهبری شده، زمینه های بازآفرینی سازمانی، بازسازی فکری، فرهنگی و محیطی را فراهم می سازد.

در ترمینالوژی علوم اجتماعی، برنامه اصلاح اداره عامه به عنوان بخشی از یک کتله به هم پیوسته و رکن مهمی از فرآیند زنجیره یی اصلاحات شناخته می شود. از این رو، اصلاحات به عنوان بستر بزرگ و مهد خیزش تغییرات به شمار می آید.

بازرفته به آینده نظر باید کرد
هله برخیز که اندیشه دگر باید کرد

فصلت روزه ماه مبارک رمضان

ذکر الله سید خیلی

حدیث چنین آمده است: «و نذا دهنده ای ندا می دهد: ای کسیکه خواهان خیر و خوبی هستی! جلو بیا. وای کسی که خواهان شر و بدی هستی دست بردار. و خداوند بندگانی را از آتش آزاد می کند و این در همه شب های رمضان است»^(۵)

همچنان که گفتیم احادیث بسیار در باره فضیلت روزه و ماه مبارک رمضان آمده است که ما در اینجا به همین اکتفا می کنیم. ماه رمضان ماه بخشش گناهان است، کسیکه بر اساس ایمان به خدا و طلب اجر و پاداش، این ماه مبارک را روزه بگیرد و رکن چهارم اسلام را بجای آورد و شب های آن را با قیام و تهجد سپری کند، گناهانش بخشیده می شود. ماه رمضان ماهی است که عظیم ترین کتاب الهی قرآن کریم کتابی که ﴿هُدًى لِّلْكَاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ البقرة: ۱۸۵

«راهنمای مردم، و نشانه های هدایت. و جدا کننده میان حق و باطل است». بر پیامبر اسلام نازل شده است.

در ماه رمضان شبی وجود دارد که آن شب از هزار ماه یعنی ۸۳ سال و چهار ماه بهتر است، آن شب، شب قدر است ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ نَّزَّلَ الْمَلَكُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ هِيَ خَلْقُ الْمَطَلَعِ الْفَجْرِ﴾ البقرة: ۲-۵ «شب قدر بهتر از هزار ماه است.

خداوندی که جان محمد در دست او است، تغییر بوی دهان شخص روزه دار نزد خداوند ﴿لَا﴾ از بوی مشک خوشبوتر است. و برای شخص روزه دار دو خوشحالی است که با آن خوشحال می گردد: هنگامی که افطار می کند، به افطارش خوشحال می شود. و هنگامی که پروردگارش را ملاقات می کند، به روزه اش خوشحال می شود»^(۲)

از سهل بن سعد روایت است که می گوید: رسول الله فرمود: «همانا در بهشت دروازه ای است که به آن «ریان» گفته می شود. در روز قیامت تنها روزه داران از آن وارد می شوند. ندا داده می شود: روزه داران کجا هستند؟ آنگاه بر می خیزند. و از آن دروازه وارد می شوند. پس از آنکه وارد شدند. دروازه بسته می شود. و کسی دیگر از آن وارد نمی شود»^(۳)

از ابو هریره روایت است که می گوید: رسول خدا می فرماید: «هرگاه ماه رمضان فرا رسد درهای بهشت گشوده می شود و درهای دوزخ بسته می گردد و شیاطین در بند و زنجیر می شوند»^(۴)

و در روایتی دیگر آمده: «هرگاه ماه رمضان فرا رسد درهای رحمت باز می شود و درهای دوزخ بسته می گردد و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند». و در روایت امام ترمذی، در دنباله

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلْكَاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ البقرة: ۱۸۵

«ماه رمضان، ماهیست که قرآن برای راهنمایی و هدایت مردم و نشانه های هدایت و جدا کننده میان حق و باطل در آن نازل شده است، پس کسیکه در ماه رمضان حاضر باشد، باید روزه بگیرد». ماه رمضان، ماه عبادت و طاعت است، ماه نزول قرآن کریم است، در باره این ماه بر برکت فضایل بسیاری آمده است، ما در اینجا به ذکر گوشه هایی از این فضایل می پردازیم:

ابوهریره می فرماید: رسول الله فرمود: «کسیکه بر اساس ایمان به خدا ﴿لَا﴾ و امید اجر و پاداش از آن ماه رمضان را روزه بگیرد. گناهان گذشته اش بخشیده می شود»^(۱)

و از ابوهریره روایت است که می گوید: رسول خدا فرمود: «خداوند عزوجل می فرماید: همه اعمال فرزندان آدم برای خودش است. مگر روزه که به راستی برای من است. و من خودم پاداش آن را می دهم؛ روزه سپر است. پس هرگاه روز روزه داری یکی از شما بود، سخن زشت و ناسزا نگوید و فریاد نزند. و هرگاه کسی به او ناسزا گفت، یا با او درگیر شد، بگوید: من روزه ام، قسم به

فرشتگان و روح (جبرئیل) در آن شب به اجازهٔ پروردگارشان برای هرکاری فرود می‌آیند. آن شب تا طلوع فجر سلام و سلامتی است». بزرگ‌ترین معرکه‌ای که میان اهل توحید و اهل شرک واقع گردید، و اهل توحید بر اهل شرک پیروز شدند و خداوند میان حق و باطل جدایی انداخت، غزوهٔ بدر کبرا بود که در هفدهم ماه رمضان اتفاق افتاد. فتح مکه، در ماه رمضان صورت گرفته است.

ثواب بجا آوردن نمازهای سنت در ماه رمضان، ثوابش برابر با نماز فریضه در غیر رمضان است، و نمازهای فریضه، برابر با هفتاد فریضه در غیر رمضان می‌باشد. ماه رمضان ماهی است که در وازه‌های رحمت، و بهشت باز می‌شود، و دروازه‌های دوزخ بسته می‌گردد و شیاطین در زنجیرها بسته می‌شوند.

در هر شب از شب‌های رمضان منادی‌ای از آسمان ندا می‌دهد: ای کسیکه خواهان خیر و خوبی هستی جلو بیا، و ای کسی که خواهان شر و بدی هستی دست بردار. در شب‌های رمضان خداوند بزرگ بندگان را از آتش جهنم آزاد می‌کند. رمضان ماهی است که اولش رحمت، و دههٔ وسطش مغفرت، و آخرش آزادی و رهایی از آتش است. رمضان ماه صبر و بردباری است، پاداش صبر بهشت است. ثواب انجام دادن عمره در ماه رمضان، مانند ثواب انجام دادن حج همراه رسول الله است.

ماه رمضان ماه بخشش و احسان است. در شب آخر رمضان خداوند گناه روزه‌داران را می‌بخشد، چنانکه گارگر بعد از به پایان رساندن کارش مزدش را دریافت می‌کند.

اثبات ماه مبارک رمضان: ماه مبارک رمضان به دو گونه اثبات می‌شود:

رویت هلال ماه رمضان: اگر یک فرد عادل و راستگو هلال ماه رمضان را ببیند، گواهی او برای اثبات هلال کافی است. این در صورتی است که آسمان صاف باشد و اگر آسمان ابری بود و ماه رویت نشد، باید سی روز ماه شعبان را کامل

نمود. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «با دیدن ماه روزه بگیرید و با دیدنش افطار کنید، پس اگر (به خاطر ابری بودن آسمان) هلال بر شما پوشیده بود، سی روز ماه شعبان را کامل کنید».

لازم به ذکر است که برای اثبات هلال شوال گواهی یک نفر کافی نیست، بلکه باید دو نفر عادل گواهی دهند، و در صورت دیده نشدن ماه، باید سی روز روزه گرفت.

فرضیت روزهٔ رمضان:

روزه ای رمضان پایه و رکن چهارم اسلام است، و بر همه کسانی که شرایط لازم را داشته باشند فرض و واجب است. روزه در ماه شعبان سال دوم هجری فرض گردید. و وجوب روزه با نص صریح قرآن و سنت رسول الله ثابت است. قرآن کریم می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَكُمْ ثَمَرٌ ۖ﴾ البقرة: ۱۸۳

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، روزه بر شما فرض شده، همانگونه که بر کسانی که قبل از شما بودند، فرض شده بود، تا پرهیزگار شوید».

و می‌فرماید: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ ۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ۗ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْكُم وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ البقرة: ۱۸۵

«ماه رمضان، ماهی است که قرآن برای راهنمایی و هدایت مردم و نشانه‌های هدایت، و جدا کننده میان حق و باطل در آن نازل شده است. پس کسیکه در ماه رمضان حاضر باشد، باید روزه بگیرد، و آن کسیکه بیمار یا در سفر است، روزهای دیگری را بجای آن، روزه بگیرد» خداوند برای شما آسانی می‌خواهد، سختی و زحمت شما را نمی‌خواهد، برای این که این روزها را کامل کنید، و خدا را به خاطر این که شما را هدایت کرده بزرگ بشمرید،

باشد که سپاس‌گذاری کنید».

رسول الله می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ خَمْسٍ شَهَادَةٌ أَن لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَالْحَجُّ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ»^(۷)

اسلام بر پنج پایه و اساس بنا شده است:

گواهی دادن به این که نیست معبودی به حق بجز خدای یکتا و این که محمد ﷺ فرستاده خداست.

برپا داشتن نماز.

پرداخت زکات.

حج خانهٔ خدا.

روزهٔ رمضان.

و همچنین امت اسلامی بر واجب بودن روزهٔ رمضان اجماع و اتفاق دارند، و یکی از ارکان و پایه‌های اساسی اسلام، و از مسلمانات و ضروریات دین به‌شمار می‌آید. و کسیکه آن را انکار کند کافر و از دین اسلام مرتد می‌گردد.

استقبال از ماه مبارک رمضان:

مسلمانان صدر اسلام از صحابهٔ کرام و تابعینش به ماه رمضان اهتمام ویژه‌ای می‌دادند، از خداوند می‌خواستند که آن‌ها را تا ماه رمضان زنده نگه دارد تا این که بتوانند این ماه پر فیض را روزه بگیرند، و با قدوم رمضان خوشحال می‌شدند، روزهای آن را روزه و شب‌هایش را با نماز شب و تلاوت قرآن زنده نگه می‌داشتند، و در این ماه با انجام انواع طاعات، نفس خود را تزکیه و پاک می‌نمودند. همچنین خود را برای جهاد با دشمنان آماده می‌کردند. و همچنانکه ذکر کردیم

بزرگ‌ترین غزوه و جنگ یعنی جنگ بدر در ماه رمضان اتفاق افتاد، فتح مکه نیز در ماه رمضان بود. آن‌ها می‌دانستند که ماه رمضان ماه کسالت و تنبلی و خواب نیست، چنانکه برخی چنین گمان می‌کنند، بلکه باید گفت ماه رمضان ماه عبادت، جهاد و عمل است، پس باید این ماه پر برکت را گرامی بداریم و این فرصت را غنیمت بشماریم و این ایام را با عبادات،

طاعات و تلاوت قرآن کریم سپری کنیم قبل از هر چیز باید به سوی خدا برگردیم و خالصانه از تمام گناهان توبه کنیم، و با خدای خویش عهد ببندیم که به سوی گناهان باز نخواهیم گشت و بنده مخلص و فرمانبری خواهیم بود، در این ماه کوشا باشیم که به واجبات و مستحبات عمل کنیم و از محرمات و مکروهات اجتناب ورزیم. باید تمام اعضای بدن ما در این ماه روزه باشد، به طوریکه زبان از غیبت و سخن چینی و کلام زشت و حرام، چشم از نگاه به نامحرم، و گوش از شنیدن سخنان حرام امثال غیبت، آواز و ترانه، و دست و پا از انجام دادن اعمال حرام، مصون و روزه دار باشد.

روزه و نمازهای تراویح در ماه رمضان باید از روی اخلاص و ایمان و امید اجر و پاداش از خداوند باشد، نه به خاطر پیروی از مردم یا ترس از آن‌ها روزه گرفت. چنانچه پیامبر ﷺ فرموده است: «کسیکه بر اساس ایمان به خدا و امید اجر از روزه گرفت گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود». و فرموده: «کسیکه بر اساس ایمان و اخلاص و طلب اجر از خداوند در ماه رمضان به نماز و شب زنده‌داری بپردازد، گناهان گذشته‌اش بخشیده می‌شود». رسول الله می‌فرماید: «کسیکه همراه امام به نماز ایستاد، تا این که امام از نماز فارغ شد، برایش قیام شب نوشته می‌شود».

در ماه مبارک رمضان شب قدر را فراموش نکنیم، آن شب مبارکی که از هزار ماه یعنی ۸۳ سال و چهار ماه افضل و بهتر است، این شب مبارک در ده روز اخیر رمضان است، که با زنده داری این ده شب اخیر، با ذکر و دعا و استغفار و تلاوت قرآن بتوانیم فضیلت شب قدر را دریابیم. از اعتکاف در ماه رمضان بخصوص ده روز آخر غافل نباشیم.

ماه رمضان ماه احسان و نیکوکاری است، ماهی است که باید به فکر دیگران بود. پس با انفاق و بخشش و با صدقه دادن به مستمندان به یاد آن‌ها باشیم.

ماه رمضان ماه نزول قرآن است،

پس اوقات خود را با تلاوت قرآن کریم سپری کنیم و در این ماه با کلام الهی انس بگیریم، و در آیاتش تدبیر و تفکر بکنیم و بدانیم که قرآن کریم در روز قیامت برای انسان شفاعت می‌کند. عزیزان، عمر انسان کوتاه و محدود است پس این ایام فرخنده و گرامی را با لهو و لعب و سرگرمی‌های بیهوده تلف نکنیم، و بدانیم که روز قیامت از این اوقات پرسیده می‌شویم.

شرایط وجوب روزه: شرایط وجوب روزه عبارت است از: اسلام؛ پس بر فردی که کافر است روزه واجب نیست تا این که مسلمان شود. عقل؛ پس بر شخص دیوانه روزه واجب نیست، زیرا که تکلیف از وی برداشته شده است.

رسول الله فرموده است: «قلم تکلیف از سه نفر برداشته شده است: شخص دیوانه تا زمانی که بهبودی یابد. کسی که خوابیده تا زمانی که بیدار گردد، و از کودک تا زمانی که بالغ شود». بلوغ؛ پس بر کودکان روزه واجب نیست، تا زمانی که بالغ شوند، اما اگر توانایی داشته باشند خوب است که آن‌ها را به روزه امر کرد تا این که عادت بگیرند.

توانایی بر روزه گرفتن؛ پس شخصی که به خاطر بزرگ سالی یا بیماری مزمن توانایی روزه گرفتن را ندارد، بر وی واجب نیست، و در عوض هر روز به یک نفر مسکین غذا بدهد.

شرایط صحت روزه:

شرایط صحت و درست بودن روزه عبارت است از: اسلام، پس روزه شخص کافر صحیح نیست.

عقل، روزه انسان دیوانه صحیح نمی‌باشد. تمییز، پس روزه کودک غیر ممیز درست نیست.

پاک بودن از موانع شرعی، مثل: حیض، و نفاس که در صورت وجود آن، روزه درست نیست. پس روزه خانم‌ها وقتی درست است که از عادت ماهانه و از خون بعد از زایمان پاک باشند. نیت، باید در شب و پیش از طلوع فجر نیت روزه داشته باشد.

و جای نیت در قلب است. و بدون نیت

روزه درست نیست.

ارکان روزه:

نیت: روزه دار باید در شب و قبل از طلوع فجر نیت و قصد روزه فردا را داشته باشد، و با زبان نیت کردن لزومی ندارد، زیرا از رسول خدا ثابت نشده است و از آنجاییکه نیت جز اعمال قلب به شمار می‌آید، بلند شدن در شب برای سحری خوردن، جزء نیت محسوب می‌گردد. پیامبر ﷺ می‌فرماید: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» «همانا کردارها به قصد نیت بستگی دارد».

ام المؤمنین حفصه روایت می‌کند که رسول الله فرمود: «کسیکه (در شب) و قبل از طلوع فجر نیت و قصد روزه نکند. در حقیقت آن روز را روزه نگرفته است»^(۸)

آنچه ذکر شد در ارتباط با روزه فرض ماه رمضان بود، اما برای روزه سنت نیت کردن در شب لازم نیست، بلکه اگر از طلوع فجر چیزی نخورده باشد و با همسرش هم بستری نکرده باشد، روزه‌اش درست است.

زیرا که: پیامبر ﷺ به منزلش وارد می‌شد، و از همسران می‌پرسید، «آیا چیزی برای خوردن دارید؟ اگر آن‌ها می‌گفتند خیر ایشان می‌فرمودند: پس من روزه هستم».^(۸)

خود داری از آنچه که روزه را باطل می‌کند، از خوردن، آشامیدن، و جماع، از طلوع فجر تا غروب آفتاب. خداوند می‌فرماید: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَبْتِينَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الْحَيْمَ إِلَى الْإِيلِ﴾^{البقرة: ۱۸۷}

«بخورید و بیاشامید، تا زمانی که رشته سفید (فجر) از رشته سیاه (شب) برای شما معلوم و آشکار شود، سپس روزه را تا فرا رسیدن شب کامل کنید.

منابع:

- ۱- امام بخاری (۱۹۰۱) و مسلم (۷۶۰) روایت کرده‌اند.
- ۲- امام بخاری (۱۹۰۴) و مسلم (۱۱۵۱) روایت کرده‌اند.
- ۳- امام بخاری (۱۸۹۶) و مسلم (۱۱۵۲) روایت کرده‌اند.
- ۴- امام بخاری (۱۸۹۸) و مسلم (۱۰۷۹).
- ۵- صحیح مسلم (۲/۱۰۷۹).
- ۶- سنن ترمذی (۶۸۲)
- ۷- امام بخاری (۸) و مسلم (۱۶) روایت کرده‌اند
- ۸- صحیح است امام احمد (۲۸۷/۶) و ابو داود (۲۴۵۴) و ترمذی (۷۳۰) و نسائی (۲۳۳۱) روایت کرده‌اند.

نُصَایح و پروردگاری های روزه

مولوی جمال الدین حقانی

در این شکی نیست که روزه یکی از بهترین اعمال صالحه نزد الله تعالی است به همین خاطر پروردگار عالم به آن ترغیب و تشویق نموده و یکی از ارکان اسلام روزه را قرار داده است، روزه عبادتی است که در آن پاکی نفوس، طهارت قلوب، تهذیب اخلاق و شکیبائی آن حاصل میشود لهذا امم سابقه هم از این عبادت محروم نماندند چنانچه الله تعالی میفرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لِمَکُمْ تَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۳ ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید! روزه بر شما فرض گردانیده شده، همان گونه که بر کسانی که قبل از شما بودند فرض گردانیده شده بود؛ تا پرهیزگار شوید.

پس معلوم میشود که روزه دارای اهمیت بلند و بالایی بوده و از مزایای زیادی برخوردار است از اینرو میخواهم نکات چندی را از کلام الهی و احادیث گهربار نبوی ﷺ خدمت شایقین روزه نگاشته ذخیره آخرت سازم.

از آنجایی که روزه بنای چهارم اسلام را تشکیل میدهد در قدم اول معنی و مفهوم روزه را که در زبان عربی صوم گفته میشود واضح ساخت تا در بخش آیات، احادیث و اقوال ایمه کرام مشکل

فهم برای خوانندگان پیدا نشود. **صوم در لغت:** منع شدن از هر فعل و قول. المعجم الوسیط - (۱ / ۵۲۹)

یا به عبارت دیگر: باز داشتن نفس از طعام و شراب و واقع شدن (در افعالی که در جریان روزه حرام میباشد) به نیت خالص برای الله، صوم گفته شده. تفسیر ابن کثیر (۱ / ۴۹۷)

صوم در اصطلاح: عبارت از باز داشتن نفس از مفطرات با همراهی نیت است از طلوع فجر الی غروب آفتاب تمام و کمال روزه با اجتناب از ممنوعات و عدم وقوع در محرمات است چنانچه رسول الله میفرماید: (کسیکه سخنان دروغ و عمل بآن را ترک نکند الله تعالی به ترک غذا و نوشیدنی وی ضرورت ندارد) تفسیر القرطبی - (۲ / ۲۶۹)

روزه ماه مبارک رمضان وسیله تقوا و پرهیزگاری و تزکیه نفوس گردیده طهارت و پاکی را ببار می آورد. حافظ ابو الفداء در زیر آیت فوق الذکر مینویسد: بخاطری که در آن (روزه) تزکیه نفس و طهارت و پاکی از آمیختن نا گواریهها و اخلاق نا پسندیده میباشد، فرض گردیده است. تفسیر ابن کثیر (۱ / ۴۹۷)

در آیت کریمه الله تعالی مؤمنین را به گرفتن روزه تشویق نموده اطمینان

میدهد این تنها بالای شما فرض نگردیده بلکه بالای امت های قبل از شما نیز فرض گردیده بود، بلی چرا روزه بالای ما و امت های سابق فرض گردیده بوده؟ آیا کدام مزیت ویژه ای دارد یا بدون کیف و کان؟ در پاسخ باید گفت: پروردگار عالم هیچ حکمی را فرض نمیگرداند مگر اینکه مملو از حکمت ها میباشد، حکمت های نهفته در حکم الهی گاهی بیان میشود گاهی پنهان میماند آنچه بما مربوط میشود تعمیل حکم است نه تلاش حکمت اما در آیت کریمه الله جل شانہ در حکمت روزه برای ما بیان فرموده است و آن اینکه ﴿لِمَکُمْ تَتَّقُونَ﴾ گفته تا شما پرهیزگار شوید کلمه تقوا شامل معانی زیادی میباشد: از جمله چیزهای شامل تقوا

است اینکه روزه دار آنچه را که حرام الله است ترک کند، از قبیل خوردن، نوشیدن، جماع کردن و غیره آنچیزهای که نفسش بطرف آن میلان دارد (در جریان روزه)، بخاطر تقرب الی الله که از ترک آن ثواب حاصل میشود. تفسیر السعدی (۱ / ۸۶)

چنانچه در جای دیگر چنین تفسیر شده است: ما سلوک و رفتار خود را تهذیب و تصفیه

نموده از معاصی و گناه دوری جویم.
تفسیر الشعراوی - (۱/ ۴۶۴)

در تقوا تمام خیر نهفته است یا تقوا تمام امور خیر را در خود جمع نموده است و وصیت الله تعالی برای اولین و آخرین است و تقوا بهترین خیری است که انسان از آن استفاده میکند. تفسیر القرطبی - (۱/ ۲۰۳)

در جای دیگر قرآن چنین آمده است:
﴿وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَفِظِينَ قُرُوجَهُمْ وَالْحَفِظَاتِ وَالَّذِينَ كَرِهُوا كَثِيرًا وَالَّذِينَ كَرِهَتْ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾
الأحزاب: ۳۵

ترجمه: مردان روزه دار و زنان روزه دار، مردان پاکدامن و زنان پاکدامن و مردانی که بسیار به یاد خدا هستند و زنانی که بسیار یاد خدا میکنند، خداوند برای همه آنان مغفرت و پاداش عظیمی فراهم ساخته است.

در این آیت مبارکه الله تعالی مرد و زن را مخاطب قرار داده بطور خاص ذکر نموده و فضیلت شان را در اجرای اعمال نیک یکسان و هردو را دوشادوش همدیگر قرار داده هویدا ساخته است در ضمن اینکه اعمال نیک را از ایشان خواسته وعده بهتر هم برایشان داده است که نتیجه اعمال نیک شان همانا بخشش گناهان و پاداش بزرگ میباشد.

روزه یکی از فرایض الهی بوده وقت و زمان آن در شریعت اسلام معین میباشد که آن در ماه مبارک رمضان بمدت سی یا بیست و نه روز حسب بیان رسول گرامی حضرت محمد ﷺ میباشد چنانچه میفرماید:

ترجمه: از عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که نبی اکرم ﷺ فرمود: «ما ملتی امی هستیم. نوشتن و حساب کردن را نمی دانیم. ماه، گاهی اینقدر و گاهی این قدر می شود». (و با باز و بسته نمودن انگشتان دستهای خود، نخست، بیست و نه و سپس، سی روز را به آنان نشان داد).
مختصر صحیح بخاری (ص: ۷۷۴)

بر علاوه روزه فرضی ماه مبارک رمضان روزه های دیگری هم داریم از قبیل فدیة مقتول، کفاره ظهار، فدیة حاجی ای که در حج قربانی نیابد یا توانائی قربانی از او سلب شود، کفاره قسم، روزه نذری و روزه های مسنون که گاهی وقت آن از طرف شریعت تعیین شده و گاهی بدون تعیین امر شده است که هر کدام آن بحث مفصلی است در باب خود.

روزه ماه مبارک رمضان شریف بر علاوه اینکه فرض الهی اداء میگردد فواید زیاد برای جسم و جان انسان بوجود می آورد مانند: طاعت پروردگار، ترکیه نفس و اجتناب از معاصی چنانچه در بیان کلمه تتقون در بالا ذکر کردیم.

روزه عبادت است که در آن وجود ریا یا وقوع ریا بسیار کم دیده میشود به همین خاطر به نجات از آتش دوزخ وعده داده: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْيَوْمِ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفًا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.
رياض الصالحين - خاموش هروی (۲/ ۳۳۵)

از ابو سعید خدری رضی الله عنه روایت است که: رسول الله فرمود: هیچ بنده نیست که روزی در راه خدا روزه گیرد، مگر اینکه خداوند به واسطه روزه آن روز، وی را هفتاد سال از دوزخ دور میدارد. در حدیث دیگر آمده است کسیکه با اخلاص کامل و نیت ثواب ماه مبارک رمضان را روزه میگیرد الله تعالی تمام گناهانش را میبخشد چنانچه از حضرت ابو هریره رضی الله عنه روایت است که: رسول الله فرمود: کسی که رمضان را از روی ایمان و اخلاص روزه گیرد، گناه گذشته اش آمرزیده می شود.

متفق علیه. (بخاری - مسلم)

آری فضیلت دیگری از روزه که رسول الله خود بیان نموده اند در

بهشت دروازه ای بنام ریان وجود دارد که خاص برای روزه داران بدون روزه داران کسی دیگری از طریق آن وارد بهشت نمیشود هر زمانیکه روزه داران یعنی صائمین از همان دروازه ریان داخل جنت شدند بسته میشود چنانچه روایت است: عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ: الرِّيَّانُ، يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: أَيْنَ الصَّائِمُونَ؟ فَيَقُومُونَ لَا يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ.
رياض الصالحين - هروی (۲/ ۳۳۵) (متفق علیه).
(بخاری - مسلم)

ترجمه: از سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که: پیامبر ﷺ فرمود: هر آینه در بهشت دری است که به آن ریان گفته می شود و روزه داران در روز قیامت از آن داخل می گردند که هیچکس غیر از ایشان از آن داخل نمی گردد، گفته می شود: روزه داران کجا اند! پس ایشان ایستاده می شوند و از آن کسی غیر از ایشان داخل نمی گردد و چون داخل شوند بسته می شود و هیچکس از آن وارد نمی شود.

روزه حایل بزرگی بین انسان و بین آتش دوزخ میگردد چنانچه از حضرت ابو امامه رضی الله عنه روایت است که: پیامبر ﷺ فرمود: آنکه روزی در راه خدا روزه گیرد، خداوند میان او و دوزخ خندقی قرار می دهد که (فاصله آن) مانند (فاصله بین آسمان و زمین است).
ترمذی

در روایت دیگر آمده است: از حضرت جابر رضی الله عنه روایت است که نبی ﷺ فرمود: یقیناً روزه سپر است سپر قرار میدهد آنرا انسان از آتش دوزخ (الله تعالی میفرماید) روزه برای من است و من عوض آنرا میدهم.
مسند احمد (۲۳/ ۴۱۱)

از فضیلت های روزه شفاعت آن است در روز قیامت چنانچه از حضرت عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت است که

بیشک رسول الله فرمودند: روزه و قرآن کریم برای انسان در روز قیامت شفاعت میکنند. روزه میگوید: ای پروردگار من اینرا در روز از غذا و خواهشات منع کردم شفاعت من را در باره اش قبول فرما، و قرآن کریم میگوید: من در شب وی را از خواب باز داشتم پس سفارش من را در باره اش قبول کن، پس سفارش شان قبول میشود. (مسند أحمد (۱۱/ ۱۹۹)).

در روایت دیگر آمده است که اجر و پاداش هر عمل نیک انسانها اندازه دارد مگر روزه مزد روزه دار را الله تعالی خود میدهد و خوشی های برای روزه دار در وقت افطار میسر میشود که برای دیگران میسر نمیشود چنانچه میفرماید: از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که گفت: پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: هر کار نیکی [که] انسان [انجام میدهد] (جزا و پاداش آن چند برابر می شود)؛ هر [گفتار و اعمال و] کار نیکی [که انجام میدهد]، ده برابر تاهفتصد برابر تا آنجا که خدا بخواهد (بیشتر از آن) [اجر و پاداش] دارد. خداوند می فرماید: جز روزه که از این قاعده جداست، زیرا روزه برای من است و من جزا و پاداش آن را میدهم؛ روزه دار ارضای تمایلات جنسی و خوردنش را به خاطر من ترک میکند. روزه دار در دو موقعیت شاد می شود: زمانی که افطار میکند و زمانی که پروردگارش را ملاقات می کند. همانا بوی دهان روزه دار، نزد خدا از بوی مُشک خوشبوتر است. (احادیث قدسی (ص: ۱۷۱))

روزه از جمله مکفرات گناهان و لغزشات انسانان میباشد چنانچه در حدیث آمده است: حذیفه رضی الله عنه می گوید: خدمت عمر ابن خطاب رضی الله عنه نشسته بودیم که ایشان پرسید: چه کسی از شما حدیثی در مورد فتنه از رسول الله بیاد دارد؟ حذیفه می گوید: گفتم: من حدیث رسول الله را در این مورد، همانطور که ایراد فرمودند، بیاد دارم. عمر رضی الله عنه فرمود: شما خیلی جرأت دارید. گفتم: فتنه

هایی که دامنگیر مرد از ناحیه زن، فرزند، ثروت و همسایه می شود به وسیله نماز، روزه، صدقه، و امر به معروف و نهی از منکر از بین خواهند رفت... (صحیح بخاری (ص: ۳۹۹)).

در حدیث دیگر چنین آمده است: ابوهریره رضی الله عنه روایت می کند که رسول الله فرمود: کسی که ماه رمضان را از روی ایمان و برای حصول اجر و پاداش، روزه بگیرد، گناهان گذشته اش، آمرزیده می شوند. (ترجمه فارسی مختصر صحیح بخاری (ص: ۱۹۵))

پس روزه گرفتن سبب ورود جنت یا روزه کلید جنت است چنانچه مردی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله پرسید: بین اگر نمازهای فرض را بخوانم و روزه [ماه مبارک] رمضان را بگیرم و حلال را حلال بدانم [و آن را انجام دهم]، حرام را حرام بدانم [و از آن دوری کنم] و بر این ها چیزی دیگر نیفزایم، آیا داخل بهشت می شوم؟ رسول الله فرمود: بلی. آن شخص گفت قسم به الله تعالی بر این چیزهائی افزایم.

یعنی آنچه را پیامبر صلی الله علیه و آله مهر تایید فرمودند چیزی بر آنها اضافه انجام نمیدهم یا اینکه غیر از افعال مذکور اعمال اضافی دیگر انجام نمیدهم، بهر حال فضیلت و جایگاه روزه را ثابت میسازد.

از آیات و احادیث مذکور معلوم گردید که روزه یکی از ارکان مهم اسلام بوده بدون قبول و عمل به آن، اسلام انسان به پایه تکمیل نمیرسد لهذا باید روزه را یکی از ارکان اسلام شناخت و بدان عمل نمود و از فوایدش بهره مند شد. در فضایل روزه آیات و احادیث بکثرت وجود دارد گاهی از یک بخش روزه بحث شده گاهی از بخش دیگر بحث صورت گرفته است یعنی بگونه های مختلف بحث روزه در آیات قرآنی و احادیث نبوی صلی الله علیه و آله شده از اینکه مضمون بطول نه انجامد بعضی از آنها را به

رشته تحریر در آوردیم تا خوانندگان محترم از مطالعه آن خسته نشوند و از سوی دیگر وقت شان بسیار ضایع نگردد و ان شاء الله تعالی که خوب مستفید میگردند.

نتیجه گیری:

از آنجاییکه روزه یک رکن مهم اسلام است و اسلام بدون آن تکمیل شده نمیتواند بناء عمل به آن ضروری و حتمی بوده و سر پیچی از آن انسان را بدرجه کفر میرساند برای عامل آن ثواب و برای تارکش عقاب وعده شده است، بر علاوه ثواب و پاداش روزه از نظر صحتی فواید زیادی با خود دارد و از جانب دیگر اجتناب از معاصی، کنترل از خواهشات نفسانی، جلوگیری از لهو و لعب بیجا و هرزه و تادیب نفس در مقابل مشاغل و مصائب روز مره زندگی و غیره امور ناهنجار، پس شائسته هر انسان است که در روشنی آیات و احادیث نبوی صلی الله علیه و آله قدم بردارد و هدایات آنها را بالای دیده خود نهاده رهنما و رهبر خود قرار دهد و از احکام آن ها سر پیچی ننماید تا راه فلاح و بهبود دنیا و آخرت را از آن خود سازد.

فهرست مراجع:

- ۱- القرآن الکریم
- ۲- احادیث قدسی
- ۳- بخاری
- ۴- ترمذی
- ۵- ترجمه ی فارسی ریاض الصالحین
- ۶- ترجمه فارسی مختصر صحیح بخاری
- ۷- تفسیر ابن کثیر
- ۸- تفسیر السعدی
- ۹- تفسیر الشعراوی
- ۱۰- تفسیر القرطبی
- ۱۱- مسلم
- ۱۲- مسند أحمد
- ۱۳- معجم و سیط

دولت و حکومت از دیدگاه اسلام

قسمت دوم و آخر مولوی عبدالعظیم حمیر

عبادت خداوند ﷻ هم خواهان تشکیل دولت اسلامی است

خداوند ﷻ میفرماید: وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿۵۶﴾
الذاریات: ۵۶

ترجمه: جن و انسانها را نیافریدم مگر اینکه مرا عبادت کنند.

عبادت چنان لفظ جامعی است که همه گفتار و کردار ظاهر و باطنی را که خدا ﷻ می پسندد در بر دارد و تحقق معنای عبادت به این جامعیت و گسترده بودنش مقتضی است که باید انسان زندگی، همه گفتار، کردار، تصرفات و روابطش را با دیگران براساس برنامه عیار سازد که شریعت آن را وضع کرده است و انسان وقتی زندگیش را به این کیفیت پیش برده می تواند که در اجتماعی زندگی کند که این کیفیت در آن حکمفرما باشد و وقتی که در جامعه ای چنین وضع حاکم باشد خود را بآن آراسته کردن آسان و بسیط بوده و کدام مشکلاتی را ایجاد نمی کند. «۱۹»

یک نظام عیار، ظابطه مند و متعهد موجود باشد تا نماز را در میان جامعه با اعمال قوه اقامه نماید، مانعین و اهمالگران را، راجع به زکوة، تحت تعقیب گرفته و تکلیف شرعی را بالای آنها تطبیق نماید و مردمی را که به صیام نمی پردازند

مجازات نماید و کسانی را که از استطاعت برخوردار بوده و از انجام حج گوشه گیری می کنند مورد پیگرد و تحت استفسار قرار داده حکم شرعی را در قسمت شان به اجرا آورد. بلی چون هدف از آفرینش انسان عبادت است تتیمیم و تحقق این غرض باحضور ملموس یک قوه اجرائیه به اتمام و انجام میرسد که نام آن حکومت است.

حکومت باشد تا از جانها و خونها حراست شود ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدِ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءُ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ البقرة: ۱۷۸

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید! در باره کشتگان، (قانون مساوات و دادگری) قصاص بر شما فرض شده است) و باید در آن کسی را به گناه دیگری نگرفت، و بلکه) آزاد در برابر آزاد، و برده در برابر برده، و زن در برابر زن است. پس اگر کسی (از جنایتش) از ناحیه برادر (دینی) خود، گذشت (و یکی از صاحبان خون بهای کشنده را بخشید، و یا حکم قصاص تبدیل به خون بها گردید، از سوی عفو کننده) باید نیک رفتاری شود (و سختگیری و بدرفتاری نشود، و از سوی قاتل نیز به ولی مقتول) پرداخت (دیه) با نیکی انجام گیرد (و در آن کم و کاست و

سهل انگاری نباشد) این (گذشت از قاتل و اکتفاء به دیه مناسب) تخفیف و رحمتی است از سوی پروردگارتان. پس اگر کسی بعد از آن (گذشت و خوشنودی از دیه) تجاوز کند (و از قاتل انتقام بگیرد) او را عذاب دردناکی خواهد بود.

﴿وَكُتِبَ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَتَأُولَىٰ آلَ الْقَاتِلِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۷۹

ترجمه: ای صاحبان خرد! برای شما در قصاص، حیات و زندگی است (بنابر مصلحت و حکمتی که در آن، و دقائق و نکاتی که در همه احکام است. این است که قانون قصاص را برای شما وضع کردیم تا از تجاوز و خونریزی بپرهیزید) باشد که تقوا پیشه کنید.

حکومت محافظ آبرو و عزت انسان

قرآن کریم میفرماید: ﴿سُورَةُ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ يَبَيِّنَاتٍ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَشَهِدَا عَلَيْهِمَا طَائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الزَّانِي لَا يَنْكِحُ إِلَّا زَانِيَةً أَوْ مُشْرِكَةً وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا إِلَّا زَانٍ أَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُ بِالْغَيْبِ وَهُمْ لَمْ يُؤْتُوا بِالرِّبَا شَهَادَةً فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا يَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ النور: ۱-۵

ترجمه: (این) سوره مهمی است که ما آن را وحی کرده ایم و (احکام) آن را

واجب نموده ایم و آیه های واضحی (و دلائل روشنی که دال بر قدرت و یگانگی یزدان، و آسمانی بودن قرآن اند) در آن فرو فرستاده ایم، تا این که پند گیرید. (از جمله احکام سوره، یکی این است که) هریک از زن و مرد زناکار (مؤمن، بالغ، حر، و ازدواج ناکرده) را صد تازیانه بزنید و در (اجرای قوانین) دین خدا رأفت (و رحمت کاذب) نسبت به ایشان نداشته باشید، اگر به روز قیامت ایمان دارید، و باید گروهی از مؤمنان بر (اجرا حکم ناظر، و به هنگام زدن تازیانه ها و) شکنجه ایشان حاضر باشند. مرد زناکار پیش از دست کشیدن از کار پلید زنا و توبه کردن از آلوده دامانی) حق ندارد جز با زن زنا کار (فاحشه ای که از عمل زشت فاحشه گری دست نکشیده و از آلوده دامانی توبه نکرده باشد) و یا با زن مشرک (و کافری که هنوز بر شرک و کفر ماندگار باشد) ازدواج کند، همان گونه هم زن زناکار (پیش از دست کشیدن از کار پست زنا و توبه از آلوده دامانی) حق ندارد جز با مرد زنا پیشه ماندگار بر زناکاری و توبه ناکرده از آلوده دامانی) و یا با مرد مشرک (و کافری که هنوز شرک و کفر را رها نکرده باشد) ازدواج کند. چرا که چنین ازدواجی) بر مؤمنان حرام شده است. کسانی که به زنان پاکدامن نسبت زنا می دهند، سپس چهار گواه (بر ادعای خود، حاضر) نمی آورند، به ایشان هشتاد تازیانه بزنید، و هرگز گواهی دادن آنان را (در طول عمر بر هیچ کاری) نپذیرید، و چنین کسانی فاسق و متمرّد از فرمان خدا) هستند. مگر کسانی که (قبل از حد) توبه کنند، و پشیمانی خود را اظهار نمایند و دیگر تهمت نزنند، که خداوند از ایشان صرف نظر می فرماید) چرا که خداوند آمرزگار و مهربان است.

مصونیت مالی مردم در گرو وجود حکومت

هیچکس حق ندارد تا مال شخص دیگر را به ظلم و غصب تصرف نماید. مردم از اینکه مال یک دیگر را به شیوه های باطل بگیرند و بخورند، منع شده اند

قرآن کریم فرموده است:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ﴾ البقرة: ۱۸۸

ترجمه: و اموال خودتان را به باطل (و ناحق، همچون رشوه و ربا و غصب و دزدی ...) در میان خود نخورید.

همچنین تحریم مال یک مسلمان بالای مسلمان دیگر در حدیث مبارک چنین آمده است:

[كل المسلم على المسلم حرام دمه و ماله و عرضه] «۲۰»

ترجمه: همه داشته های یک مسلمان بالای مسلمان دیگر حرام است خون او و مال او و آبروی او.

بایست نظام اسلامی مستحکم و مسلط وجود داشته باشد تا از همه داشته های مردم حفاظت و حراست نماید.

پیشرفت تخنیک ضرورت به حکومت اسلامی دارد

ترقی دو جهت دارد یکی در بخش عرضه خدمات زندگی و دیگری در عرصه تحقق هدف نفس زندگی، اخلاق، سلوک، تأمین عدالت و معرفت واجبات و حقوق و قیام به آنها.

هرگاه جامعه بشری بدور از ارشادات اسلام در ابواب تخنیک و تکنالوژی و تمدن مادی به پیشرفتهای دست یابد این تطور یک موفقیت شایان و انسانی نیست اگر دانش، مادی محور شود و تخنیک و صنعت و تکنالوژی از معنویت اسلام بدور واقع شود از هدف اصلی حیات دور و برای جهانیان تهدید و مخاطره خواهد بود.

مطلوب و هدف اصیل انسانیت چیزی غیر از تجمل گرایی و آرزو های نفسانی محض است که در رونق مادی خلاصه نمی شود بلکه دنیا بمثابة میدان آزمون و تمهید برای حصول زندگی آخرت است و آنچه واقعا حیات جاودان و زوال ناپذیر است زندگی اخروی میباشد نزد هرکسی که جلایش های سراب گون و زود گذر مادی مطلوب شود در آن صورت هدف اصلی متروک و جوهر و ماهیت زندگی از اندیشه او ناپدید می گردد.

از آنجا که انکشافات و تطورات تخنیک و صنعتی از ناحیه فعالیت های بشری

پدیدار میشود ظرافت مسئله موجب آن است تا به جایگاه انسان در متن هستی نگاه گذرائی صورت گیرد.

پژوهش و تحقیقات دایر بر حقیقت انسان میرساند که او یک عنصر پر اسرار و جهان کوچکی است که سازمان وجود، ارگانیسم، حساسیت ها و ظرفیت های جمع شده در او، بالاستمرار، محور تحقیقات و پژوهش فلاسفه و اعلام دوران بوده است. او یگانه موجود فکور و فرزانه است که در بهترین تقویم آفریده شده و با دریافت کرامت و فضیلت الهی، به تفوق و برتری قابل ملاحظه ای نایل و بحیث گرامی ترین مخلوق در حوزه هستی جا گرفته است.

تمکین و تجلی این اعجوبه خلقت مکاتب فلسفی، حقوقی، سیاسی، و اجتماعی را از گذشته های دور به اینسو تحریض نموده است تا راجع به وی هزاران هزار، گفته و پرداخته و نوشته های انباشته داشته باشند.

مع هذا هر بحثی در سمت انسان انگیزه آفرین برای شرح دیگر و هر شرحی طالب بسط دیگر میشود اما هنوز که هنوز است موقعیت انسان از غوامض ابواب و از معقد ترین مبانی قانون های تحقیقاتی جهان است.

بی اغراق که انسان در بخش طبیعت و کشف اسرار شگفت انگیز در گستره حیات به موفقیتهای قابل ملاحظه دست یافته است با آنهم اگر رابطه همین انسان، بامنبع نور و سرچشمه

زال و شفاف هدایت سماوی قطع گردد این گرامی فرزند،

قالب اهریمن و صبغة وحشتناک و ویرانگری را بخود میگیرد که بخود و هم نوعش و

به جهان ماحولش، وحشت آفرین تر و سرسام آورتر ازو سراغ نمیشود و اگر انسان از رهبری قرآن و الهام پروردگار

اندکی فاصله بگیرد وی به خزنه کوری میماند که در ظلمات وحشتراً جهت دریافت

احتیاجات درونی خود و رسیدن به خواسته هایش که اشباع هم نمی شود، از یک پرتگاه مهیب، به پرتگاه وخیم و هول انگیزتر دیگری پیایی سقوط نموده و سرانجام به مطلوبی هم دست نخواهد یافت.

بناءً به حکومت اسلامی نیاز است تا با تسلط و نفوذ، انسان را با همه انکشاف و جستارهایش سوق و اداره نموده و پیشرفت را با فطرت همنا و همگام ساخته، ابزار، صحنه های آزمون و هدف مرکزی را تعریف نماید، برای انسان واقعیتها را بفهماند و این مفهوم را به جامعه انسانیت ارائه دهد که تمدن مادی محض و میان خالی جهان، جز انقراض و تباهی چیز دیگری در پی نخواهد داشت، برآستی هر آنچه را بشر، دور از اسلام کفایت تقدم و ترقی ندارد فقط اشتباه بوده و باید دانست که فناوریهای روز و صنعت و تخنیک، در ورای مدیریت اسلام، باتلون و سهولت های موقتی اش کیان بشریت را زیر تهدید داشته و آبستن بلاهای مدهشی خواهد بود.

حکم حکومت

تلاش همه جانبه فکری، تربیتی، معنوی و مادی و فرهنگی و سیاسی و نظامی برای اقامه نظام و حکومت اسلامی که احکام دین و شریعت را عملی نماید، بر همه کسانی که توانایی آن را داشته باشند واجب است.^{۲۱}

امام محمد غزالی نیز می گوید: دنیا کشتزار آخرت است، تنها بوسیله دنیا است که دین کامل می گردد.

فرمانروایی و دیانت دو پدیده جدایی ناپذیرند، دین اصل و اساس است و فرمانروا پاسدار آن. هر چیزی که بدون اصل و اساس باشد سرانجامش ویرانی است و هر پدیده ای هم که دارای حافظ و پاسداری نباشد تباه می گردد، فرمانروایی و پایبندی به موازین تنها در سایه قدرت و حکومت ممکن است.^{۲۲}

که دین اسلام تنها یک دعوت دینی بوده و همه اهتمام و توجهش را در ساحه اخلاقیات و تنظیم رابطه انسان به پروردگارش منحصر می سازد و به امور دنیوی و زندگی مردم و از آن جمله امور دولتی، سیاست و حکومت داری و... کدام رابطه نمی گیرد و در آن باره کدام دساتیر و تعالیم را ارائه نمیدارد. این مفکوره ایست غلط و نادرست که از نگاه خود شریعت مردود و نامقبول است و اسلام آنرا هیچگاهی پذیرفته نمی تواند.^{۲۳}

ادای امانات به اهل آن، تاکید بر وجود سلطان و امیر و اطاعت از آنها تا آنجا که رسول اکرم ﷺ اطاعت از امیر را به اطاعت خویش پیوند داده و مرگ بدون بیعت را امتداد جاهلیت معرفی نموده و دواعی و ابرام علما و بحث اطاعت از سلطان، توجه و استدلال و اصرار بزرگان به رهبریت و قوام نظام صلاح مدار همه و همه حج متقن و دلایل غنی و قاطع بر وجود سلطان مسلمان و اقامه حکومت اسلامی است.

دین اسلام به نظام و حکومت هیمنت و مناعت میدهد و وجود یک حکومت را برای بقا، حفظ عزت، وقار و حیثیت انسان یک امر محتوم و قطعی میداند. زیرا حکومت اسلامی قواعد تعامل را در اجتماع وضع و تعمیل مینماید، اهداف شریعت را تشریح و حدود اسلامی و نظام کیفری را تطبیق و از حریم اسلامی و حقوق مسلمانان به دفاع پرداخته از طبقات مظلوم و ناتوان واری و داد رسی مینماید.

بدون تردید که در کنف حکومت و در حوزه اداره فرمانروایان صالح و صلاحیت مند بسیاری از مردم به جاده اصلاح و پرهیزگاری اندر میشوند و بسیاری کج اندیشان و انحراف گرایان و دد منشان از تأثیر هیبت و قاطعیت این چنین یک نظام، ناگزیر به تغییر روش و توجه به اختیار جبهه مثبت شده و صلاح گزین می شوند.

نظام معتبر و پایدار ملتزم به اساسات اسلام میتواند قوانین ثابت دینی را از

سطح افراد تا محاذات ملی و بین المللی بدون تبعیض بشکل یک نواخت اجرا نماید. و بهمانطوری که طبیب مریض را توأم با معالجه از برخی خوردنیها و آشامیدنیها و حرکات مضر منع میکند و معلم شاگرد را از بازی گوشی و غفلت و تلعبات که منجر به اضعاف وقت می شود باز میدارد، یک حکومت مقتدر و قانونمند می تواند اتباع خویش را در قالب یک مدیریت سالم و سرنوشت ساز با اوامر و نواهی اسلامی سوق و اداره نموده شرایط و ظروف را بر معائیر دینی آماده و تسکین و اطمینان را به روح اجتماع اعاده نماید و به این ترتیب دنیا بکام شان و آخرت از آن شان خواهد شد.

واقعاً استقرار و تمکین یک نظام اسلامی در منطقه، آستان سعادت و نیکبختی جامعه بوده و هر خوبی و مزیت و اوامر بایسته به انسانیت و امنیت و عافیت مؤبد صرف با زمینه سازیهای همچو یک نظام دست خواهد داد.

ازینجا به طور صریح و قاطع میتوان گفت که دین نه تنها از سیاست و دولت افتراق و انفصال ندارد بلکه، دین بانی دولت، مؤسس حکومت و اعمال کننده سیاست بوده و برای حاکمیت آمده است.

شهری که در او هیبت سلطان نبود ویران شده گیر اگر چه ویران نبود^{۲۴} مأخذ:

۱۹- فرد ودولت در اسلام، صفحه ۱۰.
۲۰- صحیح السلم، حدیث شماره - ۲۵۶۴ کتاب البروالصله والاداب، باب: تحریم الظلم المسلم وخذله واحتقاره ودمه وعرضه وماله، و جامع الترمذی، حدیث شماره - ۱۹۲۷ کتاب البروالصله، باب: ماجاء فی شفة المسلم علی المسلم.

۲۱- کلیات اسلام، صفحه ۳۶۰ مولف ابوبکر الجزایری مترجم عبدالعزیز سلیمی تهران: نشر احسان سال ۱۳۹۰.

۲۲- فقه سیاسی، صفحه ۳۳.

۲۳- فرد ودولت در اسلام، صفحه ۷.

۲۴- مولانا جلال الدین محمد بلخی.

گونه‌هایی از فساد اداری

و راهکارهای مبارزه با آن

استاد زین العابدین کوشان

"و اموال یکدیگر را به باطل (و ناحق) در میان خود نخورید! و برای خوردن بخشی از اموال مردم، به گناه (قسمتی از) آن را (بعنوان رشوه) به قضات ندهید، در حالی که می دانید (گناه است)!"

مؤلف تفسیر نمونه در تفسیر آیه فوق می نویسد: «رشوه خواری یکی از بزرگترین موانع اجرای عدالت اجتماعی بوده و سبب می شود: قوانینی که قاعداً باید حافظ منافع طبقات ضعیف باشد، به سود مظالم طبقات نیرومند که باید قانون آنها رامحدود کندبکار بیفتد. زیرا زورمندان و اقویا، همواره قادر اند با نیروی خود، از منافع خویش دفاع کنند، و این ضعفا هستند که باید منافع و حقوق آنها در پناه قانون حفظ شود، بدیهی است که اگر باب رشوه گشوده شود، قوانین درست نتیجه معکوس خواهد داد، زیرا اقویا هستند که

قدرت بر پرداختن رشوت را دارند و در نتیجه قوانین، بازیچه تازۀ در دست آنها برای ادامه ظلم، ستم و تجاوزبه حقوق ضعفاء خواهد شد. به همین دلیل، در هر اجتماعی که رشوه نفوذ کند، شیرازۀ زندگی آنها از هم می پاشد و ظلم، فساد،

بیعدالتی و تبعیض در همه سازمانهای آنها نفوذ می کند و از قانون عدالت، جز نامی باقی

اینجاست که دین مبین اسلام تمام این روش های کسب ثروت و سرمایه را حرام قرار داده و برای کسانی که بخواهند از این راه به ثروت اندوزی پردازند، مجازات و عقوبت های باز دارنده مقرر داشته است. که در ذیل به برخی ازروش های ناجایزکسب سرمایه و فساد، اشاره مینماییم:

رشوت:

در آموزه های دین مبین اسلام، انواع سوء استفاده از مناصب حکومتی حرام بوده و به عاملین آن سخت ترین کیفرها را پیش بینی نموده است. بدینوسیله از رشوت و رشوت ستانی که یکی از گونه های فساد اداری و بدترین نوع سوء استفاده از مقام دولتی است میتوان نام برد، رشوت اغلباً در مقابل تساهل در حقوق عامۀ مسلمانان به شخص مؤظف پرداخت می شود، و یا در برابر قضاوت نادرستی که می کند، رشوت می گیرد و یا از مالیات های دولتی چشم پوشی می کند، و یا هم مقرری های که امروز انجام می پذیرد و به یک عرف تبدیل شده است و یکی از گونه های فساد است که متأسفانه در کشور بیداد می کند.

خداوند متعال می فرماید:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذَلُّوا بِهَا إِلَىٰ الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾
البقرة: ۱۸۸

بدیهی است کشوری که در آن صد ها چپاولگر، باند های جنایتکار و دزد، دسته های غاصب و زورگو عملاً فعالیت داشته باشند، حال و احوال مردم چنین کشوری چگونه خواهد بود؟ در اینگونه کشورها آنکه، نسبت به اسلام و وطن تعهد دارد، و می خواهد صادقانه در خدمت هموطنان خویش قرار داشته باشد، بدبختانه، رفیق بازی ها، قوم پرستی ها و گروه گرایی های که گریبان گیر چنین کشوری، همانند افغانستان باشد، چنین فرصتی را از وی می رباید، و آنانی که امکان پیدا کرده اند تا در یکی از ادارات دولتی و یا خصوصی مصروف کار شوند، از ثمرۀ سعی و تلاش خود بهره مند نمی شوند، و یک تعداد که کاری نمی کنند و شایستگی ندارند و یا فاقد اهلیت کاری اند، ثمرۀ سعی و تلاش دیگران را دزدانه می ربایند، برای جلوگیری از اعمال عنف و زور گویی باید یکتعداد زیادی از سر بازان دلیرکشور مصروف تأمین امنیت باشند که این خود سبب ضیاع استعداد های زیاد تولیدی می گردد، یک تعداد زیادی، از امور مفید و سودمندی دستبر دار شده راه های کوتاه تری را برای کسب ثروت جستجو می کنند، چون مشاهده می کنند که چنین منفذ ها برای شان بازاست،

نخواهد ماند، لذا در اسلام مسأله رشوه خواری با شدت هرچه تمام تر، مورد تقبیح قرار گرفته، محکوم شده و یکی از گناهان کبیره محسوب می شود» (تفسیر نمونه، ج ۲ ص ۱۵)

از ثوبان رضی الله عنه روایت است که گفت:

«لعن رسول الله ﷺ الراشي و المرتشي والرائش یعنی الذی یمشی بینهما» (نیل الاوطار، ج ۵ ص ۳۵۹ به نقل از مسند احمد)

"رسول الله شخصی را که رشوت می گیرد و آنکه رشوت می دهد و کسی که بین این دو زمینه سازی می کند لعنت کرده است"

در حدیثی که حمید الساعدی رضی الله عنه روایت کرده آمده است که گفت: «استعمل رسول الله رجلا علی صدقات بنی سلیم یدعی ابن اللثیة فلما جاء حاسیه قال هذا مالکم وهذا هدیه، فقال رسول الله فهلا جلست فی بیت أبیک و أمک حتی یأتیک هدیتک إن كنت صادقاً ثم خطبنا فحمد الله وأثنی علیه ثم قال أما بعد فإنی استعمل الرجل منکم علی العمل مما ولانی الله فیأتی فیقول هذا مالکم وهذا هدیه أهدیت لی أفلا جلس فی بیت أبیه وأمه حتی تأتیه هدیته والله لا یأخذ منکم شیئاً بغیر حقّه إلا لقی الله یحمله یوم القیامة فلا أعرفن أحداً منکم لقی الله یحمل بعیرا له رعاء أو بقره لها خوار أو شاة تیعرثم رفع یده حتی رئی بیاض إبطه یقول اللهم هل بلغت»

(بخاری ۷۱۷۴ مسلم بشرح النووی ج ۱۲ ص ۲۱۹)

"رسول الله مردی را که ابن التبیّه خوانده می شد برای جمع آوری صدقات بنی سلیم فرستاد و چون برگشت رسول الله با وی حساب کرد. او گفت: این مال شماست و این هدیه ای است

(که برایش داده شده است) پیامبر ﷺ به وی گفت: پس چرا به خانه پدر و مادرت ننشستی تا این هدیه برایت می آمد اگر راست می گویی! بعد از آن برای ما خطبه ایراد فرمود و بعد از آنکه حمد و ثنای الله ﷻ را بجا آورد گفت:

من فردی از شمارا به کاری که الله ﷻ برایم سپرده است مقرر می کنم و او بعد از اینکه از کار خود بر می گردد، می گوید: این از شماست و این برایم هدیه داده شده است! اگر راست می گوید پس چرا در خانه مادر و پدر خود ننشست تا ببیند که برایش هدیه می آید؟ قسم به خداوند ﷻ هر کدام شما که چیزی را بدون حق خود بگیرید، در روز قیامت با الله ﷻ در حالی ملاقی می شود که آنرا با خود حمل می کند پس نباید شما را در حالی ببینم که شتری را بر دوش دارد و یا گاوی را حمل می کند و یا گوسفندی را بدوش دارد که هر کدام آنها با آواز مخصوص خود آواز میدهند، بعد از آن دست های خود را به اندازه بلند نمودند که سفیدی زیر بغل شان دیده شده و گفت: ای پروردگارم آیا رسانیدم."

عمل رشوت و پیامد های سوء و نامیمون آن دامنگیر، ملل، جوامع و کشور های خواهد شد، که رشوت در بین دولت مردان و مقامات حکومتی آن همگانی گردیده و بعد همه جامعه را فرا می گیرد، سر انجام افرادی را مصاب می گرداند که با پرداخت رشوت کار های خود را به اجرا میگذارند، در اینصورت جامعه و افراد احساس می کنند که حق خود را تنها از طریق پرداخت رشوت بدست آورده می توانند، و این احساس سبب می گردد تا همه ارزشها و معیارها سقوط نموده، اعتماد باهمی از جامعه رخت میبندد و جای آنرا شک و بی اعتمادی تسخیر مینماید، مردم نسبت به دست اندر کاران حکومتی بی اعتماد شده، دست به شورش خواهند زد که در فرجام امن و استقرار از بین رفته، کشور و جامعه با خطرات جبران نا پذیر و غیر قابل کنترل مواجه خواهد شد.

چون معلوم و هویداست که در صورت انتشار و فراگیر شدن رشوت، همگان مجبور خواهند بود، برای پیشبرد

کار خویش به متولیان امور رشوت بپردازند، حتی فردی که رشوت اخذ میدارد، در بخش دیگری مجبور خواهد بود تا رشوت بدهد و این حالت فوق العاده دردناک و محزون کننده برای احاد افراد جامعه خواهد بود، زیرا رشوت دهنده و اخذ کننده آن هردو در حالت خوف و هراس به سر می برند تا مبادا کارشان به رسوایی کشانیده شود. از جانب دیگر انسان رشوت خوار نزد عامه مردم بی ارزش و بی مقدار گردیده و این حالتی که وی خود احساس می کند و مردم همه تحرکات مالی و اقتصادی وی را به رشوت ربط میدهند، نتیجه این خواهد شد که حقوق تمام افراد در آن ضایع می گردد، زیرا افراد قوی انسانهای ضعیف را خواهند خورد، حدود زیر پا خواهد شد. عن بن بريدة عن النبي ﷺ قال: «من استعملناه علی عمل فرزقناه رزقاً فما أخذ بعد ذالک فهو غلول» (ابوداؤد، ج ۳ ص ۱۸۰)

"از بريدة روایت است که رسول الله فرمود: کسی را که به عملی می گماریم، پس برایش معاشی مقرر می کنیم، پس چیزی را که علاوه از آن می گیرد، خیانت است" عن معاذ بن جبل رضی الله عنه قال: بعثنی رسول الله ﷺ إلی الیمن فلما سرت أرسل فی أثری فرددت فقال أندری لم بعثت إلیک لا تصین شیئاً بغیر إذنی فإنه غلول ومن یغلل یأت بما غل یوم القیامة لهذا دعوتک فأمض لعملک» (جامع الترمذی، ج ۲ ص ۳۲۴)

"از معاذ ابن جبل رضی الله عنه روایت است که رسول الله مرا بسوی یمن فرستاد. چون روان شدم کسی را فرستاده و مرا نزد خود خواست و گفت: آیا میدانی که چرا ترا دوباره خواستم؟ هیچ چیزی را بدون اجازه من نگیری، زیرا این کار خیانت بحساب می آید و کسی که چیزی را بخيانت اخذ کند در روز قیامت آنرا با خود می آورد، برای بیان این مطلب ترا نزد خود خواستم، اکنون بسوی کارت حرکت کن"

بنا برین اگر صراحتاً بعنوان رشوت چیزی را میگیرد و یا بنام هدیه، بخاطر

۳۹۸ سال

۳۲

وظیفه که دارد برایش داده می شود و یا سرقت و اختلاس می نماید، تمام این صورت ها تحت اسم غلول داخل بوده و قطعاً حرام می باشد. نکته دیگری که از انصوص فوق الذکر بخوبی واضح می گردد این است، موظفی که برای مسلمانان خدمت می کند باید اجوره عمل خود را دریافت نماید، و این اجوره باید به اندازه ای باشد که تمام احتیاجات و ضروریات اساسی وی و فامیل وی را کفایت نماید.

عدم فرهنگ پاسخگویی:

یکی دیگر از انواع و گونه های فساد اداری در کشور عدم پاسخگویی مقامات بلند پایه دولتی نسبت به سرمایه هنگفتی است که در مدت زمان سمت دولتی خویش بدست می آورند و با معاش و امتیازاتی که ماهانه مستحق آن اند، کاملاً تفاوت را نشان میدهد، این چپزیست که به افراد مفسد بیشتر جرأت فساد و خیانت رامیدهد، و مشوق سائرسانی میگردد که بیمار دل اند و ریشه های ایمان در قلوب شان ضعیف است.

حضرت عمر فاروق رضی الله عنه بنیانگذار قانون «از کجا کردی» می باشد، وقتی کسی را به وظیفه دولتی می گماشت، دارایی وی را در کتاب خاصی ثبت می نمود و اگر در ثروت و سرمایه او شک و تردید داشت بعد از مدتی دست میداد و منبعی برای آن نمی داشت، مال را از او می گرفت و به بیت المال تحویل میداد و یا بخشی از مال را از نزدش می گرفت. گویند روزی خلیفه از کنار تعمیر نوآبادی می گذشت که به سنگ و چونه و ریگ، پخته آباد می شد، گفت: این تعمیر از کیست؟ گفتند: از فلان مأمور دولت در بحرین. خلیفه فرمود: خیانت پوشیده نمی ماند، بنابراین بخشی از مال او را گرفت و می گفت: خیانت هر خاین را دو امین آشکار می گرداند: آب و گل، یعنی اعمار تعمیر از طرف مأمور دولت خیانت است. (شرح نود و نه قاعده فقهی مذهب حنفی، ص ۱۱۵ مصطفی زرقاء)

عمر فاروق رضی الله عنه دارایی حارث بن وهب لیثی را مصادره کرد و برایش گفت: قیمت این شتر جوان را که به بازار به صد درهم فروختی از کجا کردی؟ گفت: در وقت مقرری با خود پول بردم و تجارت نمودم. خلیفه گفت: قسم بخدا ما ترا به تجارت نفرستاده بودیم، قیمت شتر را به خزانه بیت المال تحویل کن.

حارث بن وهب گفت: قسم بخدا اگر بعد از این در دستگاه دولت کار کنم. خلیفه در پاسخ فرمود: من هم قسم بخدا که بعد از این ترا مقرر نمی کنم. (شرح نود و نه قاعده فقهی به نقل از سیرت عمر بن الخطاب، ص ۱۱۵)

این است شیوه حکومتداری خوب که وقتی مشاهده گردد مأمورین دولتی و حکومتی ثروتمند شده و سرمایه هنگفتی بدست آورده اند، در حالیکه هیچ منبع عایداتی جز معاش هم ندارند، مقامات مسؤول باید نتیجه بگیرند که آنها در انجام وظایف خویش خیانت ورزیده و رشوه گرفته اند، باید از کار برکنار و دارایی شان وقتی منبعی برای آن ارایه نتوانند مصادره گردد.

عدم تطبیق یکسان قانون:

گونه دیگری از فساد اداری که متأسفانه در کشور ما وجود دارد و حلقوم افراد پایین جامعه ما را می فشارد و متألّم و دردمند می سازد، همانا عدم تطبیق یکسان قانون و بی عدالتی های مختلف در کشور می باشد که به گفته بعضی از صاحب نظران کارد به استخوان رسیده است، و این چیزی است که در مخالفت به ارشادات دین مبین اسلام و مطالبات یک جامعه سعادت مند و عاری از فساد قرار دارد، رسول الله می فرماید: «أیها الناس إنما أهلك الذين قبلکم أنهم كانوا إذا سرق فیهم الشریف ترکوه وإذا سرق فیهم الضعیف أقاموا علیه الحد وایم الله لو أن فاطمة بنت محمد سرقت لقطعت یدها» (صحیح مسلم بشرح النووی ج ۱ ص ۱۸۷) "ای مردم کسانی که قبل از شما بودند به این علت هلاک شدند که اگر شخص شریفی (از طبقه اشراف) در بین شان دزدی می کرد او را رها می نمودند و اگر ضعیفی دزدی می کرد، حد را بر وی

تطبیق می نمودند. قسم به الله صلی الله علیه و آله که اگر فاطمه دختر محمد دزدی کند حتمی و ضروری دستش را قطع می کنم"

پس اصل در شریعت اسلامی این است که همه افراد جامعه در برابر شریعت و قانون یکسان و برابر بوده و از حقوق مساوی برخوردار اند و اگر حکومتی در تنفیذ قانون گرفتار دوگانگی شده بریکتعدادی از مردم قانون را نافذ و تطبیق نماید و برخی از افراد را فوق قانون قرار دهد بلا های زیادی دامنگیر آن جامعه و کشور خواهد شد زیرا تحقق بخشیدن عدالت اجتماعی یکی از مهمترین مسؤولیتهای دولت در نظام مردم سالار و پاسخگوست. خداوند دادگر می فرماید: ﴿وَإِذَا حُكِمَ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ﴾ النساء: ۵۸ "و زمانی که بین مردم حکم می کنید بر اساس عدالت حکم کنید"

پس تحقق عدالت قضیه است که دین نجات بخش اسلام به آن بیشترین عطف توجه را نموده و روی آن تأکید و ترکیز داشته است.

در جوامع بشری قانون مرجعی است که حکم می نماید تا حق هر صاحب حقی باید برایش داده شود ولی برخلاف بقیه کشورها، قانون در کشور ما، مانع رسیدن به حقوق حقّه برخی از افراد می گردد و سبب می شود که بوسیله آن یک عدم از

حقوق خویش محروم گردند و آن هم به بهانه حکم قانون و استناد بر آن، که ذریعه بعضی از متولیان امور وارونه و خلاف آنچه هست به بحث گرفته می شود. در نتیجه این انحراف است که هیبت و جاهت حکومت و دولت در جامعه کم رنگ شده، اعتماد مردم نسبت به دولت و حکومت از جامعه رخت می بندد و به تدریج

د ماشومانو د حقوقو د ساتنې کلتور ژوندی کول

دویمه او وروستی برخه

استاد فریدالله ازهری

نهم حضانت حق:

حضانت عبارت دی د ماشوم د روزنې او ساتنې څخه په سبب د هغه د ضعف او عجز چې د خپلو اړتیاؤ د تأمین لپاره ورته اړ دی.

په قرآن پاک کې حضانت په کفالت سره تعبیر شویږي لکه چې د ذکر عَلَيْهِ السَّلَام او بي بي مريمې په قصه کې د کفالت په هکله داسې راغلي دي: **﴿إِذْ يَقُولُ أَكَلْتُمَهُمْ آيُتُهُمْ بِكُفْلٍ مَّرِيمَ﴾** آل عمران: ۴۴ کله یې چې خپل قلمونه غورځولو (یعنی د مريم د حضانت لپاه یې قرعه اچوله) تر څو وپوهېږي چې د مريم کفالت څوک ترلاسه کوي، په پایله کې د مريم عَلَيْهَا السَّلَام کفالت د ذکر عَلَيْهِ السَّلَام په برخه شو چې د ترور ميره یې هم وو.

همدا راز د موسی عَلَيْهِ السَّلَام په قصه کې راغلي دي: هغه نوی پیدا شوی ماشوم وو چې په صندوق کې یې کېښود او دریاب ته یې وغورځاوه، کله یې چې د فرعون په قصر کې له اوبو راویست، هغې د هیڅ یوې ښځې ته قبول نکړ.

په داسې حال کې چې خور یې له واریښه د نظاره لیدله، هغوی ته

بې وویل: **﴿هَلْ أَتَاكُمْ عَلَىٰ آهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ﴾** الفصم: ۱۲

آیا تاسو خبر نکړم د یو کورنۍ څخه چې د دې کفالت او حضانت په غاړه واخلي؟
ماشوم ته د حضانت ضرورت:

ښکاره ده چې ماشوم د ماشومتوب په هر پړاو کې بل شخص ته اړتیا لري چې تر ټولو ورته نږدی د هغه والدین دی. ځکه نو هر هغه څه چې د ماشوم د حمایت، رعایت او روزنې پورې اړه لري، هغې ته مور مناسبه کتل شویږي او هغه څه چې د مصرف او خرڅ پورې اړه لري، پلار مناسب کتل شویږي. له دې امله د مور ولایت د ماشوم په حضانت کې مقدم کتل کېږي او د پلار ولایت د ماشوم د مال او نفس په مصرف کې.

آیا حضانت د ماشوم حق دی که د مور؟

مخکې له دې چې د پوښتنې ځواب ووايو د فقهاؤ نظر ته مراجعه کوو. باید وویل شي چې د حضانت مسئله هغه وخت منځ ته راځي چې د پلار او مور تر منځ بېلوالی واقع شي او هریو هڅه کوی چې ماشوم له ځانه سره وساتي. دا چې د مور شفقت او مهربانی د پلار په پرتله ډېره ده او ماشوم هم په دې وخت کې مینې او عاطفې ته اړتیا لري ځکه نو

شریعت، ماشوم مور ته سپاري او خرڅ او مصارف یې پر پلار لازم ګرځوي.

عبدالله ابن عمرو رضی الله عنه راویت کوي چې یوه ښځه پیغمبر ﷺ ته راغله او ورته وی ویل: « قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنِي هَذَا كَانَ بَطْنِي لَهُ وَعَاءٌ وَتُدْبِي لَهُ سِقَاءً وَحَجْرِي لَهُ حَوَاءٌ وَإِنَّ أَبَاهُ طَلَّقَنِي وَأَرَادَ أَنْ يُنْتَرِعَهُ مِنِّي فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تُنْكِحِي. » ۱۲

یا رسول الله: کیده مې د ماشوم د استراحت ځای وه، سینه مې مشک او غیر مې ځانګووه خو پلار یې طلاق راکړ او اوس غواړي چې هغه له ما څخه یوسي. رسول الله ورته وفرمایل: « أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تُنْكِحِي. »

ته بهتره یې په ده سره تر څو چې واده ونکړئ. ځکه نو د پوښتنې په اړه لکه چې د حدیث معلومه شوه، دا د مور حق ګڼل کېږي. نو دا چې حضانت د مور حق دی ځکه نو مور په حضانت نشي مجبور کیدلای، ځکه انسان د خپل حق په اختیار یا اسقاط کې پخپله دواک خاوند دی.

پورتني څرګندونې د ځینو فقهاؤ نظرونه پداسې حال کې چې ځیني فقهاء په دې نظر دي چې حضانت حق دی او مور پلار

په هغې مجبورولای شي ځکه چې د هغې په وړاندې مکلفیت لري. ځينې په دې نظر دي چې حضانت د پلار او مور دواړو حق دی.

په دې معنی که چیرې د مور او پلار تر منځ ستونزه رامنځته شي، د حضانت په موضوع کې د مور حق ډېر دی. لکه چې په حدیث کې ذکر شو. که چیرې مور ونه غواړي او بل څوک هم نه وي ترڅو د مور قایم مقام وگرځي نو په هغه صورت کې مور مجبور ولای شي، په دې لحاظ حضانت د ماشوم حق دی چې په ظاهره دا دریم نظر راجح او منطقي دی.

د حضانت مراتب:

د مور په نشتوالی یا د طلاق وروسته د مور واده کول حضانت د مور (نیاء) ته انتقال کوي او د نیاء نشتوالی کې د پلار مور ته انتقال کوي. په هر حال د مور خپلوان ماشوم ته ډېر مهربانه دي.

د حضانت د انقضاء موده:

په حضانت کې که چیرې ماشوم مذکر وي د حضانت د انقضاء موده هغه وخت له منځه ځي چې ماشوم په یوازې توګه خپلې ورځنۍ اړتیاوې ترسره کولای شي لکه خوراک، څښاک، اغوستل، لامبل، او که چیرې ماشوم د اناث طبقې نه وي د بلوغ یعنې حیاض کیدو سره سم د حضانت موده له منځه ځي.

لسم د ماشوم ساتنه او حفاظت حق:

د حفاقت کلمه عامه ده او د ماشوم ساتنه د هر ډول خطر په وړاندې افاده کوی لکه جسمي رواني، اخلاقي، عصبي او داسې نور خطرونه.

د ماشوم وهل او ټکول په اسلام کې منع دی او دا چې په لس کلنۍ کې د لمونځ په برخه کې د ماشوم تأدیب ته اشاره شویده. مراد داسې وهل نه دي چې د ماشوم د معیوبیت سبب شي بلکې هدف تأدیب دی. همدا راز د ماشوم

ساتنه د فرهنګي انحرافاتو، الکېولی موادو د استعمال، مخدره مواد لکه چرس، هیروئین او نور چې صحت او اخلاق ته یې زیان رسوی، ضروری ګڼل کیږي.

یوولسم حق د نفقي:

نفقه عبارت دی د ژوند د اړتیاوو لکه خوراک، څښاک، کور، کالي او داسې نور. د نفقي د لزوم سبب دوه شیان دي: **الف:** زوجیت، چې د بشپړ نفقه پر مېړه باندې لازمه ده.

ب: د اولاد قرابت، لکه والد، ولداو داسې نور.

د نفقي په هکله هم د ولادت قرابت چې د اصول او فروع تر منځ دی، مقصد ګڼل کیږي او د نفقي وجوب هم په همدې اساس دی.

نه د غیر ولادت د قرابت په اساس لکه قرابت د عمام تر منځ، احوال او فروغ یې. **د نفقي مشروعیت د قرآن اوسنت له نظره:**

د قرآن پاک آیت دی: الله پاک فرمایي: ﴿لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ...﴾ ^{الطلاق: ٧} نفقه دی وکړی توان لرونکی د خپل توان سره سم.

اودارنګه فرمایي: ﴿وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ ^{البقرة: ٢٣٣} پر ووالد لازمه ده نفقه او لباس د هغو بشپړو چې ماشوم ته شیدې ورکوي (د اجرت په مقابل کې) په ښه طریقی سره.

په حدیث کې راغلي دي چې د ابوسفیان بشپړ د هغه د بخل څخه پیغمبر ﷺ ته شکایت وکړ چې پر هغې او اولادونو یې نفقه نکوي، پیغمبر ﷺ وفرمایي:

«عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ هِنْدَ (هِنْدًا) بِنْتَ عُبَيْةَ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ رَجُلًا شَحِيحٌ وَلَيْسَ يُعْطِينِي مَا يَكْفِينِي وَوُلْدِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْهُ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ فَقَالَ خُذِي مَا يَكْفِيكِ...» ^(١٣)

ژباړه: د حضرت عایشې رضی الله عنها څخه

روایت دی چې وایي: هنده د عتبه لور وویل: اي رسول الله! ابوسفیان بخیل دی ما او د ما اولاد ته دومره څه نه راکوي چې د مور بس شي، آیا جایز دی چې په پټه څه تې واخلم؟ وېي فرمایي: دومره ترې واخله چې د ستا (او د ستا د اولاد) کفایه شي.

د ماشوم د نفقي د وجوب شرطونه:

نفقه چې د ماشوم حق دی د هغې وجوب په لاندې شرایطو سره پروالد واجب دی:

١ - فقر: که چیرې ماشوم خپل مال ولري نفقه او مصرف یې د خپل مال څخه دی.

٢ - د کسب څخه عاجزوالی: چې علت یې لاندیني اسباب کیدای شي: **الف:** صغارت او کوچنیتوب.

ب: انوثت نجلی چې خپل مال او شتمنی ونلري نفقه یې پر پلار باندې لازمه ده که څه هم پیغله او بالغه وي.

ج - مرض: هغه مرض چې د کسب مانع ګرځي لکه روندوالی، شل توب او داسې نور مرضونه چې سبب کیږي ترڅو نفقه یې د پلار د زمې څخه ساقطه نشی که څه هم اولاد بالغ او ځوان هم وي.

٥ - د علم طلب: که فرزند د علم په تحصیل بوخت وي چې هغې ته اړتیا وي نو نفقه یې پر پلار د ناتوانۍ په صورت کې حکومت دا مسئولیت لري. دا په

هغه صورت کې کیدای شي چې شخص په خپل تحصیل کې موفق وي او هڅه او هاند ولري او که داسې څوک وي چې کوشن نکوي او وخت ضایع کوي او یا هم ضعیف او ناتوانه وي باید د کسب او کار په لټه کې شي او خپل وخت ضایع نکړي ځکه چې په دې صورت کې پلار نور هم ضرر ويني.

دولسم حق د اولادونو تر منځ مساوات:

د اولاد ترمنځ د مساوات حق څخه مطلب په روزنه، سوغات ورکولو، اخلاق او نیک چلند کې برابری ده. مثلاً که زوی ښوونه او روزنه تر لاسه کوي باید لور هم د هغې څخه په شرعي ډول بې برخې نشي او که کوم یو ته تحفه ورکول کیږي، نورو ته نجلی وي که هلک، هم ورکړل شي.

نعمان ابن بشیر خپلو ځینو اولادونو ته څه وبخښل او کله چې یې پیغمبر ﷺ ته موضوع یاده کړه هغه وفرمایل: «عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَأَلْتُ أُمِّي أَبِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِي مِنْ مَالِهِ ثُمَّ بَدَأَ لَهُ فَوَهَبَهَا لِي فَقَالَتْ لَا أَرْضَى حَتَّى تُشْهَدَ النَّبِيُّ؟ فَأَخَذَ بِيَدِي وَأَنَا غَلَامٌ فَأَتَى بِي النَّبِيُّ؟ فَقَالَ إِنَّ أُمَّهُ بِنْتُ رَوَاحَةَ سَأَلْتَنِي بَعْضَ الْمَوْهَبَةِ لِهَذَا فَقَالَ أَلَيْكَ وَلَدٌ سِوَاهُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَرَاهُ قَالَ لَا تُشْهَدْنِي عَلَى جُورٍ وَقَالَ أَبُو حَرِيْزٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ لَا أَشْهَدُ عَلَى جُورٍ»^{۱۴}

ژباړه: د نعمان بن بشیر رضی الله عنه څخه روایت دی چې وایي مور مې پلار نه وغښتل چې ماته د خپل مال څخه څه هبه راکړي بیا ورته میسر شوه څه هبه راکړه مور مې ورته وویل: تر هغو به راضی نشم چې پدې نبي ﷺ شاهد وگرځوي پلار مې زه د لاس څخه ونیولم په داسې حال کې چې زه ورکوتی وم نبي ﷺ ته یې بوتلم ورته وویل: د ده مور د رواحه لور ماته وغښتل چې ده ته څه هبه ورکړم، نبي ﷺ ورته وفرمایل: ایا تا لره نور زامن شته؟ وویل: هو، راوي وایي گمان مې دی چې وي فرمایل: زه په ظلم شاهد نکېرم، ابو حریز د شعبي څخه داسې روایت کوي چې زه په دروغو شاهد نکېرم.

له دې هر څه نه باید دا برداشت

ونشي چې په میراث کې هم لوني او زامن برابر دی، ځکه هغه توپیر چې په میراث کې د زوی او لور د برخې ترمنځ دی هغه د الهی عدالت په اساس دی ځکه چې په اسلامي ټولنه کې د کور ډېر مسئولیت د زامنو په غاړه وي او لور مسئولیت د کور او کورنۍ په وړاندې د نارینه په پرتله کم دی دارنگه په اسلامي شریعت کې د نارینه په زمه د نجلی مهر هم لازم گرځیدلی.

برسیره پر دې په واده کولو سره نوی کور جوړوي چې هلته هم د نفقې، لباس او پوښاک او کور مسئولیت د هغې د میره په غاړه وي.

ځکه نو که چېرې د پلار د مال څخه لور ته د زوی سره برابره برخه ورکړل شي دا به هم د عدالت د غوښتنو خلاف وي.

دیارلسم د لوبو او تفریح حق:

شک نشته چې لوبې او تفریح کول د ماشومانو د فطرت سره یو ځای دي او هر څومره د چې دا زمینه په معقول او شرعي چوکاټ کې ماشوم ته برابره شي، کتور به وی هم جسمي او هم د صحت له پلوه. دلته دی چې اسلام د ماشومانو لپاره د لوبو او تفریح زمینه برابره کړیده او کوم ممانعت یې نه دی پیدا کړی.

کله چې پیغمبر ﷺ ته راځو گورو چې هغه خپلو لمسیانو حسن او حسین رضی الله عنهما ته دا موقع برابروله او کله کله به یې د هغوی د تشویق په خاطر هغوی سره په لوبو کې برخه اخیستله. دارنگه روایت دی: «قال أنس كان رسول الله صلى الله عليه وسلم من أحسن الناس خلقاً فأرسلني يوماً لحاجة فقلت والله لا أذهب وفي نفسي أن أذهب لما أمرني به نبي الله صلى الله عليه وسلم فخرجت حتى أمر على صبيان وهم يلعبون في السوق فإذا رسول الله صلى الله عليه وسلم قد

قبض بقفائي من ورائي قال فنظرت إليه وهو يضحك فقال يا أنيس أذهب حيث أمرتك قال قلت نعم أنا أذهب يا رسول الله»^{۱۵}

ژباړه: انس رضی الله عنه وایي رسول الله ډېر ښه د خلکو وه د اخلاق له لوري یو ورځ یې په کوم کار پسې ولېږلم ومې ویل: والله کا لاړ شم او په زړه کې مې وه چې هغه څه لپاره ځم چې رسول الله امر راته کړی، نو ووتم او په ماشومانو تیریدم چې لوبې یې په بازار کې کوي او زه هم د هغوی سره په لوبو مصروف شوم چې له څه ځنډ وروسته مې ناڅاپه پر خپلو اوږو د لاس ایښودلو احساس وکړ، چې ومې لیده چې پیغمبر ﷺ په داسې حال کې دی چې تبسم کوي او ماته وایي: ایا تلی یې هغه څه ته چې ما امر درته کړی وه! وایي ومې ویل: ځم یا رسول الله!

د دې حدیث څخه معلومیږي:

الف: د پیغمبر ﷺ شفقت او عالی اخلاقي د خپل کوچنی خادم په وړاندی.

ب: په لوبو کې د ماشوم د حق رعایت.

څوارلسم د والدینو یا محارمو سره د ماشوم ژوند حق:

شک نشته چې ماشوم د صغارت او بدني او رواني عجز له مخې شفقت او رعایت ته اړتیا لري. د حضانت په حق کې مولیدلی چې مور ته د شفقت د مصدر په توګه پر پلار باندې ترجیح ورکړل شویده. همدا راز د مور په نښتوالي کې، نور خپلوان او محارم لکه نیا ترورګانې او نور د ماشوم سرپرست کیږي او هیڅوک حق نلري چې ماشوم د والدینو یا د هغه خپلوانو او محارمونو نه جلا کړي کله ناکله جګړې، مهاجرتونه او درپه دری د دی سبب کیږي چې د ماشوم د دې حق څخه محروم شي او یا هم د پلار قساوت یا د خپلوانو د بېلوالي په وخت کې د دې باعث ګرځي چې ماشوم د مور د خوږې غیږې نه بیل کړای شي او دا د اسلام له نظره

۱۴۰۳

۳۶

ستره گناه گنبل کيږي. پيغمبر ﷺ په دې هکله فرمايي: «عن أبي أيوب قال: سمعت رسول الله يقول من فرق بين والدته وولدها فرق الله بينه وبين أحبته يوم القيامة». «۱۶»

د ابي ايوب رضی الله عنه څخه روايت دی چې هغه وايي د حضرت رسول الله څخه مو اوريدلي دي چې ويل به يې: څوک چې د ماشوم او مور ترمنځ بيلوالی راولي، الله پاک به په د قیامت په ورځ کې د هغه او دوستانو ترمنځ بيلتون راولي.

لقیظ هغه نوی زیریدلي ماشوم ته وايي چې په لاره کې اچول شوی وي او هویت يې معلوم نه وي. دا چې هر معصوم نفس په اسلام کي د ارزښت او اهميت درلودونکی دی، د هغه له منځه وړل د ټول انسانیت له منځه وړلو سره برابر دی او د هغه حفاظت د ټول انسانیت د ژوندی ساتلو په معنی دی.

لقیظ په اسلام کې هغه ضعیف او معصوم نفس دی چې عنايت، عايت او حفاظت ته اړتیا لري، دا چې د رحمت او پاملرنې سرچینه د ماشوم لپاره د هغه والدين دی اولقیظ د دي حق نه محروم دی، ځکه نو هغه داسې پناه ځای ته چې په کې ساتنه يې وشي او حقوق يې رعايت شی ضرورت لري.

په دې توگه که هر څوک داسې ماشوم پيدا کړی د هغه سپارل ورکوتون يا د ماشومانو د تربيت مرکز ته ضروری دی. که چيرې داسې ځای موجود نه وی هغه دې خپل کورته يوسي او تر خپل رعايت لاندې دی ونيسي. او که چيرې د بې پروايي او غفلت له امله يې دا لقیظ وانه خيست او هغه ضايع شود د الله ﷻ په وړاندې گناه کار او مجرم گنبل کيږي او د نيوي مجازاتو (تعزير) او اخروي عذاب (دوزخ) مستحق گرځول کيږي.

پنځلسم د نا مشروع ماشوم حق:

ماشوم چې د الله پاک په نزد يو ضعيف مخلوق دی، شفقت، سرپرستي او مهرباني ته اړتيا لري. په دې حق کې د مشروع او نا مشروع ماشوم ترمنځ کوم توپير موجود نه دی بلکې دواړه د انسان په توگه يو ډول حق لري.

وينو چې په اسلامي شريعت کې د نامشروع ماشوم د رعايت په خاطر د زنا د حد اقامه کول په تعويق لويږي. مشهور حديث دی: «عن سليمان بن بريدة عن أبيه... ثم جاءته امرأة من غامد من الأزد فقالت يا رسول الله طهرني فقال ويحك ارجعي فاستغفري الله وتوبي إليه فقالت أراك تريد أن ترددني كما رددت ماعز بن مالك قال وما ذاك قالت إنها حبل من الزنى فقال أنت قالت نعم فقال لها حتى تضعي ما في بطنك قال فكفلها رجل من الأنصار حتى وضعت قال فأتى النبي صلى الله عليه وسلم فقال قد وضعت الغامدية فقال إذا لا ترجمها وندع ولدها صغيرا ليس له من يرضعه فقام رجل من الأنصار فقال إلي رضاعه يا نبي الله قال فارجعها». «۱۷»

ژباړه: سليمان بن بريدة د پلار څخه روايت کوي چې وايي... بيا ورته راغله يوه ښځه د غامدو څخه چې د ازد نه وه، ويی ويل يا رسول الله! ما پاکه کړه، ويی فرمايل څه درشوی لاره شه الله نه ښښنه وغواړه او توبه ورته وباسه، هغې وويل زه د گورم چې ما داسې رد کوی لکه ماعز بن مالک دې چې رد کولو، ويی فرمايل او دا څه دي؟ ويی ويل هغې حمل اخستی ده له زنا څخه، ويی فرمايل آيا ته يې! ويی ويل هو، ورته ويی فرمايل تر هغو پورې چې ماشوم د نوی پيدا شوی رجم نسی کېدی (يعني تر هغو رجم نسی کيدی چې حمل د وضع نوی شوی) راوي وايي د ده کفالت د انصارو څخه يوسړی د حمل د وضع پورې وکړ، هغه بيا راغلو نبي ﷺ ته ورته ويی ويل غامدی ښځې حمل وضع

وشو، ويی فرمايل نو اوس موږ دا نه رجم کوو؛ ځکه د ده ماشوم به پرته د کوم تي ورکوونکي ښځه څخه پاتي شي، يوسړی د انصارو څخه ویی ويل د ماشوم د شيدو ورکولو زمه او کفالت پرما دی يا نبي الله! نو بيا يې رجم کړه.

د دې واقعي داسې روايت هم شوی پيغمبر ﷺ ورته د ستور ورکړ چې هرکله ماشوم له شيدو څخه بيل شو بيا راشه، د دوه کلونو وروسته ښځه د هماغه ماشوم سره چې يوه ټوټه وچه ډوډی يې په لاس کې وه حاضره شوه او وي ويل چې يا رسول الله: اوس ماشوم د رضاعت څخه خلاص دی. د الله ﷻ حد پرما تطبيق کړه. هماغه وو چې ماشوم په کفالت واخيستل شو او پر ښځی حد جاری شو. دا وو څو مثالونه د سلگونو مثالونو څخه چې د اسلام له نظره د ماشوم د حقوقو په برخه کې وړاندې شول.

و آخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسوله محمد و على آله و أصحابه أجمعين

مؤخذونه:

۱. سنن أبي داود، باب من أحق بالولد: حديث رقم: ۲۲۷۸.
۲. صحيح البخاري، بَابُ إِذَا لَمْ يُنْفِقِ الرَّجُلُ قَلْبَمَزَّةً أَنْ تَأْخُذَ بِغَيْرِ عِلْمِهِ مَا يَكْفِيهَا وَوَلَدَهَا بِالْمَغْرُوفِ، حديث رقم: ۵۳۶۴.
۳. صحيح البخاري، بَابُ لَا يَشْهَدُ عَلَى شَهَادَةِ جَوْرٍ إِذَا أَشْهَدَ، حديث رقم: ۲۶۵۰.
۴. صحيح الامام مسلم، باب كان رسول الله صلى الله عليه وسلم أحسن الناس خلقا، حديث رقم: ۲۳۱۰.
۵. سنن الترمذي، باب في كراهية التفريق بين الصبي و أمه، حديث رقم: ۱۵۶۶.
۶. صحيح الامام مسلم، باب من اعترف على نفسه بالزنى، حديث رقم: ۱۶۹۵.

انتخابات در پیش و تفکر دینی

قسمت دوم و آخر:

سید مسلم شاه اسدی

پرهیز از دادن وعده های واهی

معمولاً صحنه انتخابات، نامزد ها را ناچار می کند تا در جمع هوا داران خود وعده هایی کاذب و دور از واقعیت را بدهند که قادر به انجام آنها نیستند. متأسفانه برخی وعده ها در اثر افکار عجولانه و توجه نکردن به عاقبت آن، و در فضایی به وجود آمده گفته می شود. در این شرایط باید هنگام گفتار، با تأمل و از روی تعقل سخن گفت.

امام صادق می فرماید: «لَا تَعْدَنَّ اخَاكَ وَعَدًا لَيْسَ فِي يَدِكَ وَفَاؤُهُ» هرگز به برادرت وعده ای نده که انجام آن به دست تو نیست» (الارشاد، شیخ مفید)

قرآن مجید در سوره ی صف در باره انسان هایی که به گفتار خویش عمل نمی کنند، می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾
الصف: ۲-۳

(ای کسانی که ایمان آورده اید، چرا چیزهایی می گوئید که به آنها عمل نمی کنید. خدای تعالی سخت به خشم می آید که چیزی را بگوئید که بدان عمل نمی کنید).

چنانچه به تجربه رسیده است که برخی نامزدها در زمان برگزاری انتخابات، شعارهایی را سر می دهند که قادر به انجام آنها نیستند. این گونه شعار گرایی، حکم فریب

مردم را دارد و از منظر شرع و اخلاق، نکوهیده و ناپسند است. بنابر این، انسان های صالح، گوی سبقت را در میدان عمل از هم می ربایند و خدمت به خلق را نردبان قرب به خداوند متعال قرار می دهند. آنان از سخنان به ظاهر خوش آب و رنگ، ولی بی پایه که توان انجام دادن آن را ندارند، دوری می کنند.

پرهیز از اختلافات

در هر جامعه ای، سلیقه های گوناگون وجود دارد. با این حال گروه ها باید با وجود اختلاف سلیقه ها و تعدد آراء در برابر منافع مشترک خود (اسلامی ملی) وحدت کلمه داشته باشند و از تفرقه و اختلاف به شدت پرهیزند. آنان باید تنها برای رضای خدا و ادای تکلیف الهی به عرصه رقابت قدم بگذارند. با چنین روحیه پیروز شدن یا ناکامی در انتخابات برایشان تفاوتی نمی کند؛ زیرا در هر دو حالت، به تکلیف خود عمل کرده اند.

نامزدها باید بکوشند از هوا و هوس، نیرنگ و فریب افراد پرهیزند و از تجاوز به حیثیت نامزدهای دیگر و هوا داران آنها خود داری کنند؛ زیرا اهانت به هر شکل ممکن، وحدت کلمه را از بین می برد و زمینه حق کشی و انحراف را پدید می آورد.

باید فضای سالم و آرام فراهم کرد تا مردم بتوانند به درستی و با اعتماد کامل، در باره نامزدها، برنامه ها، شعارها و اهداف آنان

تصمیم گیری کنند. اختلاف، فضای را ایجاد می کند که قوه فکر و عقل در آن از کار می افتد و تنها پیروی از هوا و هوس و تعصب های خشک و نادانی برجای می ماند. همین امر ما را به ورطه نابودی و هلاک نزدیک می کند.

حال و هوای انتخابات، برخی از نامزدها را برای کسب آرای بیشتر و در نهایت، پیروزی در انتخابات، آگاهانه یا ناآگاهانه، به سمتی پیش می برد که دست به فریب کاری و نیرنگ بازی و حيله گری می زنند. نامزدها و هواداران آنها باید با پرهیز از این گونه رفتارها، این سخن از پیامبر گرامی اسلام را آویزه گوش خود کنند که می فرماید:

«کسی که مسلمان باشد، نه نیرنگ می زند و نه حيله گری می کند؛ زیرا از جبرئیل علیه السلام شنیدم که می گوید: همانا نیرنگ و حيله گر در آتش اند.» (نهج الفصاحه)

باز هم به کلامی از مولای متقیان، امیر مؤمنان علی علیه السلام تمسک می جوئیم که فرمود: ما در زمانه ای به سر می بریم که بیشتر مردم آن غداري و خیانت را زیرکی می دانند و افراد بی خبر و نادان، این عده را به خوش فکری نسبت میدهند. آنها را چه می شود! خدا! ایشان بکشد! گاه باشد که مرد آزموده و دانا به زیر و زبر امور، در هر موردی، حيله و نیرنگ آن را می داند، ولی اوامر و نواهی خدا مانع می شود و با آنکه می داند و می تواند این حيله ها را به کار

بندد، ولی آنها را رها می کند. در مقابل، کسی که در دین هیچ پروایی ندارد، فرصت را برای به کار بستن این ترفندها و نیرنگ ها غنیمت می شمرد. بنابر این، در جامعه ای دین مدار، شایسته نیست که نامزدها برای کسب آرای بیشتر، به خدعه و نیرنگ اختلافات و شعارهای واهی رو آورند.

تحقیق مردم در مورد نامزدها

در این مرحله می توان از دو شیوه استفاده کرد. ابتدا باید تفکر و تعقل را سرلوحه کار خویش قرار داد تا از این رهگذر بتوان نامزد اصلح را از میان نامزدها برگزید. در مرحله بعد، اگر از این راه به نتیجه نرسید، به وسیله مشورت با صاحبان عقل و اندیشه به انتخاب صحیح رهنمون شود قرآن کریم در این زمینه ارشاد میفرماید: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ ^{الشموری: ۳۸} پیامبر اکرم ﷺ نیز در بیان این معنی می فرماید: «مَنْ شَاوَرَ ذُو الْأَبْأِ ذُلٌّ عَلَى الصَّوَابِ» (من لایحضره الفقیه).

هر کس با صاحبان عقل و اندیشه مشورت کند، به راه راست هدایت می شود. باید در زمان انتخابات توجه داشت که نامزد خصوصیات زیر را دارا باشد:

(الف) برخورداری از شعور و آینده نگری درباره مردم و کشور.

(ب) داشتن تعهد و تجربه کافی در مورد رهبریت جامعه.

(ج) پرهیزکاری و تقوا.

(د) امانت داری.

قدرت، امانتی است که از جانب مردم به برگزیده ملت واگذار می شود. شایسته است که مردم، معتمدی امین را برای تصدی این امر برگزینند تا بتواند از امانت مردم پاسداری کند. می دانیم که برترین ایمان، امانت داری است و زشت ترین اخلاق، خیانت ورزی است.

ه) حسن سابقه و اصالت خانوادگی

شایسته است که مردم در انتخاب خود این دو ویژگی را در نظر بگیرند. حضرت علی ^(ع) به مالک اشتر می فرماید: «ای مالک! در کارهای کارگزاران خود

اندیشه کن... و آنها را از خانواده های صالح و پیشگام در اسلام برگزین؛ زیرا که این دسته از نظر اخلاقی، بسیار گرامی و از نظر شرف و آبرو بسیار شایسته هستند.» ^(نهج البلاغه) **(و) ساده زیستی**

کسانی که تهذیب نفس ندارند، معمولاً دچار طمع ورزی و حب به دنیا می شوند. پس مردم باید در زمان انتخاب به این امر توجه داشته باشند که فرد منتخب، زیست ساده داشته باشد و اسیر دنیا نباشد.

ج) خدمت به محرومان

کسی که خود کاخ نشین باشد، چگونه می تواند درد و رنج مستضعفان و بادیه نشینان و ده نشینان را درک کند؟ فردی که احساس یا درک خدمت گذاری به مردم را نداشته باشد، چگونه شایسته انتخاب است؟ پیامبر اکرم ﷺ می فرماید: «سید القوم خادمهم» (الاستیصار) بزرگ اجتماع خدمت گزار آنان است.

ط) برخورداری از سعه صدر

تصدی مسئولیت حکومتی؛ یعنی روبرویی با مشکلات سخت و طاقت فرسا. هنگامی که منتخب، شرح صدر و توانایی تقابل با مردم را نداشته باشد، امور مملکتی دچار مشکل خواهد شد. به همین دلیل، (کارشناسان امور مدیریتی، سعه صدر را ستون مدیریت، مدیر می دانند که در صورت نبود آن، پایه های مدیریت تشکیلات، سست خواهد شد).

در پایان، چند نکته را یادآوری می کنیم: **(الف)** مردم باید از شتاب زدگی در تصمیم گیری ها پرهیزند و پس از تحقیق لازم، افرادی باتقوا، عاقل، عادل، وطن دوست و اهل عمل را برگزینند و از تقلید کور کورانه از افراد یا احزاب دوری کنند.

(ب) از تحقیر نامزدها و هواداران پرهیزند. در جلسه های نامزدهای انتخاباتی، از پرسش های بی جا خود داری و حرمت یکدیگر را رعایت کنند. ویژه گی شرکت در جلسه ها، آشنایی بیشتر با دیدگاهها و برنامه های نامزدهاست.

(ج) از مجادله با افراد و گروه های که موجب هتک حرمت نامزدها می شوند، پرهیز کنند و با حفظ وقار انتخاباتی، واقع نگری را پیشه سازند.

(د) نامزدهایی را انتخاب کنند که تابع قواعد اسلامی و اصول اجتماعی باشند.

(ه) همگی دست به دست هم دهند تا انتخابات سالم و آزاد و مصئون انجام شود؛ انتخاباتی که نشانه اراده ملت باشد.

وظایف نامزد برگزیده ی مردم پس از انتخاب شدن شکرگزاری

برگزیده ی مردم را سزوار است تا به شکرانه نعمتی که به واسطه مردم به او داده شده است، در فکر احیای حق و ابطال باطل باشد و از حرام ها دوری کند. او علاوه بر سیاس گزاری از خدای متعال باید سیاس گزار مردم نیز باشد.

پرهیز از تحقیر رقیبان

یکی از رفتارهای ناسالم، غیر اخلاقی و غیر انسانی پس از پیروزی انتخابات، تحقیر احزاب یا نامزدهای دیگر و حتی هواداران آنهاست. چنین کاری نشان دهنده کدورت درون آدمی است پیامبر اکرم ﷺ می فرماید: «حَسْبُ ابْنِ آدَمَ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يُحْقِرَ إِخَاهُ الْمُسْلِمَ» در بدی فرزند آدم همین بس که برادر مسلمان خود را کوچک شمارد. ^(اصول کافی)

در روایت دیگری از رسول خدا آمده است: «هیچ مسلمانی را خوار و حقیر شمار؛ زیرا کوچک آنان هم نزد خداوند بزرگ است.» ^(همان)

وفاداری ﴿وَالْمُؤْتُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا﴾ ^{البقرة: ۱۷۷}

آنان که چون عهد می بندند، به عهد خود وفا دار اند.

شایسته است برگزیده ملت، صداقت خود را به وفاداری امانتی که از طرف خدای تعالی و مردم به عهده او واگذار شده است، نشان دهد؛ زیرا بهترین صداقت، وفای به عهد است.

عهدی که با مردم می بندد تا در خدمت آنان باشد.

د خپل ژوند او چاپیریال پاک ساتنه

شاه محمود درویش

وختونو کې ژر تر ژره دښاروالۍ دتنظيف رياست دکارکوونکو لخوا له ښار څخه دباندې تاکلي ځايونو ته وليږدول شي. ديدادونې ور او ډيره اړينه خبره بيا دا ده لکه څنگه چې وايي ښار دټولو گډ کوردي نو په پاکې او صفايې کې يې هم ټول سره گډ مسؤليت او رسالت لري، پر دې اساس په ټوليزه توگه قدرمن هيواد والوته ښايي چې دخپلو کورونو اضافي توکي او کثافات په هغو ځايونو کې چې دښاروالۍ لخوا ټاکل شويدي، واچوي. چې بيا دښاروالۍ مؤظف کسان وتوانېږي هغه ټاکلو ځايونوته وليږدوي. له شک پرته هغه لويه ستونزې چې ناولو اضافي توکو او کثافاتو راپيدا کړي هغه دمیکروبونو ډير والی او پراختيا ده، خو هيواد وال بيا لکه څنگه چې لازمه ده دغه ستونزو ته پاملرنه نه کوي.

دبيلگې په توگه: په کورونو کې چې کوم پخلنځی شتون لري دکور آغلی مېرمنی چې کله پياز او کچالو دپوسته کوی بيایي پوستکي دپخلنځي په يوه کنج کې ږدي چې له نيم ساعت څخه وروسته ډير میکروبونه پر دغه پوستکو ور توليږي چې ماشومان په بې پروايي پري لاسوونه ږدي او يا قدرمنی ميندی دغه پوستکي له کور څخه دباندی اچولو لپاره ماشومانو ته په يوه کڅوړه کې ورکوي، نو ډيره اړينه ده چې قدرمنی ميندی دخپلو ماشومانو لاسونه دپوستکو له ايسته اچولو څخه وروسته پر صابون ښه پريمنځی ترڅو

هرځای کې دی، بل دا چې زمونږ په چاپيريال کې دکاناليزاسيون نه شتون او دغير معياري کورونو جوړول هغه ستونزې دي چې دمکړې ټول ورسره مخامخ دي او دچاپيريال په ککړتيا کې ستر رول لري، بناءً ديو بامسؤوليتنه ښارمند په توگه دا زمونږ دټولو دنده او مسؤوليت دي چې لومړی دخپل کور دپاکې او صفايي لپاره بايد ډيره هڅه وکړو او بيا ټولنی ته پام ور واړوو او هم نور له کومو کسانو سره چې موږ اړيکي لرو بايد له دوی سره کار وکړو چې هيواد وال څنگه ځان له ککړتياوو او کثافاتو وساتي او يايي په ټاکلو وختونو کې مناسبو ځايونو ته وليږي دوی او په خوندي توگه يې ځان پرځای کړي ترڅو دښاروالۍ دکارکوونکو لخوا دښار څخه دباندی مناسبو ځايونو ته انتقال کړای شي، دغه راز اړينه ده چې دډله ييزو رسنيو لخوا دخلکو دعامه پوهاوی په موخه لازم معلومات او کتوري خپرونی جوړي او خپاره شي تر هغه چې هر ښارمند دښارمند دښار دپاکې او صفايي په چارو کې خپل مسؤوليتونه ادا کړي، دغه راز دښاروالۍ کوم کارکوونکي چې دتنظيف درياست په اداره کې دنده لري بايد دوي په خپل وخت او زمان دښار په مناسبو ځايونو کې کثافت دانی کيږدي چې خلک دخپلو کورونو اضافي توکي په کې واچوي او ډيره اړينه بيا دا ده چې دغه کثافتدانی بايد دموظفو کسانو لخوا کنترول شي چې ددکيدو په صورت کې په مناسبو

په واقعيت سره چې په ورځنې ډول په مليونونو ماشومان، تنکي ځلميان او ځوانان دزده کړی له پاره ښوونځيو، پوهنتونونو او نورو تعليمي مرکزونو ته ورځي، همداشان په ټولنيزه توگه گڼ شمير هيواد وال ددندو په موخه او ياهم دمختلفو کارونو لپاره له کور څخه بهر ورځي چې دلارو په اوږدو کې له ککړی هوا او دککړ چاپيريال له امله له سختو ناروغيو سره مخ کيږي، بناءً ډيره اړينه ده چې دماشومانو او تنکيو ځوانانو ترڅنگ په ټولنيزه توگه دټولو وگړو دروغيتا او سلامتيا ساتنی ته بايد ډيره پاملرنه وشي، البته په کابل ښار کې دوگړو دډيري گڼی کونی، دغير پلانی کورونو دجوړيدو او دکاناليزاسيون دنه شتون له امله واقعاً چې زمونږ چاپيريال ککړ شوی او بيلابيلی ناروغي ډيري شوی دی، ددغه راز ستونزو دمخنيوی په اړه ډيره ضروري بريښی چې دخپل دژوندانه چاپيريال بايد تل پاک وساتو ځکه چې روغتيا او سلامتيا په حقيقت کې په پاک چاپيريال کې نغښتی ده او ناولی چاپيريال واقعاً دروغتيا او سلامتيا په وړاندی ستر گواښی دی بناءً دچاپيريال ساتنی لپاره چې کومو چارو ته اړتيا ده لکه په لومړی گام کې دټولو خلکو دپوهاوی کچه بايد لوړ وکړای شي، البته دککړ چاپيريال يو عمده لامل دککړتياو او کثافاتو اچول په

دگلاليو ماشومان لاسونه دهر ډول ميکروبونو څخه پاک او په دې توگه روغتيا او سلامتيا يې خوندي شي.

پردي اساس لکه څنگه چې مخکې وويل شول چې ښار دتولو قدرمنو ښاريانو گد کور دی، نو واقعاً دگد کور په پاکي او صفائي کې هم ټول هيواد وال سره گد مسؤليت لري، ځکه که چېرې ښار مو ناولی وی نو بې له شکه چې دناولتياو دشتون له امله سره له دې چې دژوند چاپيريال مو ناولی کېږي، نو دټول ښار فضا، اوبه او هوا هم ککړه او ناولی کېږي، نوکه چې دښار فضا ناولی او ککړه وی نو په توليزه توگه قدرمن ښاريان همدا ناولی هوا تنفس کوي چې په ښکاره توگه په ډول ډول ناروغيو دخلکو داخه کيدو سبب کېږي، پر دې بنسټ دا دټولو هيوادوالو مسؤليت او رسالت دي چې لومړي له کور څخه نيولي بيا دټول ښار په پاکي او صفائي کې خپل هيڅ راز هلی ځلی او بې دريغه کوشښونه ونه سپموي او تل دخپل داوسيدو چاپيريال او هم دټول ښار په پاکي او صفائي کې ژمن، بيدار او هڅانده و اوسې ترڅو په دې توگه دژوندانه چاپيريال مو تل پاک او ښارمو هم ښکلی وي.

دغه راز لومړنی څيز چې دسړي شخصيت خلکو ته څرگندوي هغه پاکي او نظافت دی ځکه کوم شخص چې دپاکو جامو ښکلی او منظمی څيري سره و اوسې نو مخکې له دې چې دهغې علم او کمال مونږ ته را څرگندشي هغه مونږ ته دښه شخصيت لرونکی ښکاري مگر هغه څوک چې دډيرو کمالاتو لرونکی وي خو دې خپل پاکي او نظافت ته سمه پاملرنه نه وي کړې نو هغه څوک چې دنوموړي شخص له علم او پوهې څخه باخبره دی نو دا شخص داسي انگيزي چې پاکي او نظافت ته چندان پاملرنه نه کوي، نو هغه څوک چې ددې په علم او پوهې نه وي خبرنودا شخص ته به هم ديو حقير و فقير سړي په توگه گوري، نوکه چېرې يو شخص دښه علم پوهې او کمال خاوند وي له دې سره سره بياهم خپل پوهه او کمال دخپرو او ناپاکو جامو ترشا ساتي او دخپل ژوند چاپيريال ته ارزښت نه ورکوي او دقدر په سترگو ورته نه گوري نو نه يواځې دا

چې خپل ځان دټولنې او خلکو په وړاندې ډير حقير خو دې بلکې دخپل علم وپوهې پايله هم له پوښتنې سره مخامخ کوي نوکه چېرې غواړي چې دنظافت و ناورتيا ترمنځ عملاً توپير پيدا کړي ډيره اسانه ده مثلاً له خپلې ډنډې څخه دفارغيدو په صورت کې چمنونو څخه چې په باغونو کې دي خوند اخلي خو برعکس دناولو ځايونو څخه نفرت کوي او له هغه ځای څخه ځان وباسي، سربيره پردې چې دجامو، بدن، کور او داوسيد چاپيريال پاکي او نظافت دلومړيتوبونو څخه شمېرل کېږي دا دهر فرد او بشريت ضرورت هم دی نو ډيره اړتيا لري چې له هغه څخه ساتنه وکړي او تل يې رعايت هم کړي البته زمونږه د ديني او اسلامي دندو او دنيوي او اخروي گټو څخه هم همدا دپاکي او صفائي رعايت کول دی او داسلام مقدس دين په دې سبب نظافت ته ډير ارزښت ورکوي چې دانسان روغتيا او په زرگونه نوري گټې په هغې کې نغښتي دي پاک خدای ﷻ دقرآن عظيم الشان په يو مبارک آيت شريف کې فرمايلي دي.

ژباړه: (غواړي چې خدای پيل کړي پر تاسو مشقت مگر غواړي چې پاک کړي تاسو او ختم کړي نعمت خپل پرتاسو ترڅو چې شکر وکړي) يعنې حکمت دفرضيت د اوداسه هم همدا نظافت دی چې مسلمان شخص بايدپاک ستره او نظيف وي او په بل آيت شريف کې فرمايي هره شيبه خوښوي خدای ﷻ توبه کوونکی او خوښوي هغه کسان چې په پاکي او نظافت کې کوښښ کوي).

او داسلام دستر پيغمبر ﷺ په حديث شريف کې راغلي دي چې: (نظافت جز ايمان دی) هغه څوک چې دخپل بدن او جامو په پاکي او صفائي کې کوښښ نه کوي دمسلمانۍ له اخلاقو څخه پوره برخمن شوی نه دی علماوو ويلي دي: په بدن کې ډيرکوچنی سوري دی چې دخپري او خولي پراساس بنديري او بدن بخار بهرته نه پريردي چې ووځي نوپه دې سبب انسان ناروغه کېږي هغه څوک چې خپل بدن او جامي پاکي وساتي نوډې داډول ناروغيو او امراضو څخه ژغورل کېږي او داسلام په مقدس دين کې پاکي او نظافت کله فرض کله

واجب او کله سنت او دتل لپاره مستحب دی او دشخصي روغتيا پالني په رعايت سره کولی شو خپل وجود له بې شميره امراضو او ميکروبونو وقايه کړو.

د خولې او غاښونو روغتيا پالنه:

میده شوی غذايي مواد چې دغاښونو په منځ کې پاتي کېږي دلږ وخت وروسته فاسدکيږي اوپه خولې کې دمیکروبونو درا توليد دخولې دبدبوبي دوریگانو او غاښنو دخرابيدو سبب کېږي، پردې اساس دهر وخت غذاخورولو څخه وروسته خوله بايدپاکه پريمينځل شي مسواک وهل سنت دی نو بايد دهر وخت غذاخورولو څخه وروسته حدافل دوخله په څلوروښت ساعتو کې بايد په غاښونه کې برس يامسواک وهل شي.

دبدن روغتيا پالنه:

دانسان بدن په ځانگړي توگه دماشومانو پريمينځل په منظم ډول په گرمه هوا کې هره ورځ او دسړي هوا په موسم کې حدافل په او وني کې دوځلې اړتيا لري بغير ددې هغه واړه سوري دپوستکې دخپري او خولې پر اساس بنديري او په دې توگه پوستکې خپل ښه والي او تازه والي له لاسه ورکوي نوپه دې توگه دبدن بوي شاوخوا خلک ناراحته کوي.

په دې هيله چې په ټولنيزه توگه قدرمن هيوادوال خپل د اوسيدو چاپيريال تل پاک وساتي او خپل روغتيا پالني ته هم ډير پاملرنه وکړي ترهغه چې په اوږد مهاله توگه دبشپړي روغتيا په لرلو له هوسا ژوند څخه برخمن شي.

نفس تصوف در تزکیه نفس

مولوی عبدالناصر رقیب

پلیدی (ها) است تاباشد که آن (نفس) به مرحله قابلیت تحلی به فضایل رسد. روی تحقق این هدف به لازم گرفتن، معیت و صحبت ارباب نفوس زکیه طیبه توصیه نموده است، تا باشد از انوارات، فیوضات و کمالات آنها به طریق انعکاس بهره ای گرفت، و قسماً تزکیه نفس حاصل نمود، نصوص صریحی زیاد وارد است، که راجع به جلیس صالح و سوء، پیام های خود را دارند، اما از آن موارد میتوان این حدیث شریف را برگزید، (عن حنظلة الأسیدی قال وکان من کتاب رسول الله صلی الله علیه وسلم قال: لقینی أبو بکر فقال: کیف أنت یا حنظلة؟ قال: قلت: نافق حنظلة قال: سبحان الله ما تقول؟ قال: قلت: نکون عند رسول الله صلی الله علیه وسلم یذکرن بالنار والجنة حتی کانا رأی عین فإذا خرجنا من عند رسول الله صلی الله علیه وسلم عافسنا الأزواج والأولاد والضعیفات فنسینا کثیرا قال أبو بکر: فوالله إنا لنلقى مثل هذا فانطلقت أنا وأبو بکر حتی....) الحدیث. رواه مسلم، باب فضل دوام الذکر والفکر فی امور الآخرة

از ابی ربیع حنظله اسیدی، یکی از کاتبان پیامبر ﷺ روایت شده است که گفت: حضرت ابوبکر ﷺ با من ملاقات کرد و فرمود: حالت چطور است ای

نفس از نقایص و صفات رذیله و آراستن آن به صفات پسندیده و کمالات نفسانیه است یعنی پاک داشتن نفس از انواع آلودگی ها به صورت های گوناگون، تا باشد فلاح حاصل آید، چنانکه الله متعال گفته است ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ ^{الأعلى: ۱۴} یعنی: «به تحقیق رستگار شد هرکس که نفس خود را آراست.»

پس هر نفس بداند که اگر محاسبت و مراقبت را که از وسایل تزکیه نفس اند، در دنیا از آن ملازمت و مواظبت نمایند، در عرصه قیامت هر آئینه بد بخت شود و در دایره هلاک در آید الله ﷻ فرموده است: ﴿وَأَتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَمُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ ^{البقرة: ۲۸۱}

یعنی: «بترسید از آن روز که بازگردانیده میشوید بسوی الله پس هر تنی را جزای کسب وی تمام داده شود و بر کسی ستم نرود.»

تصوف و یا طریقت در عرصه تزکیه نفس جایگاه نخست خود را داشته و سعی بلیغ نموده تا پیروان خود را به قله های کمال عبودیت برساند از این رو آغاز کارش تخلیه نفس از رزایل (پاک داشتن و پاک کردن نفس از

حمد وافر و ثنای کامل خدای را که بر هر کسی قایم است به افعال او، و بر هر جارحه رقیب است بر اعمال او، و بر ضمایر که در دلها افتد مطلع است، و بر خواطر که در نفسها در آید دانا. مثاقل ذره ای در آسمانها و زمین، متحرک یا ساکن، از علم او دور نمانند، و بر نقیر و قطمیر و قلیل و کثیر از اعمال حساب کند اگرچه پوشیده بود. و بر قبول طاعت بندگان اگرچه حقیر باشد تفضل نماید، و به عفو از معاصی ایشان اگرچه بسیار بود تفضل فرماید. احیاء علوم الدین

درود و سلام بر روان مقدس پیغامبر خدا، حبیب الله، شفاعت خواهی ما، روز جزاء، آنکه به خورشید رویش سوگند یاد شد در ﴿وَالضُّحَى﴾ بیان گر عظمت گیسوان خشبیش، آمد ﴿وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى﴾ آسودگی خاطرش بیان شد در ﴿وَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾ همچنان درود و سلام نثار بارانش علمبرداران راه هدی، که پیشه گرفته بودن به خود ایثار و تقوا.

و بعد: باید گفت که تزکیه عبارت از پاک کردن و پیراستن

تزکیه عبارت از پاک کردن و پیراستن نفس از نقایص و صفات رذیله و آراستن آن به صفات پسندیده و کمالات نفسانیه است یعنی پاک داشتن نفس از انواع آلودگی ها به صورت های گوناگون، تا باشد فلاح حاصل آید، چنانکه الله متعال گفته است:
﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّى﴾ (الأعلى: ۱۴)
یعنی: «به تحقیق رستگار شد هرکس که نفس خود را آراست.»

حنظله؟ گفتم: حالم حال منافق است و حنظله منافق شده است، حضرت ابوبکر گفت: سبحان الله، چه می گویی؟ گفتم: هنگامی که نزد پیامبر ﷺ هستیم که بهشت و جهنم را برای ما توصیف می کند به طوری که تصور می کنیم آنها را با چشم خود می بینیم و وقتی که از محضر پیامبر ﷺ بیرون می رویم، با زن و فرزند و تجملات و علایق زندگی سر و کار پیدا کرده، بسیاری از حالات معنوی و صفای درونی و روحی را که در حضور پیامبر ﷺ داریم، فراموش می کنیم و از دست می دهیم. حضرت ابوبکر ﷺ گفت: به خدا سوگند ما هم، چنین حالی داریم و من و ابوبکر به نزد پیامبر ﷺ رفتیم؛ گفتم: ای رسول خدا! حنظله دچار نفاق شده است پیامبر ﷺ فرمودند: موضوع چیست؟ عرض کردم: ای رسول خدا ما، در حضور تو هستیم و بهشت و جهنم را به گونه ای برای ما توصیف می فرمایی که از شدت یقین تصور می کنیم آنها را با چشم خود می بینیم، اما وقتی از محضر مبارکت خارج می شویم، زن و فرزند و علایق دنیا، طوری ما را به خود مشغول می کند که بسیاری از فرموده های شما را فراموش می کنیم،

پیامبر ﷺ فرمودند: سوگند به کسی که روح من در دست قدرت اوست، اگر بر آن حالی که در نزد من و در اثنای ذکر دارید، بمانید، فرشتگان بر فرش هایتان و در میان راه، با شما مصافحه می کنند، و لیکن ای حنظله ساعتی برای دنیا و ساعتی برای خدا. و سه بار این را تکرار فرمودند.»

حصول صحبت ارباب نفوس طیبه اول و آخر کار اهل سلوک نبوده، بلکه مقدمه و ممد برای تزکیه نفس است تصوف و طریقت پیروانش را دستور می دهد بر لازم گرفتن مقامات ذیل: ۱- مقام مشارطت ۲- مراقبت ۳- محاسبه ۴- معاقبت ۵- مجاهدت ۶- معاتبت

الف: مشارطت به معنی شرط کردن است، مطلب معامله کنندگان در تجارتهای و شریکان در بضاعتها سلامت سود است، و چنانکه بازرگان از شریک خود یاری طلبد و مال به او بدهد تا بازرگانی کند پس باوی شرط و حساب کند. همچنین عقل بازرگان است در راه آخرت، و مطلب او سود او (تزکیه نفس) است؛ زیرا رستگاری او بدان است. حق تعالی گفته است: ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ (الشمس: ۹-۱۰)

یعنی: «به درستی رستگار شد کسی که آن (نفس) را به علم نافع و عمل صالح پاک کرد و نما داد و به درستی که نا امید شد کسی که آن را به جهل و معصیت نهان گردانید.»

عقل در این تجارت از نفس یاری طلبد، و او را کار فرموده مسخر گرداند تا باشد پاک کند و نما دهد، به منظور تحقق این هدف عقل محتاج باشد. اول به مشارطت نفس. پس او را موظف کند به انجام کار هایی که سبب فلاح اوست و شرطها کند بر اینکه از پی روی شیطان دوری کند و راههای رستگاری بدو نماید و او را ملزم نماید به سلوک آن راهها، آنگاه از مراقبت او لحظه ای غافل نشود، زیرا اگر او را اهمال کند از او جز خیانت

و ضیاع کردن سرمایه نبیند، چون غلام خاین و بلهوس که مجالی یابد و مال به دست او افتد جز بلهوسی کار دیگر نخواهد کرد، پس از فراغ باید که با او حساب کند به وفا آنچه که بر آن شرط کرده بود. کار در اینجا خلاصه نشده بلکه اندام های هفت گانه (چشم، گوش، زبان، شکم، فرج، دست و پای) را نیز توصیه نماید.

ب: مراقبت، ابراهیم خواص گوید، مراقبت خلوص باطن است با خدای تعالی در آشکار و پنهان. دیگری گوید: مراقبت بیرون شدن نفس است از حول و وقوه خود، انتظار لطف و رضای او داشتن و روی باز گرداندن از غیر او وقتی که آدمی نفس خود را وصیت نموده و با وی شرط کرد پس باقی نماند مگر مراقبه آن در حال خوض در اعمال، و ملاحظه آن به چشم نگارنده، زیرا اگر او را به حال خودش واه گزارد بیفرمانی کند تباه شود، جبریل از پیامبر ﷺ از احسان پرسید. پیامبر ﷺ در جواب فرمود: أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تكن تراه فإنه يراك.

الجمع بين الصحيحين، باب افراد مسلم

یعنی: «خدای را چنان پرستش کنید، که گوئی او را می بینی، و اگر تو او را نمی بینی او ترا می بیند.»

و آمده است که زلیخا چون با یوسف ﷺ خلوت کرد برخاست روی بت خود را بپوشید، یوسف ﷺ گفت: چون است، تو از مراقبت جمادی شرم می داری، من از مراقبت ملک جبار شرم ندارم؟ و مردی جنید را پرسید: به چی چیز بر فرو

خوابانیدن چشم استعانت کنم؟ گفت: بدانچه می دانی که نظر ناظر سوی تو سابقتر از نظر تو است به سوی منظور الیه.

ج: محاسبه نفس، عبارت از تفقد

و تفحص احوال نفس است بدین معنی که از خوب و بد آنچه از انسان همه روزه روی میدهد شماره آن را داشته در آخر روز حساب کند که نیک او از بد او یا بد او بر نیک فزونی دارد و باید دانست که بنده را چنانکه در اول روز مشارطت و توصیه نفس ضرور است همچنان باید که آخر روز ساعتی باشد که نفس را مطالبت و محاسبه نماید و بر همه حرکات و سکنات وی حساب کند تا بر سود حاصله شکر و سپاس نماید و اگر زیان پیش آمده باشد به ضمان و تاوان آن مطالبه نماید چنانکه خداوند متعال فرموده:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَتَنْظُرْ نَفْسَ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ﴾ الحشر: ۱۸

یعنی: «ای کسانی که بگرویدید به ایمان بترسید از خدای و [باید که] بنگرد هر نفسی که چه پیش فرستاده برای فردا» این اشارت است به محاسبه بر آنچه که گذشته و بر همین منظور حضرت عمر رضی الله عنه گفته است: (حاسبوا أنفسكم قبل أن تحاسبوا، وزنوا أنفسكم قبل أن توزنوا) شرح السنه باب اجتناب عن الشهوات

یعنی: «حساب کنید با نفس های خویش پیش از آنکه حساب کرده شوید و بسنجید آن را پیش از آنکه سنجیده شود».

د: معاقبت، مرحله چهارم از تزکیه نفس به شمار میرود، هرگاه با نفس خود حساب کند و اگر از اکتساب معصیت و ارتکاب تقصیر در انجام مکلفیت ها او را مهمل گذارد، معصیت کردن بر وی آسان شود و آن سبب هلاکی او بود، بلکه باید آنرا عقوبت کند.

چون اگر لقمه ای شبیهت به شهوت بخورد، باید شکم را به گرسنگی عقوبت کند و چون در غیر محرم نگیرد، چشم را به منع نظر عقوبت کند، همچنین طرف از اطراف را به منع آن از

شهوتهای آنها عقوبت کند، چنین بود عادت سالکان راه آخرت. منصور بن ابراهیم گفته است که مردی از عابدان با زنی سخن گفت، و بدان انجامید که دست بر ران وی نهاد، پس پشیمان شد و دست در آتش نهاد تا از سوختن آن آواز بیرون شد.

ه: مجاهدت، نزد اهل عرفان عبارت است از کار زار کردن با نفس اماره و شیطان... مجاهده صدق نیازمندی به سوی خدای تعالی باشد بوسیله بریدن از هر چه که ماسوی اوست، و آن چنان باشد که چون بانفس خود حساب کند و بیند که معصیتی کرد، باید که او را معاقبت کند به عقوباتی که سزاوار اوست و اگر بیند که از روی کاهلی در انجام فضایل و یا ورد از اوراد سستی کرد باید که او را ادب کند بدانچه که درد ها را بر او گران گرداند و فنون و وظایف را الزام نماید تا آنچه فوت شده و تقصیری که گذشته جبران شود و تدارک پذیرد.

روش بندگان مخلص الله صلی الله علیه و آله چنین بودند، منقول است که ابن عمر رضی الله عنهما را چون نماز جماعت فوت شد، آن شب را مجاهدتا صبح بیدار داشتی. و چون نماز شام را تا برآمدن دوستاره تأخیر کرد، جبرانش دو بنده را آزاد نمود، در مورد مجاهده بانفس حکایات فراوان از صالحان روایت شده.

و: معاقبت، باید دانست که دشمنترین دشمنان انسان را، نفس اوست که در میان دو پهلوی او قرار دارد و آن (نفس) بد فرمای (میل کننده به شر و گریزنده از خیر) آفریده شده است، انسان را مکلف گردانیده شده، تا اینکه نفس اماره را تزکیت و تقویم نموده با زنجیر و سلاسل قهر بسوی عبادت و اطاعت پرورگار و خالق او، بکشاند و او (نفس) را از شهوتها منع و از لذتها باز دارد، ربع چهارم احیاء علوم الدین کتاب مراقبه و محاسبه هر که بانفس اماره

چنین سلوک نمود، و او را توبیخ، معاقبت، تغییر و ملامت نمود در این صورت نفس اماره او به نفس لواحه مبدل می گردد، آن نفس لواحه که الله متعال به آن سوگند یاد نموده فرموده است: ﴿وَلَا أَقِيمُ بِالنَّفْسِ الْوَاهِمَةِ﴾

در این وقت است تزکیه نفس که هدف از بعثت رسولان علیهم الصلاة والسلام بوده، حاصل می آید، در این هنگام نیروی معنوی در باطن بوجود آمده که وسیله آرامش روحی، روانی گردیده و جوارح را نیز تحت تاثیر خویش قرار داده، نمی گزارد که طغیان کند و بر حریم دیگران داخل شود و یا هم هتک حرمت نماید، زیرا تزکیه نفس عبارت از اصلاح قلب است، وقت که قلب صالح شد، باقی اعضا صالح می گردد چنانکه رسول الله فرموده است: (ألا وإن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله . ألا وهي القلب).

ابن ماجه باب الوقوف عند الشبهات .

افرادی که دارای قلب صالح و نفس تزکیه شده هستند به بنی نوع خود هیچ گاه ظلم، خیانت و جفا کاری را روا نمی دارند بلکه ترحم، دست گیری و اخوت اسلامی را به پیش می گیرند، در آخر باید خاطر نشان ساخت که کار و هدف تصوف سراسر تزکیه و رسیدن به اصل حقیقت انسانی است روی این ملحوظ حتی انجام نوافل را به پیروان خود به اساس این فرموده (حسنات الابرار سیئات المقربين) لازم می پندارند که باید دائم به ذکر حق صلی الله علیه و آله مشغول بود و در طول شب و روز اوراد مسنون را ورد نمود.

مآخذ:

۱- قرآن کریم

۲- احادیث شریف

۳- ربع چهارم احیاء علوم الدین

۴- مکتبه شامله فارسی

په نړۍ کې د فقر عوامل او سببونه

دویمه برخه:

د ابونافع حمیدی لیکنه

ناسم تدبیر:

د ژوند تجربو دا خبره ثابته کړي چې د فقر او بې وزلۍ ډیر حالات دعايداتو یا پیداوارو دکمښت له وجې نه، بلکه دانسانی غیر حکیمانه او ناسم تدبیر له وجې منځته راځي. دا چې ځینی خلک داسې دی چې د ژوند ضروری او غیر ضروری مسایل یا خونه پیژنی او یا خو ورته چندان اهمیت نه ورکوي، دخپل ژوند مصارفو او ورځنیو لګښتونو لپاره منظم پلان او مهال ویش نلري، کوم څیزونه ضروری دی چې ورته اولویت ورکړل شي، او کوم نور تجملی او ددوهمی درجی ارزښت لري، نو مخکې له دینه چې د ضروری شيانو برابرولو او تیارولو ته اقدام وکړي، دتجملی او غیر ضروری شيانو په رانیولو او برابرولو پیل کوي، چې دا کارنې د اقتصادي ناخوالې او بیوزلۍ لامل ګرځي.

د مثال په توګه یو سوداګر ددې پرځای چې ضروری مالونه راوړي او په خپل وخت دخلکو احتیاجات ورباندې پوره کړي، بالعکس داسې څیزونه را واردوي چې ورته ضرورت یاکم او یاهم بیخي نه وي.

یا دبیلګې په ډول یو دولتي کارکوونکی باید مخکې له ځان سره دا فکر وکړي چې

دومره می معاش او عاید دي او میاشتنی مصرف می دومره، نو ددواړو ترمنځ یو مناسب انډول جوړ او کوم ضروری شيان باید ددغې میاشتنۍ په جریان کې راوښی او دکومو غیر ضروری شيانو له رانیولو څخه ډډه وکړي، هسې نه چې معاش ئې دناسم ندبیر له امله دمیاشتنۍ په لومړیو ورځو کې حیف و میل شي.

اصلاً خو ددغه حسن تدبیر او اقتصاد پوهاوی لپاره دحضرت یوسف عليه السلام په څیر باتدبیره، هوشیار، څیرک او عاقل شخصیت ته اړتیا ده، هغه دخدای پاک لمنی پیغمبر چې خپله وړتیا او پوهاوی ئې ترنورو خلکو ښه لیدله او دراتلونکي انساني ناورین دمخنیوی په موخه دا وړاندیز وکړ چې هغه ته دا مسؤلیت ور وسپارل شي، الله پاک په قرآن عظیم الشان کې هغه حادثه داسې بیانوي:

﴿ قَالَ أَجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْهَا ۚ ﴾ - یوسف: ۵۵

ژباړه: یوسف وویل: ما دځمکې پر خزانو باندې مقرر کړه، ځکه زه ددغو اماناتو ښه ساتونکی او ښه تدبیر کوونکی یم.

هغه دیوسف عليه السلام غوره تدبیر او عاقلانه تصرفات و چې مصر ئې له فقر اوناتوانۍ څخه وژغوره او داسې بنسټ ئې جوړ

کړ چې دنړۍ دنورو ملکونو څخه به خلک ورته راتلل او د فقر نه دخلاصون په وجه به ئې ورڅخه خوراکي توکي وړل چې په دی سره ئې هم خپل کور ټولنه او نور هیوادونه له فقر څخه وژغورل.

نو غوره تدبیر نیول او د ضروری او غیر ضروری تجملی شيانو پیژندل او درجه بندی کول د بې وزلۍ نه دخلاصون او فقر کچې په واکمنولو او له منځه وړلو کې زیات اهمیت لري.

دلته په لنډه توګه د ضروری شيانو رانیول او دتجملی او غیر ضروری شيانو پرېښودلو ته اشاره کوو:

الف: دکافي غذا خوړل او یا دکورنۍ له پاره دغذائي ضروری توکو برابرول دانسانانو اولبه حیاتي ضرورت بلل کیږي، ځکه همدا تغذیه او غذا ده چې دانسان ژوند تأمینوي او

د ژوند حق دالله تعالی له طرفه یو امانت دی او دا حق په نورو ټولو حقوقو مقدم دي، کله چې یو ماشوم له موره نوی وزیږېږي نو پټی سترګی هری خواته دخورو په لټه خوله خلاصه خلاصه کوي او هڅه کوي

حضرت آدم عليه السلام ته چې الله پاک دکوم کار امر وکړ، ورته

لارېښوونه ئې وکړه هغه دغذا او خوراک موضوع وه.

کله چې الله تعالی حضرت آدم ﷺ ته په جنت کې ځای ورکړ نو ورته ئې وفرمایل: ﴿وَقُلْنَا يٰۤاٰدَمُ اَسْكَنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِيْنَ﴾ = البقرة: ۳۵

ژباړه: ورته مو ویل آی آدم ﷺ: ته او کورواله و په جنت کې اوسېږي او په جنت کې موهرڅه چې زړه غواړی پرېمانه ئې وخوری، خودغه ونی ته مه نږدی کېږی، که مو دا کار وکړ نو دظالمانو له ډلې به شی.

ددی په څنگ کې ئې حضرت آدم ﷺ ته ډاډ ورکړ چې جنت داسې ځای دي چې مایحتاج خوراکی انسانی توکی ټول پکې دی او دکامل راحت او آسودګی ځای دي، الله تعالی وفرمایل:

﴿اِنَّ لَكَ اَلَّا تَجُوعَ فِيْهَا وَلَا تَعْرَىٰ وَاَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيْهَا وَلَا تَصْحَىٰ﴾ = طه: ۱۱۸ - ۱۱۹

ژباړه: تالپاره داسې څه دی چې هیڅ به پکی نه وړی شی او نه لوڅ او نه به هم پکی تړی شی او نه به هم ډګرمی نه په تکلیف شی.

نو غذا او خواړه چې دومره حیاتی حیثیت لري، دا به بی تدبیری او د عقل نه خلاف کار نه وي چې یو انسان دخوراکی ټوکو پرځای بل غیر ضروری څیز را ونیسی او ورته ترجیح ورکړی، لکه چې ګټور،

ضروری خواړه په کور کې نه خوری هغه خواړه چې په صبحی او جسمانی توګه کې تقویه کوی،

دناروغیو په مقابل کې ئې د بدن مقاومت لوړوي، او ددی پرځای غیر ضروری فیشنی لباس رانیسی او یا دکور له پاره غیر ضروری تجملی فرشونه، ظرفونه او دموډ او فیشن سامانونه رانیسی دکور ظرفونه، فرشونه، دموډ او فیشن

شیان هم ښه شیان دي، خو نه دا چې پر خورو او ضروری غذایي توکو باندی مقدم شی بلکه یو شاعر چې دا رنگه انځور کړي او وایي:

زه غریب به نفس هوا کوم ترکومه خورم سورسک خیال دحلوا کوم ترکومه ب: دشرعی پلوه زیات تجملی او مترف ژوند

دانسان لپاره په دی دنیا کې مناسب ندی، ځکه دا دنیا دخو ورځو لپاره الله تعالی انسان ته ورکړي چې دبلې تلپاتی ورځی (آخرت) لپاره پکې له ځان سره توبه واخلي، نودغه ژوند مقصود بالذات ندی بلکه یوه لاره ده دبلې نړۍ او ابدی ژوند لپاره درسیدلو. ﴿وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا مَتَعٌ﴾ = الرعد: ۲۶

او ددنیا ژوند یوه ناڅیزه متاع ده.

او په بل مبارک آیت کې فرمائي:

﴿وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى﴾ = الاعلى: ۱۷

او دآخرت ژوند تردنیایي ژوند غوره او تلپاتی دي.

الله پاک ﷻ دځینو قومونو دهلاک لامل ددوی اسراف، لاپالې ژوند او زیات تجملی او فیشنی سازو سامان او دالله نه غفلت، او دفسق او فجور غوره کول بللی، ډیر مترف او عیاش ژوند انسان اسراف، بخل، ظلم، دآخرت نه بی پروائی او بالآخره فسق او فحشاء ته بیانی او په راز راز ناروغیو ئې اخته کوي.

الله پاک فرمائي: ﴿وَاِذَا اَرَدْنَا اَنْ نُّهْلِكَ قَرْيَةً اَمَرْنَا مُتْرَفِيْهَا فَفَسَقُوْا فِيْهَا فَحَقَّ عَلَیْهَا الْقَوْلُ فَنَدَمْنٰهَا نَدَمٍ مَّرًّا﴾ = الإسراء: ۱۶

ژباړه: او کله چې دیوه کلی هلاکیدو اراده وکړو نو دهغې قریې عیاشو ته امر کوو چې دخپلو حکامو او الی استازو.

پیروی وکړی خودوی فسق او نافرمانی کوي نو دالله له طرفه دلیل او حجت پر دوی حق دي نو ئې په سپکاوی سره هلاکوو.

نن سبا ډیرې ناسوره ناروغۍ چې داوسنی

پرمختللی عصر ډاکتران او طبیبان ئې په درملنه کې سرگردانه او حیران دي زیاتره په پرمختللو ملکونو او یاهم په هغو کورنیو او ټولنو کې رامنځته کېږی چې په عادی انسانی ژوندانه باندی اکتفاء نکوی اسراف په خوراک او دژوند په ټولو لګښتونو کې کوي، چې سمدلاسه په ناروغیو اخته شول او په تدریجی توګه د مزمن فقر او تنګسۍ سره به مخامخ کېږی.

داسلام مقدس دین ټول احکام په پوره تدبیر او حکیمانه انداز سره تشریع شوی دی، په یوه شپه او ورځ کې مثلاً پنځه وخته لمونځ، په ټول کال کې یوه میاشت روژه نیول، په ټول عمر کې دشرايطو په شتون سره یو ځل دبیت الله الحرام حج کول او دنصاب په لرلو او دکال په تیریدو سره په یوه کال کې زکات ورکول، ټول یوه لویه فلسفه لري او دا رنگه مسلمان ته درس ورکوی چې خپل ټول ژوند، خاصتاً مصرفی اړخ په یوه ټاکلی او منظم مهال ویش باندی عیار او ضرورتونه او اولیتونه پکې په پام کې ونیسی.

دا چې اسلام یوه ډله څیزونه حرام کړی، الکولی مشروبات او هغه خوراګونه چې دانسان بدن (جسم او روح) ته زیان رسوی انسان ته ئې خوراک ممنوع کړي، ترڅو له یوی خوا یې صحت ښه وی او له بلی خوا دفضول خرڅۍ او اسراف نه ځان وساتي.

داسلام نازنین پیغمبر حضرت محمد ﷺ دکورنیو دهغو مشرانو په هکله چې په دغه کار کې مقصر دي، فرمائي:

ژباړه: (دیوه انسان له پاره همدا ګناه بس ده چې خپله روزی بیځایه ضایع کوي). ابوداؤد دعبداالله بن عمر په روایت

همدا رنگه رسول الله دکورنیو لګښتونو

او دا چې په کورنۍ دحلالی روزی راپیدا کول او ورباندی مصرفول ترنورو صدقاتو او خیراتونو نه غوره دي فرمائي: «هغه دینار چې دالله په لار کې لگوی، هغه دینار چې ورباندی یو غلام آزادوی، هغه دینار چې بی وزله ته ئې صدقه کوي او هغه دینار چې پخپله کورنۍ باندې ئې مصرفوي، ترټولو نه ډیر اجر او ثواب دهغه زیات دي چې پخپله کورنۍ باندې ئې لگوي».

مسلم دحضرت ابو هريره په روایت سره

اسراف او فضول خرخی:

اسراف او بیځایه لگښت داسلامی لوړو تعلیماتو او هدیاتوله انده، ناوړه، ناروا او حرام عمل دي، او گڼ شمیر دیني او دنیوی، جسمی او روحی تاوانونه له ځان سره لري.

که چېرې په خوړو کې دانسانی ضرورتونو پرته اسراف وشي، پرته لدینه چې مال بیځایه مصرفیږي، بدن هم په رازراز ناروغیو اخته کیږي، چې دشکری، لوړ فشار، دویني غوړیدو، دځینو ویتامینونو دزیاتوالی او ځینو نورو دکمبود لامل گرزي.

دځینو انسانانو ورځنیو خوراکونو ته چې گوري، هک پک به ورته حیران شي چې ولی دومره بیځایه لگښت کوي، دا خو ټول اضافي مصارف ؤ، په تیره بیا نن سبا ودونه یا نور مراسم خو به سیالی او په هوتلونو کې ترسره کیږي او دومره بی ځایه لگښتونه ورباندی کیږي چې دغریبانو په اصطلاح دیوه ژمی آذوقه ترې جوړیږي. دا ټول څیزونه خونه خوړل کیږي، بلکه ټول فاسد او په زباله دانیو کې غورځول کیږي، نو دغه کار له یوه پلوه حرام عمل دي، ځکه اسراف دي او اسراف په اسلام کې حرام دي. او له بله پلوه ډیرې صحتی او ټولنیزې بدی پایلی لري.

الله پاک په قرآن عظیم الشان کې فرمائي: ﴿وَلَا تُبْذِرْ بَذِيرًا إِنَّ الْبَذِيرَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾
الإسراء: ۲۶ - ۲۷

ژباړه: او اسراف مکی ځکه اسراف کوونکی دشیطان وروڼه دي او هغه دخپل رب په وړاندی ناشکره ؤ.

همدا رنگه فرمائي: ﴿وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾
الأعراف: ۳۱

ژباړه: وخوړی او وڅښی او اسراف مکی، ځکه الله تعالی اسراف کوونکی نه خوښوي.

داسراف او فضول خرخی نه مطلب دا ندی چې سړی دژوند مایحتاج شیان نه وخوړی او نه ئې واغوندی، بخیلی وکړي، ځکه بخل او بخیلی په اسلام کې مذموم عمل دي، بلکه داسراف او بخل ترمنځ یوه منځ لاری، معتدله او وسط لاره غوره کړي الله تعالی فرمائي: ﴿وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا﴾
الإسراء: ۲۹

ژباړه: او خپل لاس خپلی غاړي ته مه بیایه (بخیلی مه کوه) او مه خپل لاس ډیر خلاص نیسه (اسراف مه کوه) نو پدی دواړو حالاتو کې په ملامت کوونکی پېښمانه شي، په یقین سره الله پاک روزی پراخوی هغه چاته چې وغواړی او الله تعالی دخپلو بندگانو دحالاتو نه ښه خبر او لیدونکی دي. همدا رنگه داهم مطلب ندی چې یوازې انسان دخپل ځان په فکر کې وي او دخپلوانو، دوستانو، همسایکانو او دټولنی دبی وزلانو فکر نه وي ورسره، په یوه روپی زړه نه کیږي، کله چې دزکات، صله رحم، خیرات او صدقی خبر ورته وکړي، نو دقارون په څیر کې تندی چاووی او تک تورشي، بلکه دزړه له تله باید را مرسته کول او دنوروسره همکاري دځان لپاره یو مسؤولیت او دده په مال کې دنورو لپاره یو حق وېولی، لکه الله ﷻ چې فرمائي:

﴿فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلْسَائِلِ وَالْمَحْرُومِ﴾
المعارج: ۲۴ - ۲۵

ژباړه: او ددوی په مالونو کې ثابت حق دی دسوالکړو او محتاجو انسانانو لپاره.

کله چې داسلامی حکومت لمن په مدینه منوره کې وغوړیده نو اسلامی تعلیماتو یوازې اخلاقی بڼه نه درلوده بلکه هلته دصدقاتو وراثت، وقف، وصیت، دیتیمانو حقوق، دگاونډیانو او... نورو حقوق لازمی وگرځیدل، کله به چې یوه کلی ته مسافر راغی نو تردریو ورځو پورې به ئې دمیلمانه په توگه خواړه ورکول، همدا اخلاقی قوانین بیا په قانونی او ټولنیزې همدردی باندې بدل او پرته له اجبار او اکراه نه خلکو ومنل او پخپل ځان ئې عملی کړل او یوه سوکاله ټولنه رامنځته شوه چې اساس ئې ورورولی، تعاون او یو بل سره مرسته کول ؤ.

یعنی باید خلک له اعتداله کارواخلي او ددوی اتفاق دېخل حد ته ونه رسیږي، ترڅو دثروت او دارائی له دوران نه مخنیوی وشي، او نه هم دومره مصرف کړي چې خپل اقتصادی قدرت له لاسه ورکړي او باید ددوی په کړنو کې دتوازن داسی احساس موجود وي، چې دپرځای لگښت او مصرف په میدان کې وروسته پاته نشي، همدارنگه دبی ځایه مصرف نه هم ځان وژغوری.

همدارنگه دحقیقی او پرځای مصرف کولو پرځای چې فضول خرخی او اسراف ته مخه کوی، په حقیقت کې دالله دنعمت په مقابل کې کفران گڼل کیږي او دخدای دنعمت په مقابل کې ناشکری خو هماغه دشیطان او دده دتالی څټو لاره ده او بس.

نو پدی توگه دیوې سالمی او صالحی بشری ټولنې لپاره اړینه

ده چې دقانونی قیوداتو او اخلاقی تربیې او ټولنیزه فشار په راورلو سره دبیځایه مصارفو او لگښتونو مخنیوی وشي، لکه چې په مدینه منوره کې داسلامی قانون دتینګښت سره سم دا کار په مختلفو لارو سره تطبیق شو، هغه دا چې فضول خرڅی او عیاشی په مختلفو طریقو سره قانوناً حرامه شوه او له بله پلوه په قانونی تدابیرو سره ئې بالواسطه دبیځایه مصارفو لاره بنده کړه.

په دغه قوانینو سره اسلامی حکومت وکولای شول چې د بخل مفکوره په زکات او صدقاتو سره له منځه یوسی او را له منځه ولاړل چې خلک د بخیلی له وجی احتکار، دپیسو او مالونو ساتل او د شتمنی رکود او نورو ناوړه کارونو او غیر اخلاقی عمل دي او ددغو دواړو ترمنځ ئې اعتدال او میانه روی ته مخه وکړه.

مولانا ابوالاعلی مودودی لیکي: «ددغې مفکورې تولید او ایجاد بخیلان سرتیقي او اعتدال خوښوونکی او میانه روان ئې معزز او قابل احترام وګرزول، فضول خرڅان او مسرفین ملامت شول او انفاق کوونکی شتمن ئې دټولنې قدرمن خلک ګرځول.

دهغه زمانې ویاړلی تمدن تأثیرات دنن زمانې په اسلامی ټولنه کې هم شتون لري چې مسلمانان په هرملک کې چې وي بخیلان او دزرو او شتمنی محتکران او ذخیره کوونکی کنجوسان چې ددی زمانې قارونیان بلل کیږي بد بولی ورسره ګرکه لري او بالمقابل سخاوتمندانو ته له عزت او قدر په سترګه ګوري».

الله جلّت عظمته دخپلو نیکو بندګانو په حق کې چې اسراف او بخیلی نه کوي، داسې فرمائي: **وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ**

يَقْتَرُوا وَكَانَ بَيْنَهُمْ قَوَامًا ٦٧

ژباړه: او هغه کسان چې کله انفاق کوي اسراف نکوي او نه هم بخیلی او ددی دواړو ترمنځ وسطه لاره غوره کوي.

دپورتی مبارک آیت مطلب دا دي چې دهغه خلکو حالت داسې دي چې کله څه مصرفوی نو داسې نکوي چې په عیاشی، قمار بازی، شراب خوړلو او بی ځایه جشنونو سره او یا په واده کې زیات لګښتونه وکړي او نه هم دومره بخیل شي چې خپل ځان، اولاد او ذیحقو کسانو لپاره دضروری مایحتاج څیزونوله برابرولونه غاړه وکارې او یا هم دحيثیت او آبرو، ننگ او میړانی په میدان کې له نورو کسانو نه کم راشي، بلکه متوسط او منځ مهاله ګرځولاره پرمخ بیاني.

اسراف او بخل څه ته وائي:

داسلامی شریعت له انده اسراف لاندی حالات لري:

لومړي: په نامشروع کارونو کې دمال لګښت ولوکه یوه روپی هم وي.

دوهم: په مشروع کارونو کې دلګښت پرمهال دحده تجاوز کول، او دا چې یوکس دخپل توان نه زیات مصرف وکړي او یا زیات مال دضرورت پرته لارو او یا هم په عیاشی کې ولګوي.

درېیم: په خیریه او عام المنفعه چارو کې مال لګول خو نه دالله درضا حاصلولو په غرض، بلکه دخان ښکارولو او ریا کاری په موخه.

همدارنگه بخیلی هم دوه حالت لري:

لومړي: دا چې یوکس دخپل ځان، کورنی او اولادونو دضروری مایحتاج ضرورتونو پوره کولو دخپل مقام او منزلت سره مطابق لګښت ونکړي.

دوهم: دا چې په عام المنفعه او خیریه چارو کې هیڅ له جیبه ونه باسی. وسطه او منځ لاره چې دافراط او تفريط

ترمنځ ده، هغه داسلام مقدس دین لاره ده، دا چې الله ﷻ انسانانو ته ترسیم کړي او ورباندې ئې امر کړي، لکه مخکینی مبارک موچې ذکر کړ هغه چې الله تعالی فرمائي: **وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ** = ^{الأعراف: ٣١}

یعنی وخورئ او وڅښئ او له حده تجاوز مه کوئ چې الله تعالی له حده تېروتنکی نه خوښوي.

یعنی دا چې الله پاک نه غواړي چې تاسې وړي تړئ، وچې شونډې او سپیره وګرزی او دالله تعالی له حلالی روزی نه محروم وي او دا که څوک عبادت وبولی، داسلام نه ئې غلط تعبیر کړي، ځکه دا عبادت نه دي او نه په دي سره الله خوښیږي.

بلکه عبادت خو دا دي چې انسان دهغه دور کړي روزی نه وخورئ، وڅښئ او واغونډئ او خپل دنیاي ژوند ښکلی ورباندی جوړ کړي، خو هغه ټکی چې موضوع فساد او حرمت ته رسوی، هغه په دغو شیانو کې اسراف او له حده تجاوز دي.

نو جوته شوه چې د فقر دعواملو او اسبابو نه یو هم اسراف او بخیلی ده.

نور بیا

هغه مراجع چې ورڅخه استفاده شوي ده:

- ١- قران کریم.
- ٢- صفوة التفاسیر،
- ٣- تفسیر غرائب القرآن ور غائب الفرقان، النیشاپوری.
- ٤- مسلم، ابوداؤد.
- ٥- مودودی، مولانا ابوالاعلی، تفهیم القرآن.

پیرامون صلح با مخالفین در قرآن

مولوی غلام محمد جویا

نحمده و نصلی علی رسولہ الکریم! اما بعد: از زمانیکه بشر به زندگانی اجتماعی که دیدگاهها نسبت به آن متفاوت است روبرو شد، این دو کلمه (گفت و گو و جدل) با زندگی و روش انسان همگام بوده است. تا برای انسان آن معنی و مفهومی را مجسم کند که بیانگر افکار او در عرصه بیان، ابراز نظر در میدان های نبرد باشد.

خداوند متعال در شریعت خویش تشریعات کامل و روشنی را که در بر گیرنده ای زوایای گوناگون اعتقادی، عبادی، اخلاقی، اصلاحی در ابعاد فردی و اجتماعی بشر است. برای هدایت انسان به عنوان خلیفه و جانشین خود در زمین فروفرستاده است. و انسان به عنوان مخاطب عاقل و مختار این آموزه ها، موظف به التزام مستمر به این فرامین است؛ به گونه یی که منحصر در لحظات محدود و مشخص و یا در مساجد و معابد نباشد، بلکه در همه موقعیت های زندگی از برکت های این التزام مداوم بهرمنند شوند. بخشی از تعالیم ارزشمند انبیاء علیهم السلام معطوف به تامین نوعی ارتباط انسان با محیط پیرامون و شیوه تعامل با هم نوعان است. که دراین میان مفهوم گفت و گو از اهمیت و برجسته گی ویژه ای برخوردار است. گفت و گو در منطق

قرآنی مناسب ترین راه کار برای ارتقای سطح تفاهم متقابل صاحبان اندیشه های متفاوت است؛ امری که فقدان و یا نقصان آن، زمینه ساز بروز خشونت ها و منشأ کشمکش های پر دامن و خون بار در تاریخ بشریت و حتی دنیا معاصر میباشد. خوانش نوین از این مفهوم راهبردی در بستر آموزه های دین اسلام، با نگاه به وجوه اشتراک با ادیان سماوی، میتواند زمینه ساز تقلیل مرارت های بشر رنجور و تحقق همزیستی مسالمت آمیز بین ابنای بشر، به عنوان یکی از اهداف بلند تعالیم الهی میباشد.

گفت و گو باید در فضایی باشد که بتواند به روش عملی مفید و نتیجه بخشی تبدیل شود، بجای اینکه در شکل و مفهوم عملی محدود و بی محتوا باشد. خداوند جل و علا در قرآن کریم از پیغمبر ﷺ میخواهد که برای این جایگاه روش اساسی ایجاد کند، با برنامه ریزی عملی و ویژه گی های ضروری آن شرایط را فراهم سازد. و مقدم بر همه، شخصیت بحث کننده قرار دارد. که گفت گو را طرح و رهبری میکند. و شخصیت طرف دیگر گفت و گو و آن حالت روحی اخلاقی که در راه شناخت و ایمان با گفت و گو همراه است نه در قالب جدلی و بی محتوا.

آن گاه تلاش سخت لازم است تا در ایجاد زمینه ای برای تفکر شخص مستقل فضای مطمئن و آرام بوجود آورد. که از هر گونه تاثیر پذیری که ذهن و فکر انسان را دچار آشفتگی سازد عاری باشد. و نیز او را از کرانه های که تنها شخصیت او مطرح باشد نه دیگران، دور سازد؛ طوری نباشد که تنها انعکاس از سایه دیگران باشد که نه مالک اراده خود باشد و نباشد. به این دلیل حق فکر کردن نداشته باشد، چون به این امر که دیگران به جای او بیاندیشند یا از او بخواهند که کاری انجام بدهد عادت کرده است. سپس شرایط طبیعی گفت و گو را برای هر دو طرف آماده سازد. به این معنی که هر انسان نسبت به موضوع گفت و گو تمام جزئیات و لوازم آن شناخت داشته باشد در نهایت انسان باید آن روش گفت و گو را بکار گیرد که بتواند دیگران را به موضوع بحث هدایت کننده باشد.

در فرایند بحث گفت و گو شرایط پنج گانه زیر ضروری میباشد.

۱- شخصیت کسی که بحث گفت و گو را اداره میکند.

شرط اساسی هر بحث و گفت گو بین طرفین اینست، که هر دو طرف بحث، دارای آزادی اندیشه

پیام

۴۹

قرن سال ۱۳۹۰

۴۹

ای باشند که به انسان اعتماد بنفس بدهد و نباید دست خوش تهدید دیگران واقع شود. و در برابر کسانی که خود را بزرگ می شمارند احساس حقارت کند. و در نتیجه اعتماد به نفس و اندیشه خود را از دست بدهد، رسول الله ضمن تعلیم و تعالیم معارف الهی در قرآن کریم، هم خود را بر این داشته است که شرط استقلال فکری را برای کسانی محفوظ نگه دارد که میز گرد های بحث گفت و گو را در اختیار خود دارند؛ پیغمبر ﷺ روی بعد بشری خود تأکید میکند که او بشری است مانند دیگران که در ساختار شخصیتش دارای هیچ گونه نیروی غیر عادی نیست. او از عهده انجام معجزاتی که مردم از وی درخواست می کنند بر نمی آید. علم به غیب ندارد، بلکه بدین اعتبار که او رسولی از جانب خداست، همه مطالب از سوی باری تعالی به او وحی میشود. ولی نقش او در این وحی، نقش انسانی است. که میخواهد با تمام وسایل ممکن این رسالت را به مردم ابلاغ نماید بدون اینکه وجود خصوصیتی در او، او را تحمیل کرده باشد که تحت هدایت او قرار گیرند؛ چرا که او دارای نیروی سحر و جادو گری نیست که مردم را به سوی ایمان به دعوت او برانگیزد، بدون اینکه بتوانند در برابر این نیرو مقاومت کنند. یا این دعوت را نفیاً و ایجاباً رد کنند، بلکه مردم در همه موارد آزاد اند چنانچه دعوت پیغمبر ﷺ را اجابت کردند، مراد از ادای رسالتش حاصل شده است و در صورت عدم قبول دعوت پیغمبر ﷺ، حضرتش را همین بس که امر الهی را ابلاغ نموده و ادای وظیفه کرده است. خطاب پروردگار به پیامبر است که فرمود: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَحْدَ فَرْقَانٍ

يَرْحُومُ لَقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ = الکهف: ۱۱۰
ای پیغمبر! بگو: من فقد انسانی همچو شما هستم (و امتیاز من اینست که من پیغمبر خدایم و آنچه گفت: بگو: میگویم) و به من وحی میشود که معبود شما یکی است و بس، پس هر کس که خواهان دیدار خدای خویش است، باید که کاری شایسته کند، و در پرستش پروردگار کسی را شریک نسازد. ﴿قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا إِلَهُكُمُ الْغَيْبُ لَا مَسْئَرٌ مِنِّي الْخَيْرُ وَمَا مَسْنِي السُّوءُ إِن أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ = الأعراف: ۱۸۸
بگو: من مالک و زبانی برای خود نیستم، مگر آن مقداری که خدا بخواهد و (از راه لطف بر جلب نفع یا دفع شر، مالک و مقتدرم گرداند) اگر غیب میدانستم، قطعاً منافع فراوانی نصیب خود میکردم (چراکه با اسباب آن آشنا بودم) و اصلاً شر و بلا به من نمی رسید (چراکه از موجبات آن آگاه بودم، حال که از اسباب خیرات و مضررات برکات و از موجبات آفات و مضرات بیخبرم، چگونه از وقوع قیامت آگاه خواهم بود؟) من کسی جز بیم دهنده و مژده دهنده مومنان (به عذاب و ثواب یزدان) نمی باشم.
۲- شخصیت طرف مقابل بحث
دست اندر کاران بحث گفت و گو باید محیط جلسه را برای پذیرفتن نتایج گفت و گو آماده سازند، در غیر اینصورت وضع به جدل بی حاصل تبدیل خواهد شد که جز بر مشکلات افزودن و پیشی گرفتن در مجادله از هم دیگر کاری از پیش نخواهد برد، چراکه گاهی می بینیم از یک عقیده قدیمی حاکم بر جامعه باوجود دلایل خلاف آن عدول نمی کنند تنها به دلیل پیروی از انگیزه های فردی و اجتماعی که آن هیچ ارتباطی با باور و اعتقاد متکی بر دلیل ندارد.
قرآن از این جهت تأکید دارد و از آنانی سخن میگوید که نمی خواهند ایمان

آورند یا راضی و تسلیم شوند آنجاکه فرموده است: ﴿وَمِنهُمْ مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَلَا يَرَوْا كَلًّا ۚ وَإِنِّي لَا يُؤْمِنُ بِنهَا حَقًّا إِذَا جَاءُوكَ يُخْبِرُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّا هَذَا إِلَّا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۚ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ عَنْهُ وَيَتَّبِعُونَ عَنْهُ وَلَا يَهْتَدُونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ﴾ = الأنعام: ۲۵ - ۲۶
برخی از آنان (به هنگام تلاوت قرآن) به تو گوش میدهند ولی (نه برای فهمیدن آن و هدایت بدان، بلکه برای طعنه زدن و ریشخند کردن آن، بدین سبب ایشان را از فایده عقل و گوش محروم کرده ایم) و گوی که ما بر دلهای شان پرده ها افکنده ایم تا آنرا نفهمند و در گوش های شان کری قرار داده ایم (تا ندای آسمانی قرآن را نشنوند) اگر آنان همه ای دلایل و نشانه های حق را هم ببینند بدان باور نمیدارند و ایمان نمی آورند، تا اینجا که وقتی برای مجادله به پیش تو می آیند میگویند: اینها (که تو بر ما میخوانی) جز افسانه های پیشینیان چیزی دیگری نیست. آنان (دیگران را) از قرآن باز میدارند و خود نیز از آن دوری میگزینند (ولذا نه خود شان از قرآن سود میبرند و نه میگذارند مردم از آن سود ببرند! به سبب چنین کاری) آنان جز خویشتن را هلاک نمی نمایند (و تنها خود شان زیان میبینند) ولی زبشتی عمل خود و فرجام بدی آنرا درک نمی کنند.
همچنان خداوند ﷻ میفرماید: اینها نمونه های زنده از کسانی است که دعوت حق را می شنوند ولی قلب های شان از پذیرفتن آن شنیده ها بسته است و گوش های شان از شنیدن آن مسدود. هرگاه آیات خدا با همه روشنی و وضوح به آنان عرضه شود، ایمان نمی آورند، نه به این دلیل که آنان چیزی برای مقابله با این آیات در اختیار دارند، تا به آن وسیله افکار شان را توجیه کنند بلکه به این علت

که میخواهند از روی عناد و کفر آیات خدا را انکار کنند از این رو، سخنی که در برابر این دعوت پیغمبر ﷺ بکار میبرند بیان گر هیچ مسوولیت فکری نیست و این است سخن ایشان: ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْطُورُ الْأَوَّلِينَ﴾ المؤمنون: ۸۳ اما این چیزی جز دروغ های پیشینیان نیست که آنرا دهان به دهان برای یکدیگر روایت و زمان به زمان برای هم دیگر کتابت کرده اند.

۳- ایجاد فضای آرام برای تفکر آزاد

برای اینکه از بحث گفت و گو نتیجه مطلوب حاصل شود، شاید ضروری ترین مسئله برای فکر شخص انسان، وجود محیط آرام و دور بودن از جو خشونت است که انسان را از بازگشت به خویشتن و اندیشه و تفکر باز میدارد، چراکه انسان در حالت رضا و خوشنودی خود، گاهی تابع محیط اجتماعی میشود که جامعه تحت تاثیر جو خشونت شور انگیز فکر مشخصی را تایید و یا رد میکند، که بطور ناخود آگاه انسان تسلیم آن جو میشود، گویا انسان در آن جو عمومی گداخته و ذوب میشود. مسئله که انسان، آزاد اندیشه و شخصیت اصیل خود را از دست میدهد. قرآن کریم روش پیغمبر ﷺ را در گفت و گو با ستیزه گران عقیده نقل میکند، زمانیکه او را متهم به جنون میکنند و مارا فرا میخواند که از این جو عصبانیت و خشونت فاصله بگیریم، در موارد که میخواهیم فکری را تایید و یا رد کنیم یا اینکه با دیدگاهی هماهنگ نموده یا از آن اجتناب کنیم خدای متعال فرموده: ﴿قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَحْدَةِ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْقَلُ ذَرَّةٍ مِنْ شَرِّ مَا تَفْعَلُونَ مَا يَصَاحِكُمْ مِنْ جَنَّةٍ إِنَّ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ﴾ سبأ: ۴۶ (بگو من شما را تنها یک نصیحت میکنم و آن اینست که: خالصانه برای خدا، دونفر دونفر، و یا یک نفر یک نفر، برخیزید) و اندیشه های خفته را زنده

کنید) سپس (در باره محمد که سال ها با او بسر برده اید فکر خود را بکار گیرید) و بیاندیشید تا پاکی و امانت داری و سلامت جسمانی و روحانی او، در خاطره ها مجسم شود. .. این همدم و هم نشین دیرینه ای شما جن زده و دیوانه نیست بلکه او بیم دهنده از عذاب سختی است که در پیش است. قرآن مسئله مجنون خواندن پیغمبر را پیروی از جو خشونت خوانده است که بر جامعه ای کینه توز آن زمان حاکم بوده است آنان چنان تحت تاثیر جو خشونت و خصومت قرار گرفته اند که افکار شان بیرون از اراده و اختیار شان بلکه منعکس کننده افکار دیگران بوده است. لذا قرآن آنان را به دور شدن از آن فضای متشنج فرا میخواند به این که دوتا دوتا و یکی یکی به حالت فکر و اندیشه پراکنده شوند تا افکار و شخصیت شان به خود شان باز گردد و در عرصه وقت به نتیجه قاطع دست یابند.

۴- مشخص بودن موضوع گفت و گو برای دو طرف بحث

هر یکی از دو طرف بحث ناگزیر باید نسبت به آن تفکری که در صدد اثبات یا نفی آن هستند، شناخت داشته باشند، چرا که نا آگاهی از آن فکر و جزئیاتش گفت و گو را به روش های دشنام و ناسزا گویی های بی جهت تبدیل میکند که آن وسیله و پوششی است برای جبران ضعف دفاع طرفین بحث. درحالیکه اگر آنان نسبت به موضوع بحث شناخت و آگاهی داشته باشند به خوبی میدانند چگونه بحث را آغاز و در آن وارد شوند و چگونه با روشن بینی آرامش فکری و استدلال قوی و متانت کلام آنرا به پایان برسانند. قرآن کریم به نمونه ای بشری اشاره میکند که افراد بدون هیچ شناخت و احاطه به موضوعی در صدد ضدیت با رسالت رسول اکرم ﷺ برآمده اند.

﴿هَكَانَتْ هَكَالَآءِ حَمِيمَةً فِيمَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُجَافُونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ آل عمران: ۶۶

(هان! شما! ای یهودیان و مسیحیان)، ای گروهی که در باره چیزی که (بگمان خود) نسبت بدان آگاهی و اطلاعی دارید مجادله و مناظره کردید ولی چرا در باره چیزی که آگاهی و اطلاعی از آن ندارید مجادله و مناظره مینمائید؟ و خدا چگونه گی دین ابراهیم را میداند و شما نمیدانید. از این آیه استنباط میکنیم برداشت قرآن کریم را از کسانی که با پیامبران به ستیز بر میخیزند و بدون سلاح وارد میدان محاوره و گفت و گو میشوند؛ چرا که آنان فاقد علم و برهان اند و موضوعی را رد میکنند که بر آن احاطه ندارند که این مجادله و رد و انکارها، معلول طبیعت و عقده های روانی است در آنان تاثیر گذاشته و سر انجام آنان را در دو راهی و تکذیب بدون توجه کشانده است، چیزی که از نظر شناخت و مصلحت حق به هیچ نتیجه ای نخواهند رسید.

۵- روش های بحث و گفت و گو

آن طوریکه از قرآن کریم بر می آید در زمینه های فکری و یا هر گونه تضارب عقیدتی دو روش وجود دارد:

الف- روش خشونت که در مقابله با رقیب از شدید ترین و تند ترین کلمات و روش ها استفاده میشود بطوریکه خصم مورد هر گونه سرزنش، توهین و هتک حرمت قرار میگیرد. این روش جز تشدید بغض، کینه، عداوت و دور شدن از فضای که افکار را به هم نزدیک کند و یا بحث را به نتیجه مطلوب برساند، نتیجه دیگری نخواهد داشت.

ب- روش مسالمت با روشی که اساس بحث گفت و گو را بر دوستی و عطوفت پایه گذاری

میکنند، بدین معنی که از روش بهره برده میشود که موضوع مورد مناقشه وسیله ای جهت رسیدن به هدف که همان (ایمان به حق است) باشد و تاجاییکه امکان دارد فرد را به آن هدف نزدیک کند و هماهنگ سازد و در این راستا از کلمات نرم و روش های دلنشین استفاده نماید. در قرآن بیشتر بر روش دوم که همان روش برتر ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّخِذُوا حُكْمَ اللَّهِ وَخُذُوا حُكْمَ رَبِّكُمْ وَلَا تَطَاعُوا الْبَشَرَ﴾ است تأکید شده و از آن استفاده شده است. خداوند متعال میفرماید: ﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا ذُو حِظْلٍ عَظِيمٍ﴾^{۳۵-۳۳}

(گفتار چی کسی بهتر از گفتار کسی است که مردمان را بسوی خدا میخواند و کارهای شایسته میکند و اعلام میدارد که من از زمره مسلمانان) و منقادان اوامر یزدان) هستیم؟ نیکی و بدی یکسان نیست (هرگز بدی را با بدی، و زشتی را با زشتی پاسخ مگو، بلکه بدی و زشتی دیگری را) بازبایاترین طریقه و بهترین شیوه پاسخ بده نتیجه این کار، آن خواهد شد که کسی که میان تو و میان او دشمنی بوده است، بنا گاه همچون دوست صمیمی گردد. به این خوی (و خلق عظیم) نمی رسند مگر کسانی که دارای صبر و استقامت باشند، و بدان نمیرسند مگر کسانی که بهره ای بزرگی (از ایمان و تقوا و اخلاق ستوده داشته باشند).

اصول گفت و گو:

اول - حقجویی و دوری از تعصب
هر یک از دو طرف گفت و گو اعم از افراد، جماعت ها، گروه ها، حکومت ها باید تعصب را کنار گذاشته و برای بحث و جستجوی حق آمادگی داشته

باشند و هر گاه حق را یافتند، آنرا بپذیرند و در مقابلش تسلیم باشند، خواه این حق همان دیدگاه و نظر خودشان باشد یا دیدگاه طرف مقابل و یا نظر و دیدگاه طرف سوم که غیر از طرفین که در نتیجه گفت و گو و تحقیق دو جانبه بدان رسیده اند.

اصل دوم: رعایت احترام متقابل

هریک از دو طرف گفت و گو مقید به استفاده از جملات و کلمات متین و شایسته باشند و از طعنه زدن، تخریب مسخره کردن، و تحقیر طرف مقابل بخاطر طرح دیدگاه ها و نظراتش جداً خود داری نمایند.

اصل سوم: پابندی به مبانی استدلال

پابند بودن به راه های منطقی و درست گفت و گو که در بین مردم به ویژه اصحاب فن پذیرفته شده است، عبارت است از:

ارائه استدلال، شاهد و دلیل محکم و قاطع بر درستی ادعایش که بتواند به وسیله آن درستی گفته و رای خود را ثابت نموده و یا برتری رای خویش را بر سایر آرا به اثبات رساند.

اصل چهارم: داشتن صدق در گفت و گو

باید عقیده و باور فرد گفت و گو کننده مطابق ادعایش باشد، یعنی چیزی را ادعا نکند که خلاف باور هایش باشد که در این صورت باور و ادعایش بطلان مدعایش را به ثبوت میرساند.

اصل پنجم: اجتناب از تعارض و تضاد در استدلال در مدعای مطرح شده و ادله و براهنی که ارائه میشود تعارض تناقض و تضادی وجود نداشته باشد.

اصل ششم: اصالت دلیل

دلیل که عرضه میشود نباید تکرار اصل مدعا به زبان و عبارت دیگر باشد اگر این گونه باشد، به عنوان دلیل و براهان به شمار نمی آید؛ بلکه طرح دعوی به شیوه دیگری است و این حيله و نیرنگ است که طالبان حق بدان متوصل نمی شوند.

اصل هفتم: پابندی به مسلمات مورد توافق

اعتراف و تسلیم در مقابل قضیه ها و مسایل بدهی که جز مسلمات اولیه و یا امور مورد توافق طرفین باشد، که انکار مسلمات و نیز نه پذیرفتن امور مورد اتفاق قبلی طرفین، تکبر و غروری زشتی است که خردمندان آنرا نمی پسندند و از آن دوری میجویند.

اصل هشتم: شجاعت در پذیرش نظر مخالف و احترام به رای عقلا

پذیرفتن نتیجه های برآمده از دلایل قطعی و یا دلایل مرجح (اگر برای اثبات موضوع، دلیل مرجح قابل قبول باشد) در غیر این صورت مناظره یا گفت و گو، بیهودگی و فعل عبثی است که عاقلان بدان دست نمی یازند.

رای شخص عاقل هر چند مخالف رای مختارمان باشد باید بدان احترام نمود.

اصل نهم: تعیین موضوع مورد بحث و در چهار چوب موضوع مشخص گفت و گو نمودن

در فرجام کلام ملت مسلمان و به خون خفته افغانستان از هردو جانب گفتگو یعنی دولت و طالبان و شخصی ثالث که بحث و گفتگو را اداره میکند آقای خلیل زاد نماینده امریکا آرزومند اند که به حکم قرآن ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا﴾^۱ و رسول الله ﷺ را معیار قرار داده صلح را قبول و ازین بیشتر موجب نفاق، شقاق قتل، کشتار مهاجرت و مسافرت ویرانی و در بدری ملت مسلمان افغانستان حتی تجزیه این مرز بوم نگردیده مفاهمه و مصالحه امر الله ﷻ بوده به جان و دل بپذیرند.

مؤخذ: گفت و گو با مخالف از منظر قرآن.

مؤلف: مولود بحرانیان.

و ما علینا الا البلاغ المبین

کارکردها و گزارش ها

خبرنگار: حاجی توکل بخشی

دیدار وزیر ارشاد، حج و اوقاف با سفیر چین

یکشنبه، ۱۱ حمل ۱۳۹۸ مولوی عبدالحکیم منیب سرپرست وزیر ارشاد، حج و اوقاف در دفتر کارش با آقای لیو جنسانگ سفیر چین و هیات همراهش ملاقات نمودند.

ابتدا سفیر چین در رابطه به بهبود روابط علمای این وزارت و کشورش صحبت نموده، آمادگی همکاری در عرصه های فوق را به جانب مقام وزارت ارایه نمود.

سپس مولوی عبدالحکیم منیب ضمن خوش آمدید به مهمانان، فرمودند: چین یکی از کشورهای بزرگ جهان بوده و مردم افغانستان به کشور شما منجیت یک همسایه نیک نگرسته و از همکاری های شما سپاس گزاری می نمایند.

ایشان در مورد صلح اشاره نموده گفتند: رئیس جمهور کشور برای اولین بار پروسه صلح پایدار را از کشور چین آغاز نمود و کشور چین برای رسیدن به صلح، همکاری های خوبی با جمهوری اسلامی افغانستان داشتند.

ایشان به ادامه گفتند: ما خواهان روابط نیک با کشورهای اسلامی و همسایه خود می باشیم که از جمله یکی از این کشورهای همسایه چین می باشد.

ایشان افزودند: وزارت ارشاد، حج و اوقاف آماده همکاری با کشور چین می باشد تا از ظرفیت ها و اندوخته های نهاد های اکادمیک مسلمانان کشور شما استفاده برده و در راستای تقویت روابط علمای دو کشور گام های عملی برداشته شود و زمینه تبادل نظر بین آنها مساعد گردد.

همچنان دو طرف روی سایر موضوعاتی چون: روابط دو جانبه میان علمای مسلمان مردم چین و این وزارت، بهبود روابط فرهنگی، تأکید روی دیدار علما از بخش های مسلمان نشین کشور چین، تبادل نظر بین آنها و صلح پایدار بحث و صحبت نمودند. در این ملاقات، تحایفی به عنوان حسن نیت بین جانبین تبادل گردید.

سفر وزیر ارشاد، حج و اوقاف به ولایت نمرور

مولوی عبدالحکیم منیب وزیر ارشاد، حج و اوقاف در رأس یک هیئت شنبه ۱۴ ثور جهت رسیدگی به مشکلات علما و امور ریاست ارشاد، حج و اوقاف عازم ولایت نیمروز گردید در میدان هوایی ولایت نیمروز جنرال محمد نسیم صافی معاون والی و سرپرست ولایت نیمروز، مولوی حزب الله رئیس ارشاد، حج و اوقاف آن ولایت و صدها تن از علما با اهدای دسته های گل از هیئت استقبال و پذیرایی به عمل آوردند.

طی نشست که در مقام ولایت دایر گردیده بود، سرپرست ولایت نیمروز ضمن خوش آمدید به ایشان از چالشها و مشکلات علما بالخصوص کمبود تشکیل رسمی ملاامان و کمبود سهم حج یاد آوری نمودند.

سپس مولوی عبدالحکیم منیب از استقبال گرم آنان تشکری نموده فرمودند: در زمینه رسیدگی به مشکلات علما هر آنچه در توان و امکانات این وزارت می باشد دریغ نمی ورزیم.

دیدار مولوی عبدالحکیم منیب با علمای ولایت نیمروز:

وزیر ارشاد، حج و اوقاف با جمعی از علماء، بزرگان قومی و جوانان شورای اجتماعی اهل تشیع، در شهر زرنج دیدار نمودند.

نخست یکتن از بزرگان شورای اجتماعی اهل تشیع تشریف آوری آقای منیب و همکاران شان را به ولایت نیمروز خیرمقدم گفته و در رابطه به ایجاد اتحاد و همبستگی میان اقوام و مذاهب حنفی و جعفری در آن ولایت اظهار

خورسندی نموده افزود: خواست مردم نیمروز ایجاد وحدت ملی، همدیگر پذیری و صلح پایدار در کشور بوده و ما از روند صلح و گفتگوهای بین الافغانی در کشور حمایت می کنیم. وی ضمناً برخی مشکلات شان را با آقای منیب شریک ساخت. سپس وزیر ارشاد، حج و اوقاف از استقبال و اظهار همکاری مردم متدین آن ولایت ابراز قدردانی نموده افزودند: با رعایت دساتیر دینی و اتخاذ تصمیم مدبرانه در برابر همه ترفندهای بیگانگان یگانه چانس پیروزی، وحدت ملی و اتفاق اسلامی ماست. آقای منیب برای رسیدن به مشکلات آنان از ناحیه کمبود بست در تکایا و مساجد وعده همکاری داده، افزودند: جلالتمآب رئیس جمهور وعده ازدیاد هزار بست امامان را به وزارت ارشاد حج و اوقاف سپرده اند؛ البته پس از منظوری این بست ها، برادران اهل تشیع در این ولایت حق اولویت را خواهند داشت. محفل با دعای خیر پایان یافت.

دیدار وزیر ارشاد، حج و اوقاف و هیأت همراه اش از جریان کار اعمار مسجد جامع نیمروز:

مولوی عبدالحکیم منیب وزیر ارشاد، حج و اوقاف و هیأت همراه اش با رئیس ارشاد، حج و اوقاف ولایت نیمروز و تنی چند از مقامات آن ولایت از جریان کار اعمار مسجد بزرگ جامع ولایت نیمروز دیدار نمودند. وزیر ارشاد، حج و اوقاف در جریان این دیدار انجمنیران و کارگران مسجد متذکره را مورد تفقد و نوازش قرار داده، گفتند: از برکت زحمات شبانروزی شماست که این مسجد در اسرع وقت اعمار می گردد.

این مسجد در دو طبقه به طور پخته و اساسی به هزینه ۷۸ میلیون افغانی توسط واحد عملیاتی ارگ مقام عالی ریاست جمهوری اعمار می گردد که در یک وقت گنجایش بیش از ۳ هزار تن نماز گزار را دارا می باشد و سنگ تهداب آن به تاریخ ۵ حوت ۱۳۹۷ توسط جلالتمآب رئیس جمهور افغانستان با حضور داشت وزیر ارشاد، حج و اوقاف گذاشته شده بود.

پروسه امتحان ناظمین حجاج ۲۰ حمل سال ۱۳۹۸ در سراسر کشور

امروز پروسه امتحان ناظمین حجاج سال جاری به سیستم کتنگ در ۸ زون که عبارتند از: زون کابل (ولسوالی ها و نواحی شهر کابل، ولایات: بامیان، غور، دایکندی، میدان وردک و غزنی) زون پروان شامل ولایات (پروان، پنجشیر و کاپیسا) زون ننگرهار شامل ولایات (ننگرهار، کنر، لغمان و نورستان) زون کندهار شامل ولایات (هلمند، کندهار، ارزگان و زابل) زون کندز شامل ولایات (کندز، تخار، بغلان و بدخشان) زون بلخ شامل ولایات (بلخ، فاریاب، سمنگان، جوزجان و سرپل) زون پکتیا شامل ولایات (پکتیا، لوگر، پکتیکا و خوست) و زون هرات شامل ولایات (هرات، نیمروز، بادغیس، فراه) به ساعت معینه ۹/۳۰ صبح مطابق پلان در هشت زون نامبرده آغاز و به ساعت ۱۱/۳۰ قبل از ظهر با برنامه ریزی منظم و مدبرانه مقامات این وزارت بدون کدام مشکل به انجام رسید.

امتحان ناظمین حجاج سال ۱۳۹۸ زون مرکز کابل

روز سه شنبه ۲۰ حمل امتحان زون مرکز که شامل ولسوالی ها و نواحی شهر کابل و ولایات: میدان وردک، غزنی، غور، بامیان و دایکندی بود به حضورداشت هیات مختلط نظارت از ارگانهای ذیربط در پروسه حج در غازی استدیوم شهر کابل اخذ گردید.

بعد از تلاوت آیاتی از کلام الله مجید دوکتور امین الدین مظفری معین مسلکی وزارت طی سخنرانی گفت هدف از راه اندازی این برنامه برگزیدن افراد واجد شرایط مطابق به طرزالعمل تهیه شده از طرف کمیسیون داخلی حج می باشد.

وی افزود: تمامی علمای کرام که در این برنامه شرکت نموده اند همه نزد ما قابل قدر است ولی نظر به مشکلات و کمبود سهمیه خواستیم ناظمین را به اساس معیارهای تعیین شده توظیف نمایم.

سپس محترم نهضت یار عضو مشرانو جرگه و مفتی حجت الله نجیح رییس مجمع علمی وزارت به ترتیب پیرامون نقش ناظمین و روند اخذ امتحان مفصلاً صحبت به عمل آوردند.

قابل ذکر است که در امتحان زون مرکز نزدیک به (۱۵۰۰) تن از علما اشتراک نموده بودند.

گزارش ریاست تدقیق و مطالعات علوم اسلامی

فعالیت ها و دست آوردها:

ریاست تدقیق و مطالعات علوم اسلامی به عنوان یک نهاد معتبر علمی باپیشینه تاریخی روشن درپیکرتشکیلات وزارت ارشاد، حج و اوقاف علی الرغم باامکانات محدودخدمات ارزنده ای را دایر برگسترش فرهنگ ومعارف اسلامی انجام داده است.

۱- در بخش تالیفات: (۷) عنوان کتاب از جمله یگانه اثر ناب علمی برای اولین بار در کشور کتاب خطبه های نماز جمعه.

۲- در بخش ترجمه: از عربی به پشتو و فارسی دری (۶) عنوان، از فارسی به عربی و پشتو (۳) عنوان.

۳- در بخش تحریر مقالات: (۵۱) عنوان.

۴- در بخش تصحیح و بازنگری: (۱۹) عنوان.

۴۴

۱۳۹۸ سال

۵۴

- ۵- تدویر (۷) مراتب محافل، سیمینارها و کنفرانس ها از جمله بزرگداشت از علامه محدث امام ابن حبان بستی هلمندی.
- ۶- سایر فعالیت ها: این ریاست، علاوه بر تحقق اهداف اساسی پلان شده، برای اولین بار در تاریخ کشور در راستای ارجگذاری به نخبگان عرصه علم و فرهنگ به ویژه در ابعاد دینی، فرهنگی، اجتماعی و معارف اسلامی کشور، جهت حک نشان و مدال های دولتی در بخش های ذیل برای ذوات آتی الذکر پیشنهاد نموده که الله الحمد این اقدام نیکو نیز از طرف مقام عالی ریاست جمهوری منظور گردید:
- ۱- در بخش تفسیر شریف: مدال دولتی بنام امام فخرالدین رازی (رح).
- ۲- در بخش حدیث شریف: مدال دولتی بنام علامه، محدث، امام ابن حبان بستی هلمندی (رح).
- ۳- در بخش فقه شریف: نشان دولتی بنام امام ابوحنیفه (رح).
- ۴- در بخش تصوف: مدال دولتی بنام حضرت علی هجویری غزنوی (رح).
- ۵- در بخش شعر و عرفان: مدال دولتی بنام حضرت شاه ولی الله دهلوی (رح).
- ۶- مدال دولتی برای حضرت مولانا یعقوب چرخي (رح).
- ۷- آثار علمی زیر چاپ: پروسیجر تحریری، آثار علمی، تحقیقی توام باطنی مراحل تدارکاتی (۹) عنوان کتب و رساله ناب علمی زیر چاپ قرار دارد.

اشتراک فعالانه اعضای مسلکی در سیمینارها، کنفرانس ها و سمپوزیم ها جمعاً ۱۸ مورد.

گزارش ریاست تعلیمات دینی و تدریب ائمه

در بخش اشتراک در جلسات:

- کنترل از شیوه تدریس استادان مدارس تحت پوشش این اداره و رهنمایی ایشان به شیوه های جدید تدریسی.
 - بازدید و کنترل دوامدار از مدارس و دارالحفاظ های تحت پوشش این وزارت.
 - اشتراک کمیسیون موظف ریاست در جلسه گزارش گیری و گزارش دهی ترینران (۱۱) باب مدارس دینی و دارالحفاظ خصوصی در مرکز و ولایت های پنجشیر و لوگر که از طریق موسسه آفرین تمویل می گردد.
- در بخش آمریت انستیتوت تدریب ائمه:

- نظارت و کنترل دوامدار از روند تدریس، حضور استادان و محصلین انستیتوت تدریب ائمه طبق تقسیم اوقاف تعیین شده.
- تهیه بلبورد و پوستر های آگاهی دهی جهت شمولیت شاگردان در سمستر بهاری سال ۱۳۹۸.
- ایجاد کورس آموزش زبان عربی برای (۶۰) تن از کارمندان این وزارت در مقر تعمیر انستیتوت تدریب ائمه برای سه ماه.

در بخش فعالیت های آمریت آموزش های دینی:

کنترل و نظارت دوامدار از مدارس که در چوکات ریاست تعلیمات دینی و تدریب ائمه در نواحی شهر کابل و ولایات کشور ثبت می باشند.

در بخش تدویر برنامه های آموزشی برای مدارس:

- ۱- تدویر سیمینار سه روزه تحت عنوان: قاچاق انسان و مهاجران در هوتل شهرنو کابل به همکاری وزارت محترم عدلیه و موسسه (هاجر) با اشتراک (۱۵) تن از استادان و شاگردان مدارس انائیه که تحت پوشش این ریاست فعالیت دارند.
- ۲- برگزاری سیمینار یک روزه تحت عنوان (تعلیم و تربیه مثمر) برای (۱۶۰) تن از استادان مدارس انائیه الفلاح.
- ۳- تدویر سیمینار یک روزه پیرامون قانون منع خشونت با اشتراک (۵۰) تن از استادان و شاگردان مدارس دینی (انائیه) به همکاری آمریت جندر.

در بخش برگزاری مسابقات تشویقی میان مدارس مرکز:

از روند امتحان مسابقه تحت عنوان سیرت (حضرت علی رضی الله عنه) که میان (۸۰۰) تن از شاگردان (نماینده گی های مدارس انائیه الفلاح)، نظارت بعمل آمد.

ارزیابی و امتحان فارغین مدارس:

- اخذ امتحان فاینل (۶۷) تن از فارغان بخش های فنون درجه های اول و دوم، ترجمه، ناظره و تجوید مدرسه انائیه الفلاح ناحیه (۸) شهر کابل.
- اخذ امتحان فاینل (۲۰۰) تن از فارغان بخش های مختلف علوم دینی مدرسه المحصنات.
- اخذ امتحان فاینل (۱۷۲) تن از فارغان بخش های مختلف علوم دینی مدرسه طه مصطفی.

در بخش همکاری های مالی:

تهیه راپور حاضری و توزیع حق الزحمه برای (۱۷۷) تن از منسوبین مدارس خصوصی و دارالحفاظ ها از بابت برج

فبروری ۲۰۱۹ میلادی به حضور داشت اعضای کمیسیون مشترک وزارت ارشاد، حج و اوقاف و موسسه تمویل کننده آفرین.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت بدخشان

در بخش ارشاد:

- ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت بدخشان ۱۲ محراب مسجد را از بودجه حفظ و مراقبت وزارت محترم ارشاد، حج و اوقاف به مبلغ (۳۴۹۶۴۶۱) افغانی ترمیم نموده است.
- توظیف خطباء و ائمه مساجد جهت صحبت در مورد اهمیت و ضرورت شرعی انتخابات از دیدگاه اسلام، تقبیح حمله تروریستی در محفل گرامی داشت از میلاد با سعادت رسول اکرم (ص) در هوتل اورانوس کابل و قتل مردم بی گناه جرم عظیم و نابخشودنی خوانده است.
- نظارت از وضع تعلیم و تربیه، تفسیر و ترجمه قرآن کریم، نظافت مساجد، حضور و غیاب نماز گزاران از مساجد در مرکز و ولسوالی ها.
- تدویر جلسات خطباء و امامان مساجد طور هفته وار و ماهوار در ریاست ارشاد، حج و اوقاف .
- تدویر سیمینار ها تحت عنوان تنظیم خانواده، محافظت اطفال و اشتراک در محفل شعر خوانی در رابطه به صلح.
- نظارت از وضع تعلیمی و تربیتی مدارس دینی و دارالحفاظ ها.

در بخش حج و زیارت:

- ثبت و راجستر متقاضیان حج سال ۱۳۹۸ بعد از تایید تذکره تابعیت شان و توزیع تعرفه های بانکی.

در بخش اوقاف:

- ۱- تحویل مبلغ (۱۲۰۰۰) افغانی از درک کرایه دو باب غرفه ساحه مسجد جامع خرقة مبارک به بانک.
- ۲- تعقیب و پیگیری (۱۳) دوسیه تحت دعوای اوقافی در آمریت قضایای دولت و محکمه مربوطه.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت پنجشیر

- اشتراک رئیس ارشاد، حج و اوقاف در جلسات مختلف اداری و PDC و سکتور صحت ولایت، و پیرامون موضوعات ضروری ابراز نظر نموده است.
- اشتراک رئیس ارشاد، حج و اوقاف در جلسه ماهوار شورای علمای ولسوالی حصه اول در مدرسه دشت ریوت.
- شرکت رئیس حج در جلسه سکتور معارف که مطابق پلان و برنامه های تبلیغی و آموزشی اداره جهت رشد برنامه های علمی و به خصوص علوم اسلامی تعهداتی را ارایه داشته است.
- رئیس ارشاد، حج و اوقاف با تخصصی که در پروگرام های کمپیوتر و انترنت دارند ، سیستم الکترونیکی حج را فعال ساختند که تمام امور حجاج ثبت دیتابیس گردد.
- رئیس ارشاد، حج و اوقاف بنا بر دعوت شورای علمای ولسوالی حصه اول به آن شورا شرکت نموده ضمن تشویق و تقدیر از ایجاد و تقویت چنین شورا ها در سطح ولایت در مواردی که این ریاست مکلفیت دارد با ایشان همکاری همه جانبه خواهد داشت.

در بخش آمریت ارشاد:

- ۱- موضوعات خطبه های روز جمعه تحت عنوان (اهمیت صلح و مصالحه، فضیلت علم و جایگاه علما از دیدگاه اسلام و احترام بر مقام علما) ترتیب و بعد از تصحیح اعضای کمیته ارشاد و تصدیق شد مقام ریاست کتباً از طریق شعبه مساجد به تمام مدیریت های ارشاد حج و اوقاف ولسوالی ها ارسال شده تا به تمام مساجد جامع تکثیر و تبلیغ شود.
- ۲- آمریت ارشاد از طریق اجراییه تعداد (۹) بست کمبود ملاامان مساجد را به اعلان رقابتی سپرده تا از طریق رقابت آزاد امامان در مساجد جذب و استخدام شوند.
- ۳- مدیر تعلیمات علوم دینی جهت نظارت از کیفیت امور ساختمانی مسجد شریف جامع پشغور ولسوالی حصه اول در ترکیب یک هیت سه نفری انجنیر ریاست شهر سازی که ذریعه حکم مقام ولایت توظیف شده مسجد را از نزدیک مشاهده نموده تا جهت اجرای پول تامينات شرکت مربوط اقدام شود.
- ۴- بازدید از حلقات درسی دارالحفاظ خصوصی مدرسه تاریخی قابضان ولسوالی رخه صورت گرفت.

در بخش حج و زیارت:

- ۱- قرعه کشی حجاج کمبود سال ۱۳۹۸ که از چهار ولسوالی ثبت نام نموده بودند صرف ولسوالی دره به قرعه رفت که تحت نظر رئیس این ریاست و هیئات ذیربط به طور شفاف صورت گرفت.
- ۲- رهنمایی تمام حجاج برای اخذ پاسپورت به قوماندانی امنیه ولایت بعد از قرعه کشی صورت گرفته است.

در بخش اوقاف عشرو زکات:

۱- جهت ترغیب مردم به پرداخت عشر و زکات از طریق منابر مساجد ابلاغ گردید و همچنان دعوای یک مقدار اموال موقوفه مسجد شریف مرکزی ولسوالی عنابه این ولایت را پی گیری شد.

۲- همکاری در کمیته حج و کمک دوامدار با مدیریت حج و زیارت، مدیریت مساجد طبق هدایت مقام محترم این ریاست و نماینده گی از طرف اداره حج و اوقاف در آمریت قضایای دولت جهت پیشبرد جایداد های وقفی.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت هرات سال ۱۳۹۷

ترتیب پلانهای تبلیغی هر هفته توسط مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه برای خطبای کرام و ارسال نقل آن به تلویزیون ملی جهت نشر:

هفته اول: پیرامون رفع خشک سالی و دعا و امید داشتن به رحمت الهی و نزول باران، و پابندی در عبادت خداوند متعال (ج) از رحمت بیکران الهی نا امید نباشید.

هفته دوم: راجع به اهمیت صله رحم که یک وجیهه شرعی بوده و سبب ایجاد محبت بین خانواده ها و افراد جامعه اسلامی میگردد.

هفته سوم: در خصوص اهمیت نظافت و پاکی و سهم گیری فعال هم شهریان عزیز در سرسبزی و آبادانی شهر خود با غرس نهالی که یکی از اعمال حسنه و صدقه جاریه و شایسته هر انسان می باشد.

هفته چهارم: در خصوص اهمیت نظافت و اینکه نظافت جزء ایمان است در حصه پاکی و صفائی شهر همه هم شهریان عزیز باید سهم خود را اداء نمایند.

تدویر محافل و جلسات:

۱- اشتراک در ورکشاپ دو روزه که برای اعضای کمیسیون منع خشونت اعضای کمیته انسجام و هماهنگی تدویر یافته بود بحث در مورد طرز العمل کاری مراکز حمایتی زنان ولایت هرات صورت گرفت.

۲- اشتراک در جلسه ماهوار کمیسیون منع خشونت علیه زنان در مقام معاونت ولایت بحث روی اجندای ماه گذشته بررسی از آمار خشونت و مشکلات زنان در ولسوالی کشک کهنه و گزارش کاری ریاست ارشاد، حج و اوقاف در جهت رفع مشکلات آن ولسوالی و هماهنگی بخاطر تدویر دو نوبت ورکشاپ برای ولسوالی کشک کهنه از طریق این ریاست به تمویل موسسه ورلدوژن به تعداد هفتاد نفر از علمای کرام در خصوص آگاهی دهی برای مردم از حقوق و جایگاه زن در اسلام از طریق منابر مساجد و جهت کاهش خشونت در آن ولسوالی.

۳- اشتراک در جلسه کمیته ولایتی راجع به تطبیق واکسین، همکاری ارگانهای زیربسط در بخش صحت، آگاهی دهی از طریق منابر و مساجد برای والدین و اولیای اطفال توسط ریاست ارشاد، حج و اوقاف در این دور اضطراری واکسین پولیو در شهر هرات و ولسوالی گلران و شنندند.

۴- تدویر جلسات خطباء و امامان محترم پانزده نواحی شهر هرات طی چهار نوبت در مقر این ریاست دایر گردید در این جلسات محترم شیرزادی رئیس ارشاد حج و اوقاف پیرامون پروسه صلح و پشتیبانی علمای کرام از این طرح مفید ابراز داشته و فرمودند صلح باید توسط خود افغانها صورت گیرد و صلح بین الافغانی باشد و ما از صلح پشتیبانی می نمایم که منافع کشور و مردم ما تامین گردد و راجع به موضوعات مختلف دینی، اجتماعی صحبت همه جانبه نمود.

صحبت از طریق رسانه های صوتی و تصویری:

اشتراک در میز های گرد و مصاحبه همراه چندین تلویزیون راجع به پروسه صلح و پشتیبانی از مذاکرات بین الافغانی و هم چنان در خصوص تطبیق کمپاین واکسین، در جهت کاهش خشونت.

تدویر سیمینار و ورکشاپها:

همکاری و هماهنگی در تدویر ورکشاپ برای علمای کرام ولسوالی های شنندند، پشتون زرغون، کشک کهنه در رابطه به حقوق اطفال و جلوگیری از ازدواجهای زیر سن قانونی برای هر ولسوالی به تعداد (۳۵) نفر به مدت شش روز که در مجموع تعداد (۱۴۰) نفر از ولسوالیهای فوق اشتراک داشتند به تمویل موسسه محترم ورلدوژن مقیم هرات.

در بخش مدیریت مساجد:

۱- پروژه اعمار مسجد جامع ادرسکن بعد از تهدید های امنیتی مجدداً کارش شروع گردید.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت سرپل

به تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۱ جلسه بزرگی تحت عنوان (گفتن علمی در مورد صلح و ابعاد آن از دیدگاه اسلام) تحت ریاست ریس ارشاد حج و اوقاف و به گرداندگی آمر ارشاد و با اشتراک الحاج حمید الله بیک وکیل منتخب سرپل،

ریس شورای علما، ریس سارنوالی و تعداد کثیری از علما و ملاامانان تدویر یافت. ابتدا تلاوت چند آیت از قرآن کریم توسط یک تن از امامان ریاست ارشاد حج و اوقاف قرائت گردید. نخستین سخنران جلسه الحاج مولانا عبدالعزیز صاحب ریاست ارشاد، حج و اوقاف این ولایت در مورد برنامه های تدوین شده شان که عبارت بودند از موارد ذیل:

- ۱- حکم به صلح در میان دو گروه و دو قبیله و یا دو نفر.
 - ۲- حکم به مصلحین شده که تا دو جناح دیگر جنگ را ذریعه دلایل و براهین قاطع پیوند دهند.
 - ۳- حکم به مصلحین شده با جناح که به صلح تن می دهد همکاری نموده و با متمردان صلح مقاتله صورت گیرد.
- به تاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۵ جلسه بزرگی تحت عنوان (گفتمان علمی و ابعاد آن از دیدگاه اسلام) تحت ریاست ریس ارشاد حج و اوقاف و به گرداندگی آمر ارشاد و با اشتراک متنفذین و بزرگان جامعه، ریس شورای ولایتی سرپل، کارمندان با صلاحیت مستوفیت در بخش مالیات، و یک تعداد کثیری از علما و ملاامانان تدویر یافت. ابتدا تلاوت چند آیت قرآن کریم توسط یک تن از امامان ریاست ارشاد، حج و اوقاف سرپل قرائت گردید. نخستین سخنران جلسه الحاج مولانا عبدالعزیز صاحب ریاست ارشاد حج و اوقاف ولایت سرپل در مورد برنامه های تدوین شده شان که تحت نام (نقش صلح در اخوت و همبستگی):
- ۱- مسلمانان در میان شان منازعه و مجادله نکنند.
 - ۲- مسلمانان در میان شان مخاصمه نکنند.
 - ۳- مخاصمه و بغاوت نام ایمان را از مسلمانان دور نمی کند بلکه مسلمانها باغی گفته می شود و همچنان روی محتوا و اهمیت آیه مبارکه (انما المومنون اخوة) صحبت را آغاز نمود.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت لوگر

بتاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۱ نشست تحت عنوان مبارزه با استعمال، کشت، قاچاق مواد مخدر در مقر این ریاست به ریاست محترم عبدالواسع صافی و سازماندهی مدیریت عمومی اطلاعات و ارتباط عامه با همکاری مدیریت عمومی احتساب با امامان مساجد رسمی این ریاست صورت گرفت. نخست مجلس با تلاوت آیات از کلام الله مجید توسط محترم قاری لعل میر افتتاح بعد طبق اجندا آمر ارشاد روی جلوگیری از اعتیاد و آغوشته شدن جوانان و هموطنان ما به استعمال مواد مخدر صحبت نموده افزود که باید روی عوامل عمده از مواردی که جوانان را مجبور به اعتیاد در استعمال مواد مخدر میسازد، کار نمائیم و نگذاریم که جامعه ما ازین بیشتر بطرف فروپاشی و بی بندباری برود، باید زمینه کار و اشتغال به هموطنان را مساعد بسازیم، فقر را از جامعه دور نمایم با بینوایان کمک، همدردی و مساعدت نمایم و حقوق آنها را که دادن صدقات و زکات است به مستحقین آنها بپردازیم، و این مسئولیت علماء و امامان است تا مردم را از حقوق حقه ایشان با خبر و مسئولین را متوجه به رعایت حقوق آنها کنند. امامان مساجد هر یک به نوبه خویش روی حساس بودن موضوع فوق همه جانبه صحبت نمودند.

بتاریخ ۱۳۹۷/۱۱/۸ الی ۶ الی ۱۳۹۷/۱۱/۸ سیمینار تحت نام حمایت از حقوق اطفال که از طرف موسسه یونسف تمویل می گردد به سازماندهی مدیریت عمومی اطلاعات و ارتباط عامه و هماهنگی آمریت ارشاد در مقر ریاست ارشاد حج و اوقاف برای (۵۰) تن از علمای کرام و امامان محترم مساجد تدویر گردید. در سیمینار مذکور موضوعات ذیل، هدف و مقصد تدویر سیمینار، مفاهیم عمومی راجع به حقوق و دسته بندی اطفال، حقوق اطفال از نظر اسلام و قوانین وضعی، حقوق اطفال قبل از تولد و بعد از تولد و محافظت اطفال از خشونت ها و سایر موارد مرتبط به سیمینار توسط ترینران موظف شده برای اشتراک کننده گان ارایه و پیشکش گردید.

بتاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۷ اشتراک از علما و ملاامانان مساجد مرکز و ولسوالی ها در قوماندانی لوا (۲۰۳) تندر اردوی ملی ولایت لوگر در پیرامون حرمت و بزرگداشت تجلیل خجسته از روز ملی سرباز تدویر به عمل آمد. آغاز جلسه با تلاوت آیات چند از کلام الله مجید متبرک و منور گردید. بعداً جناب الحاج محمد انور خان "اسحاق زی" والی لوگر اشتراک کننده گان را خیر مقدم گفته و در زمینه به موضوع و مسئولیت علما در قبال تشویق و همکاری با نیروهای امنیتی صحبت نموده فرمودند: (روز ملی سرباز مصادف است به ۹ حوت که همه ساله در کشور عزیز ما افغانستان تجلیل میشود، لزوم تجلیل آن در کشور ما همانا دساتیر و اساسات دین مقدس اسلام است که یک ساعت شب زنده داری کردن بخاطر حفظ دین، نوامیس، وطن و مال بهتر است از عبادت که تمام روز را روزه دارد و شب را قیام اللیل باشد.

سپس حسیب الله ستانکزی رئیس شورای ولایتی و دیگر اعضای آن ریاست به نوبه خویش سخنان عالمانه خویش را در قبال از دلیری و شجاعت نیروهای امنیتی و دفاعی کشور که شب و روز در خدمت مردم و دفاع کشور است به

حاضرین محفل ایراد نموده و محترم عبدالولی وکیل عضو شورای ولایتی در مورد پیرامون موضوع سخنرانی نموده راجع به متوجه ساختن مسئولیتهای دینی اجتماعی مدنی و وظیفوی مقامات، نهاد های مدنی، متنفذین قومی و سائر افراد و اشخاص جامعه، چگونگی آگاهی حقوق و همکاری افراد و اشخاص جامعه با نیروهای امنیتی کشور و تنویر و توجه مردم به شفقت، دوستی و احترام بر سر بایزان، رسانیدن اعاشه والسبه به شیوه درست به تمامی سر بایزان در تمام نقاط کشور اشاره کرد. طوریکه میدانیم حرمت و بزرگداشت سر بایزان کشور یک امر ضروری و یک موضوع ملی بوده و ضرورت است تا از راه ها و شیوه های گوناگون اذهان عامه تنویر گردید.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت میدان وردک

سیمینار سه روزه حقوق اطفال از نظر اسلام و قوانین نافذه کشور به همکاری تخنیکي ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت میدان وردک و تمویل مالی موسسه یونسف برای (۵۰) نفر عالم سیمینار سه روزه در مسجد ریاست ارشاد، حج و اوقاف از تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۵ الی ۱۳۹۷/۱۲/۷ دایر گردید. سیمینار با تلاوت آیات چندی از کلام الله مجید توسط محترم قاری حفیظ الله آغاز گردید. متعاقباً محترم رحیم الله (رحمتی) رئیس ارشاد، حج و اوقاف اینولا به اشتراک کننده گان سیمینار خوش آمدید گفته و در رابطه به حقوق اطفال از دیدگاه دین مبین اسلام بطور اجمال سخن راند و از ملا امامان مساجد تقاضا نمود تا موضوعات که در سیمینار فوق الذکر جر و بحث میگردد از منابر مساجد مربوطه به آگاهی عامه برسانند تا مردم غیور مان از حقوق حقه اطفال با خبر و از ضایع شدن حقوق شان جلوگیری گردد و در آخر از موسسه یونسف که تمویل مالی سیمینار را به عهده داشت اظهار قدردانی و سپاس نمودند.

د ننگرهار ولایت د ارشاد حج او اوقافو ریاست کاری راپور

د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیریت په برخه کې:

- ۱- د جدی میاشت کې د اطلاعات او عامه اړیکو مدیر د ماشوم ساتنی غونډه کې، د آزادی غږ محلی سره او د پولیو واکسین په افتتاح کې پراخه برخه اخیستی او بیا د رسنیو له لاری خلکو ته ذکر شوو غونډو په اړه معلومات ورکول شوی.
- ۲- د ښاغلی جمهور رئیس اشرف غنی راتگ غونډه چې غونډ د غنی خیلو په ولسوالی کې جوړه شوی وه د ارشاد حج او اوقافو رئیس قاری محمد داود مجاهد، د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیر په شمول (۶۰) تنه علمای کرامو گډون کړی وو.

د احتساب مدیریت په برخه کې:

- ۱- د دلولی میاشتی په دریم تاریخ د ننگرهار ولایت مقام د کرزی په تالار کې د غاصبینو په مورد چې کومه غونډه جوړه شوی وه د غاصبینو غصب د علماء کرامو په موجودیت وغندل شو.
- ۲- د دلولی میاشتی په نهمه نیټه د ریاست داخل کې چې کوم د اسراف او محیط زیست او سوی تغذی په باره کې ورکشاپ جوړ شوی وو برخه مو پکې واخیسته او دا معلومات نورو خلکو ته مو ورسول.
- ۳- د دلولی میاشتی په څوارلسمه نیټه د فساد اخلاقی ضد کمیسیون په واسطه د ښار تلاشی چوک زیرزمینی کې کمپیوتر کاران چک او کنترول شو.

د مساجدو مدیریت په برخه کې:

- ۱- د دلولی په دریم تاریخ د علماوو سره نوبتی غونډه ترسره شوه چه دغه موضوع گانی او خطبی ورته ورکړل شوی.
- ۲- ۱۳۹۷/۱۱/۱۹ د قران کریم او سنت په رڼا کې د بیت المال ساتنه او د غصب مخنیوی او د پورته مواردو د مکمل تعریف په کولو سره د ولس عامه پوهاوی.
- ۳- ۱۳۹۷/۱۱/۲۶ اسلامی مواخات او د علماوو ترمنځ په وحدت ټینګار او د مذهبی اختلافاتو څخه ډډه کولو، او په اجتماع کې د دارنگه اختلافاتو پیدا کولو په وړاندی د دولت.

د علوم دینی تعلیماتو او تدریس ائمه مدیریت په برخه کې:

- ۱- د بهسود خوشگنبد دارالعلوم صدیقه مدرسی څخه لیدنه وشوه. استادانو او شاگردانو ته لازمه هدایت وشو.
- ۲- د محمدیه مدرسی څخه لیدنه وشوه استادانو او شاگردانو ته د نظافت په باره کی د اسلام له نظره معلومات ورکړل شو.

د هلمند ولایت د ارشاد، حج او اوقافو ریاست کاری راپور

د عامه اړیکو د مدیریت په برخه:

- ۱- په مجموع کښی په (۲) د دستار بندی په جلسو کی گډون شوی دی چې په زیات شمیر حافظان، قاریان او عالمان د دینی علومو د مدارسو څخه فارغ شوی وه. او همدارنگه د ارشاد حج او اوقافو د ریاست مربوط د عامه اړیکو مدیریت په وړاندیز سره د ولایت د

مقام او نورو مربوطه برخو څخه یو هیئت تعین شوی چې وخت په وخت پر کتابخانو او چاپیزو رسنیو گرځی ترڅو د هغه نشراتو مخه ونیسی چې د اسلام او نظام خلاف وی.

۲- تعین شوی هیئت زیات شمیر مشکوک کتابونه د سید جمال الدین د کتابخانې څخه راوړل او د ریاست د علماؤ په همکاري سره بررسی شول. او همدارنګه د سرتیري د ورځې په مناسبت په دایره شوی غونډه کېنې کېون شوی دی.

د اسلامي تعلیماتو د مدیریت په برخه:

۱- د نادعلی ولسوالۍ د اوقافو د مدیر په همکاري سره د نادعلی د خصوصي مدارسو (۶۳۲) نهاري شاگردان او (۹۲) لیلیه شاگردان چې ددی جملې څخه (۲۰) انان او (۳۱) استادان ثبت شوی دی او همدارنګه د کار او امور اجتماعي په ریاست کېنې د کوچنیانو د محافظت په جلسه کېنې کېون شوی دی.

۲- د لېشکرګاه ښاروالۍ مربوط (۳) بابه خصوصي مدرسي ثبت او راجستر شوی دی او همدارنګه د تعلیم الاسلام خصوصي مدرسي (۱۲۱۶) شاگردان ثبت شوی دی.

د ناوې ولسوالۍ د اوقافو د مدیریت په برخه:

د علمای کرامو سره (۴) جلسې پر مختلفو موضوعاتو د بحث په مورد دایري شوی دی او همدارنګه یو ځل د مدارسو د مشرانو سره جلسه دایره شوی ده او پر مختلفو موضوعاتو باندې بحث شوی دی.

د ارشاد په برخه:

په مجموع کېنې (۹) ځله علمای کرام د هلمند ولایت محلي راډیو تلویزیون، بیان راډیو او شمشاد راډیو تلویزیونو ته په مختلفو موضوعاتو لکه: سولې او ورورولۍ، د ښځو حقوقو، د تذکرو په اخیستلو، د نهال ګیواښودل، د داعش د ګړنو د تحدیدولو او اساسي قانون په هکله د عامه پوهاوی په موخه معرفي شوی دی او همدارنګه د هغه څلورو تنو ملاامامانو اسناد چې د مصر هیواد ته د قره کشي له مخې ټاکل شوی وه د وزارت محترم مقام ته ولېږل شول.

د حج او زیارت په برخه:

۱- د ۱۳۹۸ کال د حجاجو پروسه بیل شوی ده تر اوسه پوري (۲۳۹) پاسپورتونه خلکو راوړي اود (۱۶۰) تنه مو د پاسپورت جوړولو په موخه د پاسپورت مدیریت ته لېږل شوی دی، چې راغلي پاسپورتونه به ددی میاشتي تر پایه پوري وزارت ته انتقال شی.

۲- د وزارت د محترم مقام له لوري د حج د مالي کميټي د جوړ شوي انلاين ډیټابیس ته ددی ولایت د ۱۳۹۷ کال (۸۶۰) تنه حجاج ثبت شوي دي چې د پلان سره سم په دی میاشت کېنې ٪۱۰۰ کار تکمیلېږي.

د اوقافو په برخه:

د اوقافو عمومي مدیریت د ټولو اوقافي ساحو څخه نظارت په موخه لیدنه شوی ده او همدارنګه د وزارت د محترم مقام څخه راغلي جدول د نهر سراج ولسوالۍ د (۵۵) بابه د کاکینو د مشخصاتو څخه ډک او وروسته مربوطه ارگان ته ولېږل شو.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت کاپیسا

۱- مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه و مدیر عشر وزکات روز های دوشنبه در ماه دلو چهار مرتبه در شفاخانه (۵۰) بستر تداوی معتادین مواد مخدر ولایت کاپیسا جهت توصیه های دینی حضور یافته که راجع به مضریت استفاده مواد مخدر به اساس آیه های قرآن کریم و احادیث نبوی(ص) برای مریضان مصاب به اعتیاد مطابق حال آنها توصیه نموده اند.

۲- مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه در جلسه محو خشونت علیه زنان ماه یک مرتبه و نیز در جلسه کمیته صحتی برای مریضان افسرده اشتراک نموده است و از اینکه مدیریت اطلاعات عضو دایمی کمیسیون محو خشونت علیه زنان میباشد از تاریخ ۲۹ جدی الی ۳ دلو در یک سیمینار پنج روزه در رابطه به مصاحبه با متضررین خشونت بوده که از طرف موسسه (IDLO) راه اندازی شده بود نیز اشتراک نموده است.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت بلخ

مدیریت عمومی اوقاف و عشر وزکات ریا ست ارشاد حج و اوقاف ولایت بلخ توانسته است که در سال مالی ۱۳۹۸ از بابت باقیات سال مالی ۱۳۹۶ و سال مالی ۱۳۹۷ برویت (۱۴) قطعه کاپی آویز بانکی که جمعاً مبلغ (۷۱۳۰۹) افغانی عواید ملکیت های اوقافی ولسوالی دهدادی، دولت آباد و ولسوالی خلم را بدست آورده که توسط مستاجرین تحویل بانک و به مرکز انتقال گردید.

